

ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ & ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΘΝΩΝ, ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ & ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ : ΔΙΕΘΝΕΣ ΔΙΚΑΙΟ & ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ

**Δικαιώματα του ανθρώπου και κοινωνική δικαιοσύνη
στη Λατινική Αμερική υπό το πρίσμα της νομολογίας των οργάνων
της Αμερικανικής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου**

ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ ΚΑΛΥΒΑ

ΑΜ: 1212Μ003

Επιβλέπων Καθηγητής για την εκπόνηση της Μεταπτυχιακής Διπλωματικής Εργασίας:

Καθηγητής Διεθνούς Δικαίου, κος Στέλιος Περράκης

ΑΘΗΝΑ 2014

Τριμελής Επιτροπή για την αξιολόγηση της Μεταπτυχιακής Διπλωματικής Εργασίας:

1. **κος Στέλιος Περράκης**, Καθηγητής Διεθνούς Δικαίου, Πάντειο Πανεπιστήμιο
2. **κος Πέτρος Λιάκουρας**, Αναπληρωτής Καθηγητής Διεθνούς Δικαίου, Πανεπιστήμιο Πειραιώς
3. **κα Μαρία-Ντανιέλλα Μαρούδα**, Επίκουρη Καθηγήτρια Διεθνούς Δικαίου, Πάντειο Πανεπιστήμιο

Ευχαριστώ θερμά τον καθηγητή μου και επιβλέποντα, κύριο Στέλιο Περράκη, για την υποστήριξη και καθοδήγηση καθ' όλη τη διάρκεια των μεταπτυχιακών μου σπουδών και ιδιαίτερα για την εκπόνηση της παρούσας εργασίας.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΚΥΡΙΟΤΕΡΕΣ ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ 6

ΠΡΟΛΟΓΟΣ 7

- I. Υπόθεση εργασίας* 7
- II. Εισαγωγικές παρατηρήσεις για τα ανθρώπινα δικαιώματα στον XXI αιώνα* 9

ΜΕΡΟΣ Α' 12

- Κεφάλαιο I. Η πορεία προς τη θεσμοθέτηση των δικαιωμάτων του ανθρώπου στη Λατινική Αμερική* 12
- I.1. Ιστορική αναδρομή 12
- I.2. Τα βασικά στάδια δημιουργίας του διαμερικανικού συστήματος προστασίας δικαιωμάτων του ανθρώπου 15
- Κεφάλαιο II. Το Διαμερικανικό Σύστημα προστασίας δικαιωμάτων του ανθρώπου* 18
- II.1. Ο Οργανισμός Αμερικανικών Κρατών (ΟΑΚ) 18
- II.2. Οι πηγές δικαίου για τα δικαιώματα του ανθρώπου στο Διαμερικανικό Σύστημα 22
- II.2.1. Ο Χάρτης του Οργανισμού Αμερικανικών Κρατών (1948) 22
- II.2.1. Η Αμερικανική Διακήρυξη Δικαιωμάτων και Υποχρεώσεων του Ανθρώπου (1948) 23
- II.2.3. Η Αμερικανική Σύμβαση Δικαιωμάτων του ανθρώπου / Σύμβαση San José (1969) 26
- II.2.4. Η Σύμβαση για την Πρόληψη και την Τιμωρία των Βασανιστηρίων (1985) 29
- II.2.5. Το Πρόσθετο Πρωτόκολλο για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Πολιτιστικά Δικαιώματα / Συμφωνία San Salvador (1988) 32
- II.2.6. Το Πρόσθετο Πρωτόκολλο για την κατάργηση της θανατικής ποινής (1990) 34
- II.2.7. Η Σύμβαση για τις Βίαιες/Εξαναγκαστικές Εξαφανίσεις Ατόμων (1994) 34
- II.2.8. Η Σύμβαση για την Πρόληψη, την Τιμωρία και την Εξάλειψη της Βίας κατά των Γυναικών / Σύμβαση Belém Do Pará (1994) 37
- II.2.10. Η Σύμβαση για την Εξάλειψη κάθε μορφής διακρίσεων κατά ατόμων με ειδικές ανάγκες (1999) 39
- II.2.10. Ο Διαμερικανικός Δημοκρατικός Χάρτης (2001) 39
- II.2.11. Η Σύμβαση κατά του Ρατσισμού, των Φυλετικών Διακρίσεων και συναφών μορφών Μισαλλοδοξίας (2013) και η Σύμβαση εναντίον όλων των μορφών Διακρίσεων και Μισαλλοδοξίας (2013) 41
- Κεφάλαιο III. Τα βασικά όργανα του Διαμερικανικού Συστήματος για την προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου* 44
- III.1. Η Διαμερικανική Επιτροπή Δικαιωμάτων του Ανθρώπου 44
- III.1.2. Σκοπός και σύνθεση 45
- III.1.3. Οργάνωση και λειτουργία 45
- III.1.4. Διαδικασία 47
- III.1.5. Υιοθέτηση νέων διαδικαστικών κανόνων (2001) 48
- III.2. Το Διαμερικανικό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου 50

III.2.1. Σκοπός και σύνθεση	50
III.2.2. Οργάνωση και λειτουργία	51
III.2.3. Δικαιοδοσία και διαδικασία	52

ΜΕΡΟΣ Β' 53

<i>Κεφάλαιο I. Το κοινωνικό πανόραμα στην Λατινική Αμερική</i>	53
I.2. Κοινωνική δικαιοσύνη και δικαιώματα του ανθρώπου	56
<i>Κεφάλαιο II. Οι υποθέσεις που αφορούν παραβιάσεις της Σύμβασης για τις Εξαναγκαστικές/Βίαιες Εξαφανίσεις Ατόμων</i>	59
II.1. Εισαγωγικά προλεγόμενα	59
IV.2. Ανάλυση υποθέσεων – σταθμών στην ιστορία των εξαναγκαστικών/βίαιων εξαφανίσεων στη Λατινική Αμερική	61
<i>Κεφάλαιο III. Οι υποθέσεις που αφορούν παραβιάσεις της Σύμβασης για την Πρόληψη και Τιμωρία των Βασανιστηρίων</i>	64
III.1. Εισαγωγικά προλεγόμενα	64
III.2. Ανάλυση υποθέσεων – σταθμών στην ιστορία των βασανιστηρίων στη Λατινική Αμερική	66
<i>Κεφάλαιο IV. Οι υποθέσεις που αφορούν παραβιάσεις της Σύμβασης για την Πρόληψη, την Τιμωρία και την Εξάλειψη της Βίας κατά των Γυναικών</i>	70
IV.1. Εισαγωγικά προλεγόμενα	70
IV.2. Ανάλυση υποθέσεων – σταθμών στην ιστορία των δικαιωμάτων των γυναικών στη Λατινική Αμερική	73
<i>Κεφάλαιο V. Οι υποθέσεις που αφορούν παραβιάσεις των δικαιωμάτων των ιθαγενών</i>	77
V.1. Εισαγωγικά προλεγόμενα	77
V.2. Ανάλυση υποθέσεων – σταθμών στην ιστορία των δικαιωμάτων των ιθαγενών στη Λατινική Αμερική	79
<i>ΕΠΙΛΟΓΟΣ</i>	84

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ 89

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 96

ΚΥΡΙΟΤΕΡΕΣ ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

ΑΣΔΑ	Αμερικανική Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου
ΔιΕΔΑ	Διαμερικανική Επιτροπή Δικαιωμάτων του Ανθρώπου
ΔιΔΔΑ	Διαμερικανικό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου
ΕυρΣΔΑ	Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου
ΗΕ	Ηνωμένα Έθνη
ΛΑ	Λατινική Αμερική
ΟΑΚ	Οργανισμός Αμερικανικών Κρατών
ΟΔΔΑ	Οικουμενική Διακήρυξη Δικαιωμάτων του Ανθρώπου
ΟΗΕ	Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών
ΣτΕ	Συμβούλιο της Ευρώπης

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

I. Υπόθεση εργασίας

Η παρούσα διπλωματική εργασία στοχεύει στην παρουσίαση του διαμερικανικού συστήματος προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου μέσα από τα δύο βασικά όργανα του Οργανισμού Αμερικανικών Κρατών, την Διαμερικανική Επιτροπή και το Διαμερικανικό Δικαστήριο; όργανα που έχουν αποδειχθεί αντάξια του βαρυσήμαντου ρόλου τους σε περιφερειακό επίπεδο. Μέσα από την εξέταση υποθέσεων θα αναδειχθούν περιπτώσεις εκτεταμένων παραβιάσεων ανθρωπίνων δικαιωμάτων καθώς και η έλλειψη απονομής κοινωνικής δικαιοσύνης που ταλανίζει την Λατινική Αμερική.

Η επιλογή της γεωγραφικής περιοχής δεν είναι τυχαία, αφού πρόκειται για μια ήπειρο που από την περίοδο ανακάλυψής της μέχρι και σήμερα, αντιμετωπίζει σοβαρά κοινωνικά προβλήματα και πληθώρα παραβιάσεων ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Εντούτοις, το διαμερικανικό σύστημα, ως το πρώτο περιφερειακό σύστημα που δημιουργήθηκε, αγωνίζεται με σκοπό την προαγωγή και προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου, καθώς και την κοινωνική ευημερία των πολιτών των κρατών-μελών του Οργανισμού. Μάλιστα, τα περιφερειακά όργανα του Οργανισμού, καθ' όλη τη διάρκεια της πορείας τους έχουν εκδώσει πολύ σημαντικές αποφάσεις, αποδεικνύοντας ότι τα περιφερειακά συστήματα προστασίας δικαιωμάτων είναι συχνά ανώτερα των αντίστοιχων διεθνών και δίνοντας με τον τρόπο αυτό νέα ώθηση στη διεκδίκηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Η εργασία έχει χωριστεί σε δύο μέρη. Στο πρώτο μέρος, στο κεφάλαιο I επιχειρείται μια σύντομη ιστορική αναδρομή της αμερικανικής ηπείρου, με τις ιδιαιτερότητες και τα βασικά γνωρίσματα που την χαρακτηρίζουν και τη διαφοροποιούν από τα υπόλοιπα μέρη του κόσμου. Επιπλέον, γίνεται μια επιγραμματική παρουσίαση των βασικών σταδίων δημιουργίας του διαμερικανικού συστήματος προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου, ως το πρώτο περιφερειακό σύστημα που δημιουργήθηκε για τον σκοπό αυτό.

Στο κεφάλαιο II, ξεκινά η αναλυτική περιγραφή και επεξήγηση του Οργανισμού Αμερικανικών Κρατών, καθώς και των πηγών δικαίου για την προαγωγή και προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου στην αμερικανική ήπειρο. Μετά την ανάλυση του θεσμικού πλαισίου του Οργανισμού, ακολουθεί η περιγραφή των δύο βασικών οργάνων που διαθέτει, της Διαμερικανικής Επιτροπής Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και του Διαμερικανικού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, καθώς και η περιγραφή του σκοπού, της οργάνωσης και λειτουργίας τους.

Το κεφάλαιο I του δεύτερου μέρους περιλαμβάνει μια συνολική ανάλυση του κοινωνικού πανοράματος στη Λατινική Αμερική, με στοιχεία από πρόσφατες μελέτες, ενώ στη συνέχεια επιχειρείται μια σύνδεση της έννοιας της κοινωνικής δικαιοσύνης με τα δικαιώματα του ανθρώπου, μέσα από μια κοινωνικοπολιτική προσέγγιση. Στη συνέχεια, ακολουθεί η ανάλυση των βασικών - κατά την γράφουσα - προβλημάτων, που αντιμετωπίζει η Λατινική Αμερική σήμερα, όσον αφορά τις παραβιάσεις των δικαιωμάτων του ανθρώπου και την έλλειψη απονομής κοινωνικής δικαιοσύνης.

Πιο συγκεκριμένα, το κεφάλαιο II περιγράφει τις εξελίξεις γύρω από τις Εξαναγκαστικές/Βίαιες Εξαφανίσεις Ατόμων και αναλύει τρεις σημαντικές υποθέσεις που εξέδωσε το Διαμερικανικό Δικαστήριο για το θέμα αυτό. Το κεφάλαιο III περιγράφει τις παραβιάσεις γύρω από το ειδεχθές φαινόμενο των βασανιστηρίων και ασχολείται με τρεις χαρακτηριστικές υποθέσεις του Δικαστηρίου. Το κεφάλαιο IV αφορά τις βασικές παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων που υφίστανται οι γυναίκες στην αμερικανική ήπειρο καθώς και τρεις υποθέσεις που εκδικάστηκαν μέσα στο διαμερικανικό σύστημα και απέδωσαν δικαιοσύνη στις προσφεύγουσες. Τελευταίο αλλά όχι λιγότερο σημαντικό, είναι το κεφάλαιο V που ασχολείται με τα δικαιώματα των ιθαγενών, σε μια ήπειρο με πολύ μεγάλο ποσοστό αυτόχθονου πληθυσμού, που καθημερινά αγωνίζεται και διεκδικεί βασικά δικαιώματα και ελευθερίες που χρειάζεται για τη διατήρηση και επιβίωσή του.

Στον επίλογο καταγράφονται οι καταληκτικές σκέψεις για τα δικαιώματα του ανθρώπου και την απονομή της κοινωνικής δικαιοσύνης στη σημερινή εποχή στη Λατινική Αμερική, καθώς και εκτιμήσεις για την πορεία της κατάστασης των χωρών-

μελών του ΟΑΚ στο μέλλον, αναφορικά με την προαγωγή και προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου.

II. Εισαγωγικές παρατηρήσεις για τα ανθρώπινα δικαιώματα στον XXI αιώνα

Είναι καθολικά αποδεκτό ότι στον XXI αιώνα, ο αγώνας για την προάσπιση και προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου από τη διεθνή κοινότητα αποτελεί μια βασική προτεραιότητα. Τα δικαιώματα του ανθρώπου, αποτελούν ηθικούς και νομικούς κανόνες που εγγυώνται την προστασία των ατόμων σε οποιαδήποτε μεριά του πλανήτη και αν βρίσκονται. Είναι οι ελάχιστες εγγυήσεις δικαιωμάτων και ελευθεριών, σύμφωνες με την ανθρώπινη ύπαρξη και την αξιοπρέπεια του ατόμου που οδηγούν στην ειρήνη, ασφάλεια και δικαιοσύνη της διεθνούς κοινότητας.

Από την αρχαιότητα μέχρι και σήμερα, η έννοια των ανθρωπίνων δικαιωμάτων έχει διαμορφωθεί και έχει εξελιχθεί διαφορετικά στον χώρο και στο χρόνο. Μετά την υιοθέτηση της Οικουμενικής Διακήρυξης του 1948, φαίνεται να παίρνουν μορφή, περιεχόμενο και εφαρμογή στη διεθνή και περιφερειακή δικαιοταξία¹. Σταδιακά δημιουργήθηκαν κείμενα, όργανα, συστήματα και διαδικασίες που άλλαξαν ριζικά τη θέση του ατόμου στο διεθνές πεδίο.

Στη σημερινή εποχή, τα δικαιώματα του ανθρώπου διακρίνονται σε τρεις κατηγορίες: στα ατομικά και πολιτικά δικαιώματα (πρώτης γενιάς), στα οικονομικά, κοινωνικά και πολιτιστικά δικαιώματα (δεύτερης γενιάς) και στα δικαιώματα αλληλεγγύης (τρίτης γενιάς). Η εν λόγω κατηγοριοποίηση χαρακτηρίζει την εξελικτική πορεία που ακολούθησαν, όσον αφορά τη χρονική εμφάνισή τους και την κατοχύρωσή τους από το κοινωνικό σύνολο².

Η πρώτη γενιά δικαιωμάτων περιλαμβάνει τα βασικά και θεμελιώδη δικαιώματα του ανθρώπου, που αντλούν την προέλευσή τους από της διακηρύξεις της

---

¹ ΠΕΡΡΑΚΗΣ Σ., Διαστάσεις της διεθνούς προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου. Προς ένα jus universalis, Εκδ. Ι. Σιδέρης 2013, σελ. 23

² Ibid, σελ. 35

αμερικανικής και γαλλικής επανάστασης. Πρόκειται για δικαιώματα με αμυντικό περιεχόμενο, αντιπαρατιθέμενο στο κράτος και έχουν στόχο τον περιορισμό της εξουσίας των ισχυρών και του κράτους. Ενσωματώνουν το στοιχείο της νομικής αξίωσης και είναι αγωγή. Τα δικαιώματα δεύτερης γενιάς, τα οικονομικά, κοινωνικά και πολιτιστικά δικαιώματα, έχουν στόχο την επιβολή θετικών υποχρεώσεων των ισχυρών και του κράτους απέναντι στους πολίτες. Πρόκειται για δικαιώματα τα οποία αρχικά δεν είναι αγωγή και δεν ενέχουν το στοιχείο της νομικής αξίωσης. Τα δικαιώματα τρίτης γενιάς χαρακτηρίζονται τα νεότερα σε κατάκτηση και αφορούν τα δικαιώματα αλληλεγγύης. Πρόκειται για δικαιώματα συλλογικά, κατά τα οποία το κίνητρο της αλληλεγγύης εμφανίζεται έντονο, όπως είναι το δικαίωμα στην ανάπτυξη, στην ειρήνη και στο φυσικό περιβάλλον.

Σε οικουμενικό επίπεδο, η προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου αποτυπώνεται στα καταστατικά κείμενα και τις συμβάσεις καθώς και στα όργανα που θεσπίστηκαν ως μηχανισμοί ελέγχου. Η Οικουμενική Διακήρυξη Δικαιωμάτων του Ανθρώπου μαζί με τα Διεθνή Σύμφωνα εξειδικεύουν και απαριθμούν τα δικαιώματα του ανθρώπου, η προαγωγή και προστασία των οποίων αποτελούν τις βασικές προτεραιότητες των Ηνωμένων Εθνών.

Σε περιφερειακό επίπεδο, η προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου παρουσιάστηκε δραστήρια μέσα από τους διεθνείς περιφερειακούς οργανισμούς. Ειδικότερα, ο Οργανισμός Αμερικανικών Κρατών υιοθέτησε την πρώτη χρονικά διεθνή Διακήρυξη Δικαιωμάτων και Υποχρεώσεων του Ανθρώπου. Κάθε μία από τις διαφορετικές γεωγραφικές περιφέρειες με τα ποικίλα κοινωνικοπολιτικά χαρακτηριστικά τους διαμόρφωσε αναλόγως το θεσμικό πλαίσιο, θέσπισε όργανα και μηχανισμούς ελέγχου, προκειμένου να κατοχυρώσει την προαγωγή και προστασία των δικαιωμάτων, όπως και στο αντίστοιχο οικουμενικό επίπεδο.

Υποστηρίζεται μάλιστα, ότι στο περιφερειακό επίπεδο η θωράκιση της προστασίας των δικαιωμάτων μπορεί να γίνει πιο δυνατή, αφού παρατηρείται μεγαλύτερη συνεκτικότητα και μικρότερο κλίμα πολιτικοποίησης μεταξύ των χωρών-μελών ενός περιφερειακού οργανισμού. Ταυτόχρονα, μεταξύ της ίδιας ή γειτονικής γεωγραφικής περιοχής τα προβλήματα και οι προκλήσεις που έχουν να

αντιμετωπίσουν οι δρώντες είναι συναφείς και επομένως οι πολιτικές για εφαρμογή γίνονται πιο εύκολες.

Όπως ακριβώς συμβαίνει και στα διεθνή συστήματα προστασίας, έτσι και τα περιφερειακά ορίζονται από τα εξής τέσσερα στοιχεία: τους υπόχρεους παροχής της προστασίας, τα δικαιώματα και τις ελευθερίες που προστατεύονται, τους φορείς δικαιωμάτων και τον μηχανισμό προστασίας τους³. Το διαμερικανικό σύστημα προστασίας δικαιωμάτων του ανθρώπου θεωρείται συνάμα ιδιαίτερα αποτελεσματικό όσον αφορά τη δράση του και πολύ θετικό στην ανταπόκριση όσον αφορά τις προκλήσεις που αναλαμβάνει να φέρει εις πέρας.

---

³ Ibid, σελ. 127-8

ΜΕΡΟΣ Α΄

Κεφάλαιο Ι.

Η πορεία προς τη θεσμοθέτηση των δικαιωμάτων του ανθρώπου στη Λατινική Αμερική

Ι.1. Ιστορική αναδρομή

Αποτελεί κοινή παραδοχή ότι οι πρώτες ενστάσεις που διατυπώθηκαν για την καταδυνάστευση πληθυσμού προήλθαν από τον *Fray Bartolomé de las Casas*, κατά τη διάρκεια της ισπανικής αποικιακής περιόδου στην Αμερική. Ο *de las Casas* ήταν ο πρώτος θεολόγος ο οποίος επέκρινε και κατήγγειλε τη συμπεριφορά που αντιμετώπιζονταν οι αυτόχθονες πληθυσμοί από την ισπανική κατάκτηση, κατά τον 16^ο αιώνα. Μέσα από τα γραπτά του, υποστήριζε τα δικαιώματα των ιθαγενών, ως ανθρώπινες υπάρξεις και αγωνιζόταν για την ελευθερία τους, την αξιοπρέπειά τους, τη δικαιοσύνη για τη διατήρηση των γαιών τους και της περιουσίας τους⁴.

Οι πρώτες καταγραφές σε ιστορικά κείμενα για τα δικαιώματα του ανθρώπου αφορούσαν την αμερικανική ήπειρο με έννοιες ιδιαίτερα προοδευτικές για την εποχή. Ειδικότερα, τα γραπτά των θεολόγων που μάχονταν για τα δικαιώματα των αυτόχθονων πληθυσμών, ανέφεραν μεταξύ άλλων, τα εξής: όλοι οι άνθρωποι είναι ίσοι, όλοι οι άνθρωποι έχουν δικαίωμα στην ελευθερία, δικαίωμα να ζουν αρμονικά σε μια κοινωνία, δικαίωμα να έχουν δίκαιους και δημοκρατικά εκλεγμένους άρχοντες, δικαίωμα στην ελευθερία σκέψης και θρησκείας κ.α⁵.

Για τους σκοπούς της παρούσας ανάλυσης, κρίνεται σκόπιμο να αναφερθούν βασικά στοιχεία για την αμερικανική ήπειρο. Η Λατινική Αμερική χωρίζεται σε μια μεγάλη ποικιλία χωρών που διατηρούν κοινά στοιχεία και διαφορετικά χαρακτηριστικά η καθεμία. Για παράδειγμα, τί κοινό μπορεί να έχει ένας ιθαγενής

---

⁴ García García, Emilio. 2011. “Bartolomé de las Casas y los Derechos Humanos”, publicado en: M. Maceiras y L. Mendez (Coordinadores). Los Derechos Humanos en su origen. La República Dominicana y Antón de Montesinos. Salamanca, Editorial San Esteban, 81-114

⁵ *Ibíd*

guaraní του Chaco της Βολιβίας με έναν ξανθό τραπεζίτη του Montevideo της Ουρουγουάης;

Για το λόγο αυτό η Λατινική Αμερική μπορεί να χωριστεί στα εξής διαφορετικά μέρη: το Μεξικό, την Κεντρική Αμερική, τη Νότια Αμερική και την Καραϊβική. Οι διαφοροποιήσεις ανάμεσα στα γεωγραφικά τμήματα, όπως και ακόμη στους πληθυσμούς μιας ίδιας χώρας είναι μεγάλες.

Για παράδειγμα, η Λατινική Αμερική τις δεκαετίες του '60 και '70 με τη σύγχρονη εποχή παρουσιάζει ριζικές διαφορές. Τις εν λόγω δεκαετίες η Νότια Αμερική ταλανιζόταν από στρατιωτικές δικτατορίες. Η Αργεντινή, η Βραζιλία, η Ουρουγουάη, η Παραγουάη, η Βολιβία και η Χιλή αποτελούσαν χαρακτηριστικά παραδείγματα χωρών με κατάφορες παραβιάσεις θεμελιωδών δικαιωμάτων του ανθρώπου: εκτελέσεις με συνοπτικές διαδικασίες, εξαναγκαστικές/βίαιες εξαφανίσεις, βασανιστήρια από την κυβέρνηση, απειλές για τη ζωή, την ελευθερία και την ακεραιότητα των πολιτών, απουσία από κάθε συμμετοχή στην πολιτική ζωή, ελάχιστη έως και καθόλου ελευθερία του τύπου, κυριαρχία του τρομερού δόγματος περί της εθνικής ασφάλειας κ.α⁶.

Από τη δεκαετία του '80 και έπειτα στην Κεντρική Αμερική, πρωταγωνίστησαν οι εμφύλιες διαμάχες, ο εξωτερικός δανεισμός, οι μεγάλες αντιπαραθέσεις μεταξύ των μεγάλων δυνάμεων του Ψυχρού Πολέμου με χώρες όπως η Κούβα και η Νικαράγουα κ.α. Όλα τα γεγονότα που διαδραματίστηκαν στην αμερικανική ήπειρο «την χαμένη περίοδο», όπως αποκαλείται από τους ιστορικούς⁷, έφεραν ως αποτέλεσμα τεράστια κύματα μετανάστευσης αγροτών, χωρίς εκπαίδευση και οικονομικούς πόρους, που αναζητούσαν προστασία σε γειτονικές χώρες.

Μέχρι τις αρχές του '90, οι χώρες της Λατινικής Αμερικής είχαν σταδιακά ολοκληρώσει τη διαδικασία ανάκτησης και εγκαθίδρυσης της δημοκρατίας και άλλων

---

⁶ RUIZ DE SANTIAGO J., Diagnóstico de la realidad de los derechos humanos en América Latina. Tendencias y Desafíos, en: La nueva dimensión de las necesidades de protección del ser humano en el inicio del siglo XXI., 2ª edición, p. 110

⁷ FOX A., Latinoamérica: presente y pasado. 4th edition, Prentice Hall, 2010, p. 138

νομικών δομών⁸. Ταυτόχρονα, παρατηρούνται σημαντικές βελτιώσεις στις οικονομίες των περισσότερων χωρών, με νεοφιλελεύθερες πρακτικές που βοήθησαν τις δυνάμεις της αγοράς να λειτουργήσουν με μεγαλύτερη ελευθερία⁹.

Σε γενικές γραμμές μπορεί να υποστηριχθεί ότι η αμερικανική ήπειρος χαρακτηρίζεται ως μια σύνθεση φυλετική και πολιτιστική με μοναδικά χαρακτηριστικά στοιχεία¹⁰. Αναμφίβολα, πρόκειται για μια ήπειρο που κατά τη διάρκεια των χρόνων έχει ζήσει μια διαρκή κρίση που οφείλεται σε διαφορετικούς παράγοντες. Αρχικά, ορισμένοι μελετητές έχουν ορίσει ως αιτία των προβλημάτων την έλλειψη της οικονομικής ανάπτυξης. Άλλοι μελετητές, θεωρούν πιο βασικό πρόβλημα την έλλειψη της δημοκρατίας στην ήπειρο. Τα τελευταία χρόνια, με την σταδιακή εγκαθίδρυση των δημοκρατιών στα κράτη της ηπείρου, το πρόβλημα μετατέθηκε στις μεγάλες κοινωνικές ανισότητες, και κυρίως στην ενίσχυση της κοινωνικής αδικίας μεταξύ των πολιτών. Προς ενίσχυση της θέσης αυτής, είναι το ποσοστό του 80% της οικονομίας που βρίσκεται στα χέρια του 3% του πληθυσμού της ηπείρου. Επιπλέον, το 60% των κατοίκων της Λατινικής Αμερικής βρίσκονται κάτω από το όριο της φτώχειας, ενώ μόλις το 15% έχει πρόσβαση σε βασικές υπηρεσίες¹¹.

---

⁸ RUIZ DE SANTIAGO J., *Diagnóstico de la realidad de los derechos humanos en América Latina. Tendencias y Desafíos*, en: *La nueva dimensión de las necesidades de protección del ser humano en el inicio del siglo XXI.*, 2ª edición, p. 111

⁹ FOX A., *Latinoamérica: presente y pasado*. 4th edition, Prentice Hall, 2010, p.135

¹⁰ *Ibíd*, p. 129

¹¹ VARGAS A., *Ιστορία των χωρών της Λατινικής Αμερικής*, ΕΑΠ, Πάτρα 2002, σελ. 189

I.2. Τα βασικά στάδια δημιουργίας του διαμερικανικού συστήματος προστασίας δικαιωμάτων του ανθρώπου

Το διαμερικανικό σύστημα προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου αποτελεί μέρος της οικουμενικότητας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ενσωματωμένο στο *corpus juris* του Διεθνούς Δικαίου¹². Η εξελικτική πορεία που ακολουθήθηκε για τη θεσμοθέτηση του εν λόγω συστήματος προστασίας στην αμερικανική ήπειρο, περιλαμβάνει πέντε βασικά στάδια.

Το πρώτο στάδιο αφορά το ιστορικό υπόβαθρο του συστήματος, που σηματοδεύτηκε από ένα μείγμα οργάνων με ποικίλα έννομα αποτελέσματα (συνθήκες και ψηφίσματα με στόχο συγκεκριμένες καταστάσεις ή κατηγορίες δικαιωμάτων)¹³. Η προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου στο περιφερειακό θεσμικό σύστημα της Λατινικής Αμερικής, ξεκίνησε ως προσπάθεια με την υιοθέτηση της Αμερικανικής Διακήρυξης των Δικαιωμάτων και των Υποχρεώσεων του Ανθρώπου (1948), ως η νομική βάση που ακολούθησε και εν συνεχεία, η Αμερικανική Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (1969)¹⁴.

Το δεύτερο στάδιο χαρακτηρίζεται από τη δημιουργία του διαμερικανικού συστήματος προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου, με μοναχικό πρωταγωνιστικό ρόλο τη Διαμερικανική Επιτροπή Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και τη σταδιακή επέκταση των δικών της εσωτερικών συστημάτων. Τα πρώτα χρόνια λειτουργίας της η Επιτροπή διατελούσε χρέη οργάνου προστασίας, ενώ σταδιακά εξελίχθηκε σε όργανο παρατήρησης και σύστασης, όπως στην υπόθεση της Δομινικανής Δημοκρατίας (1965-1966). Τέσσερα (4) χρόνια αργότερα και πιο συγκεκριμένα, στην ένοπλη σύρραξη Ονδούρας και Ελ Σαλβαδόρ (1969), απέδειξε περίτρανα την εξέλιξη των αρμοδιοτήτων της ως όργανο άμεσης δράσης στην

---

¹² CANÇADO TRINDADE A.A., El sistema interamericano de protección de los derechos humanos (1948-2002)", in "La protección internacional de los derechos humanos en los albores del siglo XXI, Humanitarian Net, Thematic Network on Humanitarian Development Studies, Universidad de Deusto, Bilbao, 2004, p. 549

¹³ *Ibid*, p. 550

¹⁴ CANÇADO TRINDADE A.A., J. Ruiz de Santiago, La nueva dimensión de las necesidades de protección del ser humano en el inicio del siglo XXI, 2ª edición, San José, Costa Rica, 2003, p. 15

προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου, με την τετράμηνη παραμονή μελών της στα διαπλεκόμενα κράτη¹⁵.

Το τρίτο στάδιο αφορά τη συμβατική θεσμοποίηση του συστήματος, το οποίο εξελίχθηκε με την δημιουργία της Αμερικανικής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου το 1969, η οποία τέθηκε σε εφαρμογή εννέα (9) χρόνια αργότερα. Με την έναρξη ισχύος της Σύμβασης, δόθηκε νέα πνοή στην προαγωγή και προάσπιση θεμελιωδών δικαιωμάτων και ελευθεριών του ατόμου σε περιφερειακό επίπεδο, ενώ ταυτόχρονα ενισχύθηκε η προστασία τους από τα θεσμικά όργανα¹⁶.

Το τέταρτο στάδιο, το οποίο και αναπτύχθηκε τη δεκαετία του '80, περιγράφει την ενοποίηση του συστήματος προστασίας, μέσα από τη νομολογιακή δημιουργία του Διαμερικανικού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και την υιοθέτηση των δυο πρόσθετων Πρωτοκόλλων στην ΑΣΔΑ, το Πρόσθετο Πρωτόκολλο για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Πολιτιστικά Δικαιώματα (1988) και το Πρόσθετο Πρωτόκολλο για την Κατάργηση της θανατικής ποινής (1990). Στα εν λόγω Πρωτόκολλα, προστέθηκαν και άλλες Συμβάσεις, όπως η Σύμβαση για την Πρόληψη και την Τιμωρία των Βασανιστηρίων (1985), η Σύμβαση για την Πρόληψη, την Τιμωρία και την Εξάλειψη της Βίας κατά των Γυναικών (1994), η Σύμβαση για την Εξάλειψη κάθε μορφής διακρίσεων κατά ατόμων με ειδικές ανάγκες (1999), καθώς και οι πιο πρόσφατες, η Σύμβαση κατά του Ρατσισμού, των Φυλετικών Διακρίσεων και συναφών μορφών Μισαλλοδοξίας (2013) και η Σύμβαση εναντίον όλων των μορφών Διακρίσεων και Μισαλλοδοξίας (2013).

Το πέμπτο και τελευταίο στάδιο της πορείας του διαμερικανικού συστήματος προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι είναι η τελειοποίηση του μηχανισμού προστασίας της ΑΣΔΑ, στις απαρχές του XXI αιώνα. Σύμφωνα με τον καθηγητή *A.A. Cançado Trindade*¹⁷, η τελειοποίηση αυτή αφορά τις πρόσφατες αλλαγές και τις σημαντικές νέες εισαγωγές στους Κανονισμούς Λειτουργίας τόσο της Διαμερικανικής Επιτροπής Δικαιωμάτων του Ανθρώπου όσο

---

¹⁵ CANÇADO TRINDADE A.A., El sistema interamericano de protección de los derechos humanos (1948-2002)", in "La protección internacional de los derechos humanos en los albores del siglo XXI, Humanitarian Net, Thematic Network on Humanitarian Development Studies, Universidad de Deusto, Bilbao, 2004, p. 553

¹⁶ *Ibid*, p. 558

¹⁷ *Ibid*, p. 550

και του Διαμερικανικού Δικαστηρίου. Οι σπουδαίες αυτές αλλαγές δεν είναι άλλες από την ενίσχυση της διεθνούς νομικής υπόστασης των ατόμων στο πλαίσιο της ΑΣΔΑ, καθώς και η σχέση του μηχανισμού προστασίας της Σύμβασης με άλλα συστήματα προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Επομένως, το διαμερικανικό σύστημα προστασίας δικαιωμάτων του ανθρώπου, μέσα από τις διάφορες φάσεις που πέρασε, εξελίχθηκε σταδιακά και δημιούργησε προοπτικές τελειοποίησης για το μέλλον. Πιο ειδικά, μέχρι τις αρχές της δεκαετίας του '80, είχε δοθεί ιδιαίτερη βαρύτητα σε σοβαρές και μαζικές παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων (βασανιστήρια, εξαναγκαστικές/βίαιες εξαφανίσεις, εξωδικαστικές συλλήψεις και εκτελέσεις κ.α.) από δικτατορικά καθεστώτα. Τα τελευταία χρόνια και μετά την εγκαθίδρυση δημοκρατιών, αυξήθηκαν οι υποθέσεις που σχετίζονταν με τις παραβιάσεις δικαστικών εγγυήσεων και ελλείψεως πρόσβασης στη δικαιοσύνη¹⁸.

---

¹⁸ *Ibíd*, p. 586-7

Κεφάλαιο II.

Το Διαμερικανικό Σύστημα προστασίας δικαιωμάτων του ανθρώπου

II.1. Ο Οργανισμός Αμερικανικών Κρατών (ΟΑΚ)

Είναι γεγονός ότι ο Οργανισμός Αμερικανικών Κρατών αποτελεί το πρώτο και αρχαιότερο περιφερειακό θεσμικό σύστημα του κόσμου. Η ιδέα δημιουργίας ενός κοινού συστήματος κανόνων και θεσμικών οργάνων γεννήθηκε μεταξύ του 1889 και του 1890, κατά τη διάρκεια της Πρώτης Διεθνούς Συνδιάσκεψης των Αμερικανικών Κρατών, στην Washington DC. Τα δεκαοκτώ (18) αμερικανικά κράτη που συμμετείχαν στην εν λόγω Διάσκεψη συμφώνησαν για την ίδρυση της Διεθνούς Ένωσης των Αμερικανικών Δημοκρατιών, ως μια απαρχή του διαμερικανικού συστήματος.

Μέσα στο πλαίσιο αυτό, ιδρύθηκε σταδιακά ένα σύνολο θεσμών που είχε ως απώτερο στόχο τη διευκόλυνση της συνεργασίας και τη λήψη σημαντικών αρμοδιοτήτων σε συγκεκριμένους τομείς¹⁹. Για μισό αιώνα, η Παναμερικανική Ένωση αποτελούσε το φόρουμ μέσα το οποίο δημιουργήθηκαν οι συνθήκες και οι συμφωνίες που εγκαθίδρυσαν τη διαμερικανική συνεργασία σε οικονομικό, κοινωνικό και πολιτιστικό επίπεδο.

Ο Οργανισμός Αμερικανικών Κρατών δημιουργήθηκε το 1948, κατά τη διάρκεια της Ένατης Διεθνούς Συνδιάσκεψης, με την υπογραφή του Καταστατικού Χάρτη στην Bogotά της Κολομβίας και ο οποίος τέθηκε σε ισχύ τον Δεκέμβριο του 1951. Ο Οργανισμός δημιουργήθηκε από την ελεύθερη βούληση των ιδρυτών του, ενώ τον Καταστατικό Χάρτη υπέγραψαν τα δύο τρίτα των κυβερνήσεων των κρατών-μελών²⁰. Ο Χάρτης του 1948 τροποποιήθηκε με αναθεωρητικά Πρωτόκολλα σε τέσσερις περιπτώσεις: το αναθεωρητικό Πρωτόκολλο του Buenos Aires το 1967, το Πρωτόκολλο Cartagena de Indias το 1985, το Πρωτόκολλο της Washington το 1992 και το 1993 με το Πρωτόκολλο της Managua.

---

¹⁹ http://www.oas.org/es/acerca/nuestra_historia.asp, τελευταία πρόσβαση 30/06/2014

²⁰ *Ibíd.*

Σύμφωνα με τις αρχές του Χάρτη και πιο συγκεκριμένα από το άρθρο 1, ο Οργανισμός ιδρύθηκε με σκοπό *την εφαρμογή της ειρήνης και της δικαιοσύνης μεταξύ των κρατών, την προώθηση της αλληλεγγύης τους, την ενίσχυση της συνεργασίας τους και την υπεράσπιση της κυριαρχίας τους, της εδαφικής τους ακεραιότητας και της ανεξαρτησίας τους*. Για την αποτελεσματική εφαρμογή των σκοπών δημιουργίας του, ο Οργανισμός χρησιμοποιεί πρακτικές μιας τετράπλευρης προσέγγισης με κύριους άξονες τη δημοκρατία, τα ανθρώπινα δικαιώματα, την ασφάλεια και την ανάπτυξη.

Ένας ακόμη από τους βασικούς σκοπούς δημιουργίας και ύπαρξης του ΟΑΚ, σύμφωνα με το άρθρο 2 του Χάρτη *είναι να ενισχύσει την ειρήνη και την ασφάλεια της ηπείρου, να προλαμβάνει πιθανές αιτίες των δυσκολιών, να διασφαλίσει τον ειρηνικό διακανονισμό των διαφορών, που μπορεί να προκύψουν μεταξύ των Κρατών μελών και να βρει λύση στα πολιτικά, νομικά και οικονομικά προβλήματα, που μπορεί να προκύψουν μεταξύ τους*. προέχουσα θέση ανάμεσα στις αρχές του Οργανισμού, κατέχει ο πλήρης σεβασμός της κυριαρχίας και της ανεξαρτησίας των κρατών-μελών, η ισότητά τους και η ίση ικανότητα να ασκούν τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τους²¹.

Στο άρθρο 3 του Χάρτη επιβεβαιώνεται η αρχή της ειρηνικής επίλυσης διεθνών διαφορών αφού *οι διαμάχες διεθνούς χαρακτήρα που προκύπτουν μεταξύ δύο ή περισσότερων Αμερικανικών Κρατών θα επιλύονται με ειρηνικές διαδικασίες*. Επιπλέον, αναφέρεται ότι *η αληθινή σημασία της αμοιβαίας αλληλεγγύης και της καλής γειτονίας, δεν μπορεί να εννοηθεί παρά με την ενίσχυση, μέσα στην ήπειρο και μέσα στο πλαίσιο των δημοκρατικών θεσμών, ενός καθεστώτος ατομικών ελευθεριών και κοινωνικής δικαιοσύνης βασισμένο στο σεβασμό των θεμελιωδών δικαιωμάτων του ανθρώπου*²².

Σε θέματα συνεργασίας, ο ΟΑΚ προσφέρει επίσης τεχνική υποστήριξη των κρατών μελών σε θέματα εμπορίου και της μετανάστευσης. Για παράδειγμα, το Τμήμα Εκλογικής Συνεργασίας και Παρατήρησης, παρέχει ένα συνεχιζόμενο πρόγραμμα

---

²¹ ΝΑΣΚΟΥ – ΠΕΡΡΑΚΗ Π., Το δίκαιο των διεθνών οργανισμών: Η θεσμική διάσταση, δ' έκδοση, Εκδ. ΑΝΤ. Ν. Σάκκουλας, Αθήνα-Κομοτηνή 2005., σελ. 481

²² ΠΕΡΡΑΚΗΣ Στ., Διαστάσεις της διεθνούς προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου. Προς ένα jus universalis, Εκδ. Ι. Σιδέρης, Αθήνα, 2013., σελ. 267

παρατήρησης και βοήθειας της εκλογικής διαδικασίας, συμπεριλαμβανομένης της έρευνας, της ανάλυσης, της παρακολούθησης και της βελτίωσης των θεσμών και των εκλογικών διαδικασιών στην Αμερική.

Ο Οργανισμός λειτουργεί μέσω της Γενικής Συνέλευσης, των Συμβουλευτικών Συνόδων των Υπουργών Εξωτερικών, των Συμβουλίων (το Μόνιμο Συμβούλιο, το Διαμερικανικό Συμβούλιο για την Ενοποιημένη Ανάπτυξη), τη Διαμερικανική Νομική Επιτροπή, η Διαμερικανική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, την Γενική Γραμματεία, τις Ειδικευμένες Οργανώσεις, καθώς και άλλα όργανα που έχουν συσταθεί κατά περίπτωση από την Γενική Συνέλευση.

Η Γενική Συνέλευση είναι το υπέρτατο όργανο με αντιπροσώπους των κρατών-μελών και συνέρχεται μία φορά το χρόνο σε διαφορετική χώρα κάθε φορά. Είναι αρμόδια να αποφασίζει τις δράσεις και τις πολιτικές του Οργανισμού, να συντονίζει τα όργανα, να συνεργάζεται με τον ΟΗΕ, να προωθεί συνεργασίες με οργανώσεις και να εξετάζει τις ετήσιες εκθέσεις των οργάνων του. Το Μόνιμο Συμβούλιο λαμβάνει αρμοδιότητες από το Κεφάλαιο XII του Χάρτη του ΟΑΚ και από τη Γενική Συνέλευση και τις Συνόδους των Υπουργών Εξωτερικών, με πρωταγωνιστικό ρόλο στον τομέα ειρηνικής επίλυσης διαφορών. Η Γενική Γραμματεία είναι το κεντρικό και μόνιμο όργανο του Οργανισμού.

Συχνά, το διαμερικανικό σύστημα προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου συγκρίνεται με το αντίστοιχο περιφερειακό σύστημα του Συμβουλίου της Ευρώπης, αφού και τα δυο είναι περιφερειακά συστήματα που εκπροσωπούν τα κράτη μιας ομοιογενούς γεωγραφικής περιοχής. Δεύτερον, και οι δυο περιφερειακοί οργανισμοί δίνουν ιδιαίτερη βαρύτητα στα δικαιώματα του ανθρώπου, τα οποία και προστατεύονται από περιφερειακές συμβάσεις (ΑΣΔΑ και ΕυρΣΔΑ αντίστοιχα) και ενισχύονται από με ατομικές και διακρατικές προσφυγές ενώπιον περιφερειακών επιτροπών και περιφερειακών δικαστηρίων (ΔιδΔΑ και ΕυρΔΔΑ αντίστοιχα). Τρίτον, μέσα στο περιφερειακό πλαίσιο λειτουργίας τους έχουν τη δυνατότητα να προάγουν, να προστατεύουν και να ελέγχουν τις αρχές της δημοκρατίας και του κράτους δικαίου των κρατών-μελών τους. Για το λόγο αυτό τα τελευταία χρόνια, τόσο ο ΟΑΚ όσο και το ΣτΕ έχουν διευρύνει ιδιαίτερα τις δραστηριότητες και το

πεδίο εφαρμογής τους, συμπεριλαμβάνοντας νέους τομείς όπως πχ η εδραίωση της δημοκρατίας²³.

Ο ΟΑΚ χαρακτηρίζεται ως ο πιο σύγχρονος περιφερειακός οργανισμός, εκτός του ευρωπαϊκού πλαισίου. Αποτελεί το κύριο φόρουμ για τον σφαιρικό διάλογο γύρω από θέματα πολιτικά, οικονομικά, κοινωνικά, εκπαιδευτικά, επιστημονικά και τεχνολογίας στο δυτικό ημισφαίριο. Είναι επίσης, το πλαίσιο επικοινωνίας και συνεργασίας ανάμεσα σε ΗΠΑ και Λατινική Αμερική, για θέματα καίριας σημασίας αναφορικά με την καλή γειτονία, όπως είναι η οικονομική συνεργασία και η ασφάλεια της περιοχής, η ανάπτυξη του εμπορίου κ.α. Με την διαρκώς αυξανόμενη διεύρυνση των αρμοδιοτήτων του (προγράμματα βιώσιμης ανάπτυξης, προαγωγή του δημοκρατικού θεσμού, καταπολέμηση της φτώχειας, των ναρκωτικών, της διαφθοράς, μείωση των κοινωνικών ανισοτήτων, μεταξύ άλλων) αποδεικνύεται περίτρανα η σπουδαιότητα του έργου που επιτελεί σε μια γεωγραφική περιοχή ιδιαίτερα ευάλωτη και με πολλά και ποικίλα κοινωνικά προβλήματα.

Σήμερα, τριανταπέντε (35) ανεξάρτητα κράτη της αμερικανικής ηπείρου ανήκουν στον ΟΑΚ και έχουν επικυρώσει τον Χάρτη της Βογοτά²⁴. Ο Οργανισμός, έχει ακόμη, χορηγήσει καθεστώς μόνιμου παρατηρητή των εργασιών του σε εξήντα επτά (67) κράτη, καθώς και στην Ευρωπαϊκή Ένωση²⁵.

---

²³ Το 1991 ο ΟΑΚ με την Απόφαση 1080 της Γενικής Συνέλευσης υιοθέτησε νέο μηχανισμό για την αντιμετώπιση παράνομων δράσεων κατά των εκλεγμένων κυβερνήσεων. Όταν παρατηρηθεί ανατροπή μιας δημοκρατικά εκλεγμένης κυβέρνησης, ο Γενικός Γραμματέας ενημερώνει το Μόνιμο Συμβούλιο, το οποίο με τη σειρά του επιχειρεί να δώσει λύση. Αντίστοιχα παραδείγματα εμπλοκής του Οργανισμού για την εξεύρεση λύσης: Κούβα 1964, Δομινικανή Δημοκρατία 1965, Ονδούρα και Ελ Σαλβαδόρ 1969-70, Αιτή 1991, Περού 1992 κ.α.

²⁴ Τα ακόλουθα 21 κράτη μέλη υπέγραψαν τον Χάρτη ΟΑΚ στην Κολομβία το 1948: Αργεντινή, Βολιβία, Βραζιλία, Χιλή, Κολομβία, Κόστα Ρίκα, Κούβα, Δομινικανή Δημοκρατία, Εκουαδόρ, Ελ Σαλβαδόρ, Γουατεμάλα, Αιτή, Ονδούρα, Μεξικό, Νικαράγουα, Παναμάς, Παραγουάη, Περού, Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής, Ουρουγουάη και Βενεζουέλα (Βολιβιανή Δημοκρατία). Στη συνέχεια, τα ακόλουθα 14 κράτη μέλη προσχώρησαν: Μπαρμπάντος, Τρινιντάντ και Τομπάγκο (1967), Τζαμάικα (1969), Γρενάδα (1975), Σουρινάμ (1977), Ντομίνικα (Κοινοπολιτεία), Αγία Λουκία (1979), Αντίγκουα και Μπαρμπούντα, Άγιος Βικέντιος και Γρεναδίνες (1981), Μπαχάμες (Κοινοπολιτεία) (1982), Άγιος Χριστόφορος και Νέβις (1984), Καναδάς (1990), Μπελίζ και Γουιάνα (1991).

²⁵ ΟΑΕ, http://www.oas.org/en/about/who_we_are.asp

Π.2. Οι πηγές δικαίου για τα δικαιώματα του ανθρώπου στο Διαμερικανικό Σύστημα

Π.2.1. Ο Χάρτης του Οργανισμού Αμερικανικών Κρατών (1948)

Ο Χάρτης του 1948 ήταν το αποτέλεσμα μιας μακράς διαδικασίας διαπραγματεύσεων που ξεκίνησαν το 1945 σχετικά με την ονομασία του νέου θεσμού, ως αντικατάσταση της Παναμερικανικής Ένωσης. Αρχικά είχαν προταθεί οι όροι «ένωση», «περιφερειακή κοινότητα» και «οργανισμός», ο οποίος και τελικά επικράτησε.

Ο πλήρης σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων εμφανίζεται σε διάφορα σημεία του Χάρτη, επιβεβαιώνοντας τη σημασία που αποδίδουν τα κράτη μέλη σε αυτόν. Μέσα από τη λειτουργία του Οργανισμού, η ενοποίηση της ηπείρου μπορεί να επιτευχθεί μέσω των αρχών αλληλεγγύης και καλής γειτονίας, εντός του πλαισίου των δημοκρατικών θεσμών, της ατομικής ελευθερίας και της κοινωνικής δικαιοσύνης και του σεβασμού των βασικών δικαιωμάτων του ανθρώπου.

Η αρχική Συνθήκη αποτελούνταν από 112 άρθρα, με αρκετές όμως ελλείψεις στο θεσμικό, πολιτικό και οικονομικό πεδίο. Πιο ειδικά, δεν περιείχε πολλές αναφορές για τα οικονομικά και κοινωνικά δικαιώματα, ένα κενό που ήρθε να καλύψει το Αναθεωρητικό Πρωτόκολλο Buenos Aires του 1967. Ταυτόχρονα, συμφωνήθηκε η Γενική Συνέλευση να συνέρχεται κάθε χρόνο και επανεξετάστηκαν οι λειτουργίες των τριών οργάνων και ιδιαίτερα της Διαμερικανικής Επιτροπής Δικαιωμάτων του ανθρώπου²⁶. Το Πρωτόκολλο του 1967 έδωσε νέα ώθηση στον Οργανισμό και τροποποίησε ουσιώδη πεδία για την καινοτόμο ανάπτυξή του. Μέσα από 150 άρθρα περιλαμβάνει ρυθμίσεις για τη φύση και τους σκοπούς του ΟΑΚ, τις αρχές, το καθεστώς των μελών του, τα θεμελιώδη δικαιώματα, τα οικονομικά, κοινωνικά, εκπαιδευτικά και μορφωτικά θέματα συνεργασίας κ.α²⁷.

---

²⁶GOMEZ ROBLEDO VERDUZCO A., La Carta de la OEA y los Protocolos de Buenos Aires, Cartagena de Indias, Washigton y Managua, Disponible en: <http://biblio.juridicas.unam.mx/revista/pdf/DerechoComparado/84/el/el10.pdf>

²⁷ ΝΑΣΚΟΥ – ΠΕΡΡΑΚΗ Π., Το δίκαιο των διεθνών οργανισμών: Η θεσμική διάσταση, δ' έκδοση, Εκδ. ANT. N. Σάκκουλας, Αθήνα-Κομοτηνή 2005, σελ. 480

Το Αναθεωρητικό Πρωτόκολλο Cartagena de Indias του 1985 επέφερε τροποποιήσεις ως προς το Μόνιμο Συμβούλιο του Οργανισμού, ενώ μια ακόμα τροποποίηση επήλθε τον Δεκέμβριο του 1992 με το Πρωτόκολλο της Washington. Το Πρωτόκολλο της Managua το 1993, άλλαξε το κεφάλαιο XIII του Χάρτη, δημιουργώντας μηχανισμούς συνεργασίας για την καταπολέμηση της ακραίας φτώχειας των αμερικανικών κρατών και την επίτευξη μιας ολοκληρωμένης ανάπτυξης στο οικονομικό, κοινωνικό, εκπαιδευτικό, πολιτιστικό, επιστημονικό και τεχνολογικό πεδίο.

Όπως έχει προαναφερθεί οι βασικοί σκοποί και αρχές ύπαρξης του ΟΑΚ είναι να ενισχύσει την ειρήνη και την ασφάλεια της ηπείρου, να διασφαλίσει τον ειρηνικό διακανονισμό των διαφορών που μπορεί να προκύψουν μεταξύ των κρατών-μελών, αλλά πάντοτε μέσα από τη θεμελιώδη αρχή της μη επέμβασης στο εσωτερικό των κρατών. Η ιδιαίτερη βαρύτητα στους εν λόγω σκοπούς του Οργανισμού διαφαίνεται στο Κεφάλαιο (5) του Χάρτη, με ρητή και πλήρη αναφορά στην ειρηνική επίλυση των διαφορών και στην υποχρέωση των μερών για διευθέτηση των διενέξεων μεταξύ τους με ειρηνικά μέσα. Επιπλέον, παραθέτει τις διαδικασίες που πρέπει να ακολουθηθούν: διαμεσολάβηση, συνδιαλλαγή και έρευνα, καλές υπηρεσίες, διαιτησία, και, ελλείψει αυτών, προσφυγή σε δικαστικά όργανα. Άξιο αναφοράς είναι το άρθρο δεκαεφτά (17) του Χάρτη, σύμφωνα με το οποίο *η πολιτική, οικονομική και πολιτιστική ανάπτυξη του κράτους θα σέβεται τα δικαιώματα του ανθρώπου και τις αρχές της παγκόσμιας ηθικής.*

Π.2.1. Η Αμερικανική Διακήρυξη Δικαιωμάτων και Υποχρεώσεων του Ανθρώπου (1948)

Η πρώτη επίσημη καταγραφή και κατοχύρωση βασικών δικαιωμάτων του ανθρώπου παρατηρήθηκε σε περιφερειακό επίπεδο, μαζί με τη δημιουργία του Χάρτη του Οργανισμού Αμερικανικών Κρατών, λίγους μήνες πριν την Παγκόσμια Διακήρυξη για τα Δικαιώματα των Ηνωμένων Εθνών. Έτσι, η υιοθέτηση της Αμερικανικής Διακήρυξης Δικαιωμάτων και Υποχρεώσεων του Ανθρώπου αποτέλεσε την αφετηρία και την κορυφαία καμπή στο έργο του περιφερειακού

οργανισμού μέσα από τη δημιουργία ενός corpus δικαιωμάτων του ανθρώπου²⁸. Μάλιστα, εξακολουθεί να αποτελεί τη νομική βάση *vis-à-vis* στα κράτη μη μέλη της ΑΣΔΑ²⁹.

Κατά τη διάρκεια της Ένατης Διεθνούς Συνδιάσκεψης στην Βογοτά της Κολομβίας, στις 2 Μαΐου 1948, οι αμερικανικοί λαοί συμφώνησαν ότι έχουν αναγνωρίσει την αξιοπρέπεια των ανθρώπων και ότι μέσω των εθνικών τους συνταγμάτων έχουν θέσει ως κύριο στόχο τους την προστασία των βασικών δικαιωμάτων του ανθρώπου και τη δημιουργία των συνθηκών για πνευματική και υλική ευτυχία του πληθυσμού. Αναμφίβολα, αποτέλεσε κείμενο ιδιαίτερα πρωτοποριακό για την εποχή του, με βαρυσήμαντες διακηρύξεις και στοχεύσεις.

Εξαρχής, ορίζεται ότι τα θεμελιώδη δικαιώματα του ανθρώπου δεν πηγάζουν από μια συγκεκριμένη κρατική οντότητα, αλλά είναι σύμφυτα με την ανθρώπινη ύπαρξη και ότι η διεθνής προστασία των δικαιωμάτων αυτών πρέπει να είναι ο κατεξοχήν οδηγός του εξελισσόμενου αμερικανικού δικαίου³⁰. Ως εκ τούτου, τα αμερικανικά κράτη αναγνωρίζουν ότι όταν το κράτος νομοθετεί για αυτό τον τομέα, δεν δημιουργεί ούτε παρέχει δικαιώματα, αλλά αναγνωρίζει τα δικαιώματα που υφίστανται ανεξάρτητα από το σχηματισμό του κράτους³¹.

Στο προοίμιο της Διακήρυξης κατοχυρώνεται ρητά η ελευθερία και η ισότητα στην αξιοπρέπεια και στα δικαιώματα όλων των ατόμων, που είναι προικισμένα από τη φύση με λογική και συνείδηση ότι πρέπει να συμπεριφέρονται ισότιμα ο ένας στον άλλο. Εν συνεχεία, τονίζεται ότι τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις είναι αλληλένδετες σε κάθε κοινωνική και πολιτική δραστηριότητα του ανθρώπου και ότι ενώ τα δικαιώματα εξυψώνουν την ατομική ελευθερία, τα καθήκοντα εκφράζουν την αξιοπρέπεια της ελευθερίας.

---

²⁸ ΠΕΡΡΑΚΗΣ ΣΤ., Τα δικαιώματα του ανθρώπου, άρθρο στην Καθημερινή, 11/11/2012. Διαθέσιμο στο: <http://www.kathimerini.gr/472924/article/epikairothta/kosmos/ta-dikaiwmata-toy-an8rwroy>

²⁹ CANÇADO TRINDADE A.A., El sistema interamericano de protección de los derechos humanos (1948-2002)", in "La protección internacional de los derechos humanos en los albores del siglo XXI, Humanitarian Net, Thematic Network on Humanitarian Development Studies, Universidad de Deusto, Bilbao, 2004., p. 551

³⁰ Declaración Interamericana de los Derechos y los Deberes del Hombre, <http://www.oas.org/es/cidh/mandato/Basicos/declaracion.asp>

³¹ <http://www.oas.org/es/cidh/mandato/Basicos/intro.asp>, τελευταία πρόσβαση 30/08/2014

Σύμφωνα με τον καθηγητή *Cançado Trindade*, η Διακήρυξη του 1948 κατοχυρώνει και προωθεί μια ολιστική θεώρηση των δικαιωμάτων του ανθρώπου ως εγγενή στην ανθρώπινη φύση, ενώ τονίζει τη σχετικότητα μεταξύ των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεων³². Πιο ειδικά, χωρίζεται σε δύο μέρη, προτάσσοντας στο πρώτο την εγγύηση ατομικών, πολιτικών, κοινωνικών και οικονομικών δικαιωμάτων³³ και αριθμώντας στο δεύτερο τον κατάλογο των υποχρεώσεων του ατόμου³⁴.

Μετά από εξήντα έξι (66) χρόνια ύπαρξης της Διακήρυξης, μπορεί να υποστηριχθεί ότι υπήρξε ένα πρόδρομο όργανο στην αναγνώριση της αλληλεξάρτησης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και του θεμελιώδους πλαισίου για την προστασία και την εγγύηση αυτών στον χώρο του ΟΑΚ³⁵. Το περιεχόμενο της Διακήρυξης παρουσιάζει ομοιότητες με την Οικουμενική Διακήρυξη για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (1948), αφού τα δυο κείμενα συντάχθηκαν σε πολύ κοντινό διάστημα, σε μια εποχή όπου η νομική δεσμευτικότητα των δικαιωμάτων του ανθρώπου ήταν ιδιαίτερα πρωτοποριακή³⁶. Για το λόγο αυτό, τα εν λόγω διακηρυκτικά κείμενα αρχικά, δεν υπολογίζονταν ως νομικά δεσμευτικά. Η εξέλιξη όμως τόσο της ΟΔΔΑ όσο και της Διακήρυξης Δικαιωμάτων και Υποχρεώσεων του Ανθρώπου, κρίθηκε σπουδαία

---

³² CANÇADO TRINDADE A.A., *El sistema interamericano de protección de los derechos humanos (1948-2002)*, in “La protección internacional de los derechos humanos en los albores del siglo XXI, Humanitarian Net, Thematic Network on Humanitarian Development Studies, Universidad de Deusto, Bilbao, 2004, p. 551

³³ Τα δικαιώματα που κατοχυρώνονται στη Διακήρυξη είναι τα εξής: το δικαίωμα στη ζωή, στην ελευθερία, την ασφάλεια και την ακεραιότητα του ατόμου; το δικαίωμα στην ισότητα ενώπιον του νόμου; το δικαίωμα της θρησκευτικής ελευθερίας; το δικαίωμα στην ελευθερία της έρευνας, γνώμης, της έκφρασης και διάδοσης; Το δικαίωμα στην προστασία της τιμής, της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής; Το δικαίωμα προστασίας της οικογένειας; το δικαίωμα προστασίας των μητέρων και των παιδιών; το δικαίωμα διαμονής και μετακίνησης; το δικαίωμα απαραβίαστου της κατοικίας; το δικαίωμα απαραβίαστου της αλληλογραφίας; το δικαίωμα στη διατήρηση της υγείας και της ευεξίας; το δικαίωμα στην εκπαίδευση; το δικαίωμα παροχών πολιτισμού; το δικαίωμα στην εργασία και τη δίκαιη αμοιβή; το δικαίωμα στην ανάπαυλα; το δικαίωμα στην κοινωνική ασφάλιση; το δικαίωμα αναγνώρισης νομικής προσωπικότητας και πολιτικά δικαιώματα; το δικαίωμα στη δικαιοσύνη; το δικαίωμα στην εθνικότητα; το δικαίωμα του εκλέγειν και της συμμετοχής στην κυβέρνηση; το δικαίωμα του συνέρχεσθαι; το δικαίωμα του συνεταιρίζεσθαι; το δικαίωμα στην ιδιοκτησία; το δικαίωμα αναφοράς; το δικαίωμα προστασίας από αυθαίρετη σύλληψη; το δικαίωμα σε δίκαιη δίκη; το δικαίωμα σε άσυλο.

³⁴ Οι υποχρεώσεις που κατοχυρώνονται στη Διακήρυξη είναι οι εξής: η υποχρέωση απέναντι στην κοινωνία; η υποχρέωση προς τα παιδιά και τους γονείς; η υποχρέωση εκπαίδευσης; η υποχρέωση στην ψήφο; η υποχρέωση υπακοής στο νόμο; η υποχρέωση υπηρεσίας στην κοινότητα και το έθνος; η υποχρέωση για κοινωνική ασφάλιση; η υποχρέωση πληρωμής των φόρων; η υποχρέωση για εργασία; την υποχρέωση αποχής από πολιτικές δραστηριότητες σε ξένη χώρα.

³⁵ CANÇADO TRINDADE A., *Reflexiones sobre las declaraciones universal y americana de derechos humanos de 1948 con ocasión de su cuadragésimo aniversario*, Instituto interamericano de derechos humanos, Revista IIDH, San José. IIDH. Número especial. 1989.

³⁶ *Ibíd.*

τονίζοντας τη σημασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων σε οικουμενικό και περιφερειακό επίπεδο. Έτσι, με την πάροδο των χρόνων, η ΔιΕΔΑ βρέθηκε να εξετάζει αναφορές για παραβιάσεις της Διακήρυξης, με αποτέλεσμα το ΔιΔΔΑ να αποφανθεί τη νομική δεσμευτικότητά της.

Π.2.3. Η Αμερικανική Σύμβαση Δικαιωμάτων του ανθρώπου / Σύμβαση San José (1969)

Από το 1948 και για είκοσι χρόνια έπειτα, η δραστηριότητα κωδικοποίησης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στη Λατινική Αμερική ήταν πρακτικά ανύπαρκτη. Η ιδέα όμως δημιουργίας μιας σύμβασης για τα ανθρώπινα δικαιώματα υπήρχε ήδη από τον Αύγουστο του 1959 κατά τη διάρκεια της Συνόδου των Υπουργών Εξωτερικών των κρατών του ΟΑΚ. Το αρχικό σχέδιο της σύμβασης παρασκευάστηκε από τη Διαμερικανική Νομική Επιτροπή και υποβλήθηκε στο Μόνιμο Συμβούλιο του Οργανισμού για παρατηρήσεις από τα κράτη και την Διαμερικανική Επιτροπή. Το 1967 η Επιτροπή παρουσίασε ένα νέο σχέδιο σύμβασης. Έτσι το Νοέμβριο του 1969, δημιουργείται στο San José της Κόστα Ρίκα, η Αμερικανική Σύμβαση Δικαιωμάτων του ανθρώπου ή Σύμβαση San José, εμπλουτίζοντας έτσι την προστασία και προαγωγή των δικαιωμάτων του ανθρώπου σε περιφερειακό επίπεδο.

Η Σύμβαση αποτελείται από το προοίμιο και ογδόντα δύο (82) άρθρα, τέθηκε σε ισχύ το 1978 και έχει επικυρωθεί από εικοσιπέντε (25) κράτη της Λατινικής Αμερικής μέχρι σήμερα, με αισθητή την απουσία υπογραφών των ΗΠΑ και του Καναδά. Το 2011 το Τρινιδάδ και Τομπάγκο κατήγγειλε τη Σύμβαση για το ζήτημα της θανατικής ποινής. Το 2012 η Βενεζουέλα κατέθεσε την καταγγελία της Σύμβασης στον ΟΑΚ και την απόσυρση της αναγνώρισης δικαιοδοσίας των δύο οργάνων ελέγχου, της Διαμερικανικής Επιτροπής και του Διαμερικανικού Δικαστηρίου³⁷, πράξη που προκάλεσε σφοδρή κριτική τόσο σε εθνικό όσο και σε διεθνές επίπεδο.

---

³⁷ Μέχρι σήμερα, 25 χώρες που έχουν προσχωρήσει στη Σύμβαση: Αργεντινή, Μπαρμπάντος, Βολιβία, Βραζιλία, Κολομβία, Κόστα Ρίκα, Χιλή, Ντομίνικα, Εκουαδόρ, Ελ Σαλβαδόρ, Γρενάδα, Γουατεμάλα, Αϊτή, Ονδούρα, Τζαμάικα, Μεξικό, Νικαράγουα, Παναμάς, Παραγουάη, Περού, Δομινικανή Δημοκρατία, Σουρινάμ, Τρινιδάδ και Τομπάγκο, Ουρουγουάη και Βενεζουέλα.

Στο μέρος I, η Σύμβαση καθορίζει τα Καθήκοντα των κρατών-μελών αναφορικά με τα δικαιώματα που προστατεύονται από την ίδια. Πιο ειδικά τα υπογράφοντα κράτη έχουν την υποχρέωση α) να σεβαστούν τα δικαιώματα και τις ελευθερίες που αναγνωρίζονται από τη Σύμβαση και να διασφαλίσουν την ελεύθερη και πλήρη άσκηση σε όλα τα άτομα που υπόκεινται στη δικαιοδοσία τους, χωρίς διακρίσεις φυλής, χρώματος, φύλου, γλώσσας, θρησκείας, πολιτικών ή άλλων πεποιθήσεων, εθνικής ή κοινωνικής καταγωγής, οικονομικής κατάστασης ή οποιαδήποτε άλλης κατάστασης (άρθρο 1) και β) να θεσπίσουν κατάλληλα νομοθετικά ή άλλα μέτρα στο εσωτερικό τους δίκαιο για την εξασφάλιση της κατοχύρωσης των εν λόγω δικαιωμάτων ή ελευθεριών (άρθρο 2).

Τα κεφάλαια II και III περιέχουν μια σειρά από πολιτικά, οικονομικά, κοινωνικά και πολιτιστικά δικαιώματα. Συνολικά εγγυάται είκοσι έξι (26) δικαιώματα και ελευθερίες³⁸. Μεταξύ των δικαιωμάτων που προστατεύονται από τη Σύμβαση και έχουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τους σκοπούς της παρούσας ανάλυσης, τα ακόλουθα:

- Δικαίωμα στη ζωή (άρθρο 4): Ο καθένας έχει το δικαίωμα για το σεβασμό της ζωής του, σύμφωνα με το νόμο και με την εν λόγω Σύμβαση
- Δικαίωμα στην ανθρώπινη μεταχείριση (άρθρο 5): Ο καθένας έχει το δικαίωμα για το σεβασμό της σωματικής, ψυχικής και της ηθικής τους μεταχείρισης
- Δικαίωμα στην ελευθερία και απαγόρευση της δουλείας (άρθρο 6): Κανείς δεν μπορεί να κρατηθεί σε δουλεία ή οποιαδήποτε άλλη μορφή υποδούλωσης και απαγορεύεται η εμπορία ατόμων και γυναικών
- Δικαίωμα στην προσωπική ασφάλεια και ελευθερία (άρθρο 7): Ο καθένας έχει δικαίωμα στην προσωπική ελευθερία και ασφάλεια
- Δικαίωμα στη χρηστή απονομή δικαιοσύνης (άρθρο 8): Ο καθένας έχει το δικαίωμα ακρόασης από δικαστή ή αρμόδιο, ανεξάρτητο και αμερόληπτο δικαστήριο, για την προάσπιση των δικαιωμάτων του
- Δικαίωμα στην προστασία της τιμής και της αξιοπρέπειας (άρθρο 11): Ο καθένας έχει δικαίωμα σεβασμού της τιμής και αναγνώρισης της προσωπικής του αξιοπρέπειας

---

³⁸ ΠΕΡΡΑΚΗΣ Στ., Διαστάσεις της διεθνούς προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου. Προς ένα jus universalis, Εκδ. Ι. Σιδέρης, Αθήνα, 2013., σελ. 269

- Δικαίωμα ελευθερίας πεποιθήσεων και θρησκείας (άρθρο 12): Ο καθένας έχει δικαίωμα να επιλέγει ελεύθερα τη θρησκεία και τις πεποιθήσεις λατρείας
- Δικαίωμα προστασίας της οικογένειας (άρθρο 17): Οι οικογένειες θα πρέπει να προστατεύονται από την κοινωνία και το κράτος, το οποίο θα πρέπει να διασφαλίζει ίσα δικαιώματα και επαρκή εξισορρόπηση των ευθυνών των συζύγων κατά τη διάρκεια του γάμου και σε περίπτωση διαζυγίου
- Τα δικαιώματα του παιδιού (άρθρο 19): Κάθε παιδί έχει δικαίωμα στην προστασία της ιδιότητά του ως ανηλίκου από την οικογένεια, την κοινωνία του και το κράτος
- Δικαίωμα στην ισότητα ενώπιον του νόμου (άρθρο 24): Όλα τα πρόσωπα είναι ίσα ενώπιον του νόμου χωρίς καμία διάκριση
- Δικαίωμα στην δικαστική προστασία με την άσκηση αποτελεσματικού ένδικου μέσου (άρθρο 25): Ο καθένας έχει δικαίωμα προσφυγής σε δίκαιη δίκη, ενώπιον των δικαστών ή δικαστηρίων, όργανα αρμόδια για την προστασία έναντι των πράξεων που παραβιάζουν τα θεμελιώδη δικαιώματα που αναγνωρίζονται από το Σύνταγμα, το νόμο ή την Σύμβαση.

Τα καινοτόμα στοιχεία που περιέχει η ΑΣΔΑ, σε σχέση με την αντίστοιχη ΕυρΣΔΑ, είναι η κατοχύρωση εκτεταμένων δικαιωμάτων, όπως για παράδειγμα: το δικαίωμα στην αναγνώριση νομικής προσωπικότητας (άρθρο 3), το δικαίωμα αποζημίωσης λόγω καταδίκης που οφείλεται σε δικαστική πλάνη (άρθρο 10), το δικαίωμα σε ένα όνομα (άρθρο 18), το δικαίωμα του παιδιού σε μέτρα προστασίας του (άρθρο 19), το δικαίωμα σε μια ιθαγένεια (άρθρο 20), το δικαίωμα στην ισότητα ενώπιον του νόμου (άρθρο 24) και το δικαίωμα ασύλου (άρθρο 22 παρ. 7)³⁹. Πάραυτα, αισθητή είναι η απουσία το δικαιώματος της αυτοδιάθεσης, της προστασίας των μειονοτήτων και εκτενή δικαιώματα για την εκπαίδευση, που δεσπόζουν στον ευρωπαϊκό περιφερειακό χώρο.

Στο μέρος II, η ΑΣΔΑ εγκαθιδρύει τον μηχανισμό ελέγχου (άρθρο 33) που αποτελείται από τη μια πλευρά, από τη Διαμερικανική Επιτροπή Δικαιωμάτων του Ανθρώπου με αυξημένες αρμοδιότητες, και από την άλλη πλευρά, βρίσκεται το

---

³⁹ *Ibíd*, σελ. 270

Διαμερικανικό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου στο οποίο και παραπέμπονται προσφυγές μέσω της Επιτροπής καθώς και μέσω των κρατών μερών.

Στο περιφερειακό σύστημα προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων διακρίνεται η σπουδαιότητα της ΑΣΔΑ, μέσα από την πληθώρα δικαιωμάτων που προάγει και προστατεύει. Πιο ειδικά, παρόλο που ενσωματώνει μια ρήτρα παρέκκλισης από τις υποχρεώσεις των κρατών-μελών (άρθρο 27) σε έκτακτες μόνο καταστάσεις, διαθέτει πιο διευρυμένο «σκληρό πυρήνα» δικαιωμάτων από τον αντίστοιχο της Ευρωπαϊκής Σύμβασης. Έτσι, η εξαίρεση στη δυνατότητα παρέκκλισης του άρθρου 27 παρ. 2 περιλαμβάνει έντεκα (11) δικαιώματα: το δικαίωμα αναγνώρισης νομικής προσωπικότητας, το δικαίωμα στη ζωή, την απαγόρευση των βασανιστηρίων, το δικαίωμα στην ελευθερία, δικαστικές εγγυήσεις, την ελευθερία συνείδησης και θρησκείας, το δικαίωμα στην οικογένεια, το δικαίωμα σε ένα όνομα, το δικαίωμα του παιδιού σε μέτρα προστασίας του, το δικαίωμα σε μια ιθαγένεια και το δικαίωμα σε ελεύθερες εκλογές.

Π.2.4. Η Σύμβαση για την Πρόληψη και την Τιμωρία των Βασανιστηρίων (1985)

Αποτελεί κοινή παραδοχή ότι τα βασανιστήρια είναι μία από τις σοβαρότερες παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, με σοβαρές συνέπειες στη ζωή του κάθε ατόμου και στην αξιοπρέπειά του. Για το λόγο αυτό, τόσο σε διεθνές όσο και σε περιφερειακό επίπεδο η ανάγκη λήψης ειδικών μέτρων, που θα κινούνταν πέρα από την πρόληψη και τις απαγορεύσεις μαζί με τη δημιουργία συστήματος παρακολούθησης, κρίθηκε επιτακτική ήδη από τη δεκαετία του 1970.

Για την αμερικανική ήπειρο δε, η κατοχύρωση της απαγόρευσης των βασανιστηρίων ήταν ακόμη πιο σημαντική. Δεδομένου του γεγονότος ότι πρόκειται για μια γεωγραφική περιοχή που κατά τη διάρκεια της ιστορίας της, η πλειοψηφία των κρατών της ταλανίστηκε με στρατιωτικές δικτατορίες που εφάρμοζαν συστηματικά βασανιστήρια και άλλες απάνθρωπες και εξευτελιστικές πράξεις κατά των πολιτικών τους αντιπάλων.

Έναν μόλις χρόνο μετά την υιοθέτηση της Σύμβασης κατά των βασανιστηρίων και άλλων τρόπων σκληρής, απάνθρωπης ή ταπεινωτικής μεταχείρισης ή τιμωρίας των Ηνωμένων Εθνών (1984) σε οικουμενικό επίπεδο και δύο χρόνια πριν από την Ευρωπαϊκή Ένωση σε περιφερειακό επίπεδο με την υιοθέτηση της Σύμβασης για την Πρόληψη των Βασανιστηρίων (1989), ο Οργανισμός Αμερικανικών Κρατών υιοθέτησε το 1985 στην Cartagena de Indias της Κολομβίας, τη Σύμβαση για την Πρόληψη και την Τιμωρία των Βασανιστηρίων. Μέχρι σήμερα, δεκαοκτώ (18) κράτη-μέλη έχουν υπογράψει τη Σύμβαση, ενώ δύο (2) κράτη (Αϊτή και Ονδούρα) έχουν υπογράψει και δεν έχουν ακόμα επικυρώσει⁴⁰.

Στο προοίμιο της Σύμβασης, εκφράζεται η ανησυχία των κρατών-μελών του ΟΑΚ ότι όλες οι πράξεις βασανιστηρίων ή άλλης σκληρής, απάνθρωπης ή ταπεινωτικής τιμωρίας συνιστούν προσβολή της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, είναι αντίθετες με τις αρχές που περιλαμβάνονται στον Χάρτη του Οργανισμού και στον Καταστατικό Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών και αποτελούν παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών που διακηρύσσονται στην Αμερικανική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων και Υποχρεώσεων του Ανθρώπου και την Αμερικανική Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Επιπλέον, επιβεβαιώνουν την πρόθεσή τους για την εδραίωση των απαραίτητων προϋποθέσεων που συμβάλλουν στην αναγνώριση και στο σεβασμό της ανθρώπινης αξιοπρέπειας καθώς και στην εξασφάλιση των θεμελιωδών δικαιωμάτων και ελευθεριών του κάθε πολίτη.

Η Σύμβαση παρέχει έναν ευρύτερο και σαφέστερο ορισμό για τα βασανιστήρια από την αντίστοιχη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών. Πιο συγκεκριμένα, στο άρθρο 2 ορίζεται ότι «βασανιστήριο θεωρείται κάθε εκ προθέσεως πράξη σε ένα άτομο και του προκαλεί σωματική ή ψυχική ταλαιπωρία, είτε για τους σκοπούς ποινικής έρευνας, είτε ως μέσο εκφοβισμού, είτε ως προσωπική τιμωρία, είτε ως προληπτικό μέτρο είτε ως τιμωρία ή για οποιοδήποτε άλλο σκοπό. Βασανιστήριο θεωρείται επίσης, η εφαρμογή μεθόδων σε ένα πρόσωπο που προορίζονται για να εξαλείψουν

---

⁴⁰ <http://www.oas.org/juridico/spanish/firmas/a-51.html>

την προσωπικότητα του θύματος ή να μειώσουν τη σωματική ή πνευματική ικανότητά του, χωρίς να του προκαλούν σωματικό πόνο και ψυχική οδύνη»⁴¹.

Άξια αναφοράς είναι το άρθρο 3, σύμφωνα με το οποίο εγκαθιδρύεται η ατομική ευθύνη για τη διάπραξη εγκλήματος βασανιστηρίων, καθώς και η ευθύνη των κρατών-μελών για την πρόληψη και τιμωρία των βασανιστηρίων μέσα στο πεδίο της δικαιοδοσίας τους (άρθρα 6-8 και 11-14). Σύμφωνα με τα άρθρα της συνθήκης αυτής, τα πρόσωπα που κατηγορούνται για διάπραξη βασανιστηρίων δεν μπορούν να διαφύγουν της δικαιοσύνης, προσπαθώντας να διαφύγουν στο έδαφος άλλου συμβαλλόμενου κράτους, δημιουργώντας μια ικανότητα για την έκδοση των ατόμων που κατηγορούνται για βασανιστήρια (άρθρο 13). Σε αυτή την τελευταία προστίθεται και η υποχρέωση αποζημίωσης για τα θύματα βασανιστηρίων (άρθρο 9).

Ο μηχανισμός ελέγχου της Σύμβασης (άρθρο 17) περιλαμβάνει πληροφορίες που υποβάλλονται από τα κράτη-μέλη στην Διεθνή Επιτροπή (μέσα από μέτρα νομοθετικού, δικαστικού και διοικητικού περιεχομένου που διαφαίνονται στη Σύμβαση), κάτι το οποίο θα προκαλέσει την ανάλυση τους στις Ετήσιες Αναφορές από τη Διεθνή Επιτροπή, όσον αφορά την πρόληψη και την εξάλειψη των βασανιστηρίων. Μέσα από τα άρθρα της Σύμβασης προβλέπεται μόνο το αυτονόητο, ότι δηλαδή τα κράτη οφείλουν να διασφαλίζουν τη διερεύνηση των καταγγελιών πως στη δικαιοδοσία τους διαπράχθηκαν πράξεις βασανιστηρίων και την ποινική δίωξη των δραστών. Επιπλέον, μετά την εξάντληση όλων των εσωτερικών ένδικων μέσων, η υπόθεση μπορεί να αχθεί ενώπιον διεθνών οργάνων⁴².

Σύμφωνα με τον καθηγητή *Cançado Trindade* πρόκειται για τον πιο αδύναμο μηχανισμό ελέγχου συγκριτικά με τις αντίστοιχες τρεις Ειδικές Συμβάσεις κατά των βασανιστηρίων⁴³. Πιο ειδικά, αφορά μόνο την υποχρέωση του κράτους να μην

---

⁴¹ <http://www.oas.org/es/cidh/mandato/Basicos/tortura.asp>

⁴² ΣΙΜΙΤΣΗΣ Κ., Η απαγόρευση των βασανιστηρίων και των άλλων τρόπων απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης ή τιμωρίας στο Διεθνές Δίκαιο», Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, 1996, σελ. 112

⁴³ CANÇADO TRINDADE A.A., El sistema interamericano de protección de los derechos humanos (1948-2002)", in "La protección internacional de los derechos humanos en los albores del siglo XXI, Humanitarian Net, Thematic Network on Humanitarian Development Studies, Universidad de Deusto, Bilbao, 2004., p. 573

παρέμβει εις βάρος άλλου υπάρχοντος δικαιώματος⁴⁴. Παρ' όλα αυτά, έστω και η εν λόγω ανεπαρκής καταγραφή της απαγόρευσης των βασανιστηρίων στο περιφερειακό αυτό επίπεδο, συνιστά εξέλιξη, προσδίδοντας διεθνή χαρακτήρα και μετατρέποντας μια εσωτερική νομοθετική υπόθεση κράτους-μέλους σε συμβατική υποχρέωση⁴⁵.

II.2.5. Το Πρόσθετο Πρωτόκολλο για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Πολιτιστικά Δικαιώματα / Συμφωνία San Salvador (1988)

Σύμφωνα με το άρθρο 77 της Αμερικανικής Σύμβασης επιτρέπεται η έκδοση πρωτοκόλλων προκειμένου να συμπεριληφθούν σταδιακά στο σύστημα προστασίας και άλλα δικαιώματα και ελευθερίες. Η αρχή έγινε το 1982 όταν η Γενική Συνέλευση του ΟΑΚ πρότεινε τη δημιουργία ενός Πρόσθετου Πρωτοκόλλου στην ΑΣΔΑ για την ενίσχυση του χώρου προστασίας των δικαιωμάτων δεύτερης γενιάς.

Ειδικότερα, ο Οργανισμός θέλησε να κατοχυρώσει τα κυριότερα οικονομικά δικαιώματα (δικαίωμα στην εργασία, δικαίωμα συμμετοχής σε συνδικάτα, δικαίωμα απεργίας κα), κοινωνικά δικαιώματα (προστασία της οικογένειας, προστασία της μητρότητας, δικαίωμα κοινωνικής ασφάλισης, δικαίωμα σίτισης, δικαίωμα υγειονομικής περίθαλψης κα) και πολιτιστικά δικαιώματα (δικαίωμα στην εκπαίδευση και στην πολιτιστική ζωή, προστασία πνευματικής ιδιοκτησίας κ.α.). Τα εν λόγω δικαιώματα προάγονται και προστατεύονται μέσω της αναγνώρισης της ακεραιότητας και της ανεξαρτησίας όλων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, καθώς και από την διαδοχική πρακτική των κρατών.

Μεταξύ του 1986 και 1988, το τμήμα προπαρασκευαστικών εργασιών έλαβε για επεξεργασία σχόλια και παρατηρήσεις από συγκεκριμένα κράτη-μέλη του ΟΑΚ, από τη Διεθνή Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (Διεθνής Οργανισμός Εργασίας και Παναμερικανική Ένωση για την Υγεία) καθώς και από το Τμήμα Εργασίας της Επιτροπής Νομικών και Πολιτικών Θεμάτων του Μόνιμου Συμβουλίου του ΟΑΚ.

---

⁴⁴ ΣΙΜΙΤΣΗΣ Κ., Η απαγόρευση των βασανιστηρίων και των άλλων τρόπων απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης ή τιμωρίας στο Διεθνές Δίκαιο», Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, 1996, σελ. 112

⁴⁵ *Ibid.*

Με το εν λόγω Πρωτόκολλο δόθηκε έμφαση στην αγωγιμότητα των οικονομικών, κοινωνικών και πολιτιστικών δικαιωμάτων του ανθρώπου. Ειδικότερα, στο διαμερικανικό σύστημα προστασίας ανθρωπίνων δικαιωμάτων υπήρχε ένα σημαντικό κενό: η ΑΣΔΑ κατοχύρωνε μόνο δικαιώματα ατομικά και πολιτικά ενώ μόνο το άρθρο 26 έκανε λόγο για «προοδευτική ανάπτυξη» των οικονομικών, κοινωνικών και πολιτιστικών δικαιωμάτων που βρίσκονταν κάτω από την «ομπρέλα» της προστασίας του Χάρτη του Οργανισμού. Αναμφίβολα όμως, ο Χάρτης του ΟΑΚ δεν έθετε ως βασικό στόχο την αποτελεσματική προστασία των εν λόγω δικαιωμάτων αλλά μόνο τον καθορισμό συγκεκριμένων προτύπων συμπεριφοράς για τα κράτη-μέλη.

Επομένως, το νέο Πρωτόκολλο του 1988 ήρθε να καλύψει το κενό υπό το πρίσμα της αντίληψης της αδιαιρετότητας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της αναζήτησης αποτελεσματικών μέσων για την προστασία των οικονομικών, κοινωνικών και πολιτιστικών δικαιωμάτων στη διαμερικανική κοινότητα. Περιλαμβάνει έναν πυρήνα δικαιωμάτων γύρω από τα δικαιώματα στην εργασία, στην υγεία, στην περίθαλψη και στην εκπαίδευση, καθώς και άλλα συναφή δικαιώματα, και ειδικότερα για συγκεκριμένες ευπαθείς ομάδες πληθυσμού, όπως είναι για παράδειγμα τα παιδιά, οι ηλικιωμένοι και τα άτομα με ειδικές ανάγκες.

Στο προοίμιο του Πρόσθετου Πρωτοκόλλου διαφαίνεται ότι ο Οργανισμός υποστηρίζει τη στενή σχέση ανάμεσα στην απόλαυση των οικονομικών, κοινωνικών και πολιτιστικών δικαιωμάτων και των ατομικών και πολιτικών δικαιωμάτων, και δεδομένου ότι οι διάφορες κατηγορίες δικαιωμάτων αποτελούν ένα αδιαίρετο σύνολο που στοχεύουν στην αναγνώριση της αξιοπρέπειας του ατόμου και στην κοινωνική δικαιοσύνη, ως εκ τούτου απαιτούν μόνιμη προώθηση και προστασία από τα κράτη-μέλη. Για το λόγο αυτό, τα κράτη-μέλη με την υιοθέτηση του Πρωτοκόλλου του 1988 οφείλουν να λάβουν τα κατάλληλα μέτρα και να μεριμνήσουν για τη σταδιακή υλοποίηση και την απρόσκοπτη προστασία των οικονομικών, κοινωνικών και πολιτιστικών δικαιωμάτων (άρθρο 1).

Το άρθρο 19 του Πρωτοκόλλου ορίζει τα μέσα προστασίας των δικαιωμάτων, συμπεριλαμβανομένης της δυνατότητας υποβολής ατομικών αναφορών για παραβιάσεις των άρθρων 8 και 13, σχετικά με το δικαίωμα του συνεταιρίζεσθαι και της εκπαίδευσης, αντίστοιχα. Μάλιστα, στο τελευταίο άρθρο 22 του κειμένου εκφράζεται η επιθυμία του Οργανισμού για επέκταση και προσθήκη νέων

δικαιωμάτων από τα κράτη-μέλη και την Διαμερικανική Επιτροπή με σκοπό την διασφάλιση διαρκούς βελτίωσης των δικαιωμάτων του ανθρώπου σε διεθνές και περιφερειακό επίπεδο.

Π.2.6. Το Πρόσθετο Πρωτόκολλο για την κατάργηση της θανατικής ποινής (1990)

Συντονισμένες προσπάθειες για την ενσωμάτωση ξεχωριστού άρθρου για την κατάργηση της θανατικής ποινής ήταν ανεπιτυχείς κατά τη διάρκεια της σύνταξης του κειμένου της ΑΣΔΑ. Με το πέρας των χρόνων όμως, ήρθε να προστεθεί ως Πρόσθετο Πρωτόκολλο και να ενδυναμώσει το διαμερικανικό σύστημα το 1990⁴⁶, προχωρώντας περισσότερο το άρθρο 4 (2) της Αμερικανικής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου.

Σύμφωνα με το άρθρο 1 του Πρωτοκόλλου κανένα κράτος-μέλος του Οργανισμού δεν θα εφαρμόσει στο έδαφός του τη θανατική ποινή σε κανένα πρόσωπο που υπόκειται στη δικαιοδοσία του. Αναμφίβολα, το Πρωτόκολλο έδωσε νέα δυναμική στο αναφαίρετο δικαίωμα στη ζωή και την προσωπική ελευθερία του ατόμου αφού δεν δέχεται καμία εξαίρεση παρά μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις εσωτερικού δικαίου που εφαρμόζονται σε καιρό πολέμου (άρθρο 3).

Π.2.7. Η Σύμβαση για τις Βίαιες/Εξαναγκαστικές Εξαφανίσεις Ατόμων (1994)

Ήδη από το 1987 παρατηρήθηκαν οι πρώτες προσπάθειες για τη δημιουργία ενός δεσμευτικού κειμένου αναφορικά με τις βίαιες εξαφανίσεις ατόμων μέσα στον Οργανισμό Αμερικανικών Κρατών, σε μια ήπειρο που ταλανιζόταν από τις πράξεις βίαιων και εξαναγκαστικών εξαφανίσεων ατόμων κατά τη διάρκεια των στρατιωτικών διδακτοριών αλλά και εκλεγμένων κυβερνήσεων. Η τελική όμως υιοθέτηση της Διαμερικανικής Σύμβασης για τις Εξαναγκαστικές Εξαφανίσεις έγινε

---

⁴⁶ Protocolo a la Convención Americana sobre Derechos Humanos Relativo a la Abolición de la pena de muerte, <http://www.oas.org/juridico/spanish/tratados/a-53.html>

τον Ιούνιο του 1994, κατά την Εικοστή Τέταρτη Τακτική Σύνοδο της Γενικής Συνέλευσης του Οργανισμού, και τέθηκε σε ισχύ δύο χρόνια αργότερα.

Το πρώτο νομικά δεσμευτικό κείμενο για το ειδεχθές αυτό φαινόμενο παρουσιάζει αρκετές ομοιότητες με την Διακήρυξη των ΗΕ ως προς το περιεχόμενο, με κάποιες διαφοροποιήσεις όσον αφορά το νομικό χαρακτήρα και επιμέρους διατάξεις. Στο Προοίμιο της Σύμβασης και συγκεκριμένα στη τρίτη παράγραφο οι βίαιες/εξαναγκαστικές εξαφανίσεις χαρακτηρίζονται ως *ένα σοβαρό και αποτρόπαιο έγκλημα κατά της εγγενούς αξιοπρέπειας του ανθρώπου*, που αντιτίθεται στις αρχές και τους σκοπούς του Χάρτη του Οργανισμού και το οποίο παραβιάζει μια σειρά από θεμελιώδη δικαιώματα που κατοχυρώνονται στην Αμερικανική Διακήρυξη Δικαιωμάτων και Υποχρεώσεων του Ανθρώπου και στην ΑΣΔΑ⁴⁷.

Η σημαντικότερη διάταξη του Προοιμίου συνοψίζεται στην έκτη παράγραφο και πιο ειδικά, στον χαρακτηρισμό της συστηματικής πρακτικής των εξαφανίσεων ως εγκλήματος κατά της ανθρωπότητας. Αξίζει να αναφερθεί ότι, κατά τη διάρκεια των προκατασκευαστικών εργασιών για τη Σύμβαση πρωταγωνίστησε η παρατεταμένη συζήτηση για το αν η βίαιη εξαφάνιση των ανθρώπων πρέπει να θεωρείται έγκλημα κατά της ανθρωπότητας ή αν η ονομασία της θα αντιστοιχεί μόνο σε συστηματική πρακτική.⁴⁸ Τελικά, στο πλαίσιο της Ομάδας Εργασίας της Επιτροπής Νομικών και Πολιτικών Υποθέσεων του ΟΑΚ, υπεύθυνη για τη μελέτη του σχεδίου της Σύμβασης, σχηματίστηκε μια πλειοψηφία υπέρ της άποψης ότι η συστηματική πρακτική ανέρχεται σε έγκλημα κατά της ανθρωπότητας.

Σύμφωνα με το Άρθρο II της Σύμβασης, ο νομικός ορισμός της πράξης της εξαναγκαστικής εξαφάνισης, θεωρείται *η στέρηση της ελευθερίας σε ένα ή περισσότερα πρόσωπα, ανεξαρτήτως της μορφής της, που διαπράττεται από όργανα του κράτους ή από πρόσωπα ή ομάδες προσώπων που ενεργούν με την έγκριση, υποστήριξη ή συναίνεση του κράτους, ακολουθούμενη από την απουσία πληροφοριών ή από την άρνηση αναγνώρισης στέρησης της ελευθερίας ή άρνησης να δώσει πληροφορίες για*

⁴⁷ Convención Interamericana sobre Desaparición Forzada de personas, <http://www.oas.org/juridico/spanish/Tratados/a-60.html>

⁴⁸ CANÇADO TRINDADE A.A., El sistema interamericano de protección de los derechos humanos (1948-2002)", in "La protección internacional de los derechos humanos en los albores del siglo XXI, Humanitarian Net, Thematic Network on Humanitarian Development Studies, Universidad de Deusto, Bilbao, 2004, p. 573

την τύχη του προσώπου, παρεμποδίζοντας την άσκηση των ενδίκων μέσων και των διαδικαστικών εγγυήσεων. Με το εν λόγω άρθρο κατοχυρώνεται, όπως ακριβώς ισχύει και στην Διαμερικανική Σύμβαση κατά των Βασανιστηρίων (1985), στη Σύμβαση κατά της Γενοκτονίας (1948) και στη Σύμβαση κατά του Απαρτχάιντ (1973), η αρχή της ατομικής ευθύνης στις βίαιες/εξαναγκαστικές εξαφανίσεις ατόμων⁴⁹.

Εν συνεχεία, στο άρθρο IV τα συμβαλλόμενα κράτη καλούνται να ενσωματώσουν τις παραπάνω πράξεις ως αδικήματα στο εσωτερικό ποινικό τους δίκαιο και ταυτόχρονα να λάβουν μέτρα για τη θέσπιση δικαιοδοσίας σε περιπτώσεις που η βίαιη εξαφάνιση προσώπου ή κάθε συναφής πράξη α) διαπράττεται στην επικράτειά τους, β) όταν ο δράστης είναι υπήκοος του εν λόγω κράτους και γ) όταν το θύμα είναι υπήκοος του κράτους. Άξια αναφοράς είναι ακόμα το άρθρο IX της Σύμβασης, το οποίο αποκλείει από την εκδίκαση ενόχων για τις πράξεις που συνθέτουν το έγκλημα της εξαναγκαστικής εξαφάνισης, κάθε ειδικό δικαστήριο και ιδίως τα στρατιωτικά δικαστήρια, όπως επίσης και το άρθρο X, το οποίο δεν αναγνωρίζει την επίκληση ειδικών συνθηκών (όπως π.χ. απειλή ή κατάσταση πολέμου, εσωτερική πολιτική αστάθεια ή άλλη κατάσταση ανάγκης) που να αιτιολογούν τη διάπραξη μιας εξαναγκαστικής εξαφάνισης.

Τα υπόλοιπα άρθρα της Σύμβασης περιλαμβάνουν μια σειρά από υποχρεώσεις των κρατών για τη πρόληψη του φαινομένου, την έρευνα του εγκλήματος, τον εντοπισμό του θύματος και την παραπομπή των ενόχων στη δικαιοσύνη. Αναφορικά με τη διεθνή εποπτεία, η Σύμβαση στα άρθρα XIII-XIV κάνει προσφυγή τις διαδικασίες της Διεθ. Δ. Δ. Α. και του Δι. Δ. Δ. Α.

Μέσα από τη Σύμβαση για τις Βίαιες/Εξαναγκαστικές Εξαφανίσεις Ατόμων, κατοχυρώνεται εκτός από τη θέσπιση νομικών συνεπειών ως διεθνές έγκλημα, την ατομική ευθύνη των δραστών και την διεθνή ευθύνη του κράτους τα ακόλουθα νεωτεριστικά στοιχεία: α) η οικουμενική δικαιοδοσία και η υποχρέωση έκδοσης ή ποινικής εκδίωξης των υπευθύνων για το έγκλημα βίαιων εξαφανίσεων, β) η υποχρέωση μη χορήγησης πολιτικού ασύλου στους δράστες, γ) η απόρριψη της άμυνας της υπακοής σε εντολές ανωτέρων, δ) και η κατάργηση οφέλους από τη συμμετοχή στην εκτελεστική ή νομοθετική λειτουργία του κράτους που θα μπορούσε

---

⁴⁹ *Ibíd*, p. 574

να καταλήξει σε ατιμωρησία για τις πράξεις που συνιστούν την αναγκαστική εξαφάνιση προσώπων.

Π.2.8. Η Σύμβαση για την Πρόληψη, την Τιμωρία και την Εξάλειψη της Βίας κατά των Γυναικών / Σύμβαση Belém Do Pará (1994)

Αποτελεί κοινή παραδοχή ότι οι διακρίσεις εις βάρος των γυναικών είναι ένα φαινόμενο με διαστάσεις σε παγκόσμιο επίπεδο και ότι ανέκαθεν διεθνείς και περιφερειακοί οργανισμοί αγωνίζονταν για την προάσπιση των βασικών τους δικαιωμάτων και την απαγόρευση των διακρίσεων με βάση το φύλο. Το 1987 στο διαμερικανικό σύστημα, ανακηρύχθηκε η 25^η Νοεμβρίου ως Διεθνής Ημέρα κατά της Βίας των Γυναικών, προς τιμήν των αδερφών *Mirabal* που δολοφονήθηκαν το 1965 για την αντίθεσή τους στο καθεστώς Trujillo⁵⁰.

Το 1990 η Διαμερικανική Επιτροπή Γυναικών συγκάλεσε το Διαμερικανικό Συμβούλιο σχετικά με τις γυναίκες και τη βία, σε μια έκτακτη συνεδρίαση προκειμένου να εξετάσει ειδικά το θέμα της βίας που υφίσταντο οι γυναίκες στη Λατινική Αμερική. Πιο συγκεκριμένα, ορίστηκε το πρόβλημα ως εξής: στην ευρύτερη έννοιά της, η βία περιλαμβάνει τη σωματική, σεξουαλική και ψυχολογική βία εις βάρος των γυναικών χωρίς κανένα σεβασμό για τους τομείς μιας κοινωνίας. Ο πρόεδρος της Επιτροπής Γυναικών ανέφερε επίσης, ότι παρά την επικύρωση διεθνών νομικά δεσμευτικών κειμένων για τα δικαιώματα των γυναικών, στην αμερικανική ήπειρο οι παραβιάσεις των δικαιωμάτων τους ήταν κατάφορες και πολύ συχνές, γεγονός που έδειχνε επιτακτική την ανάγκη μιας διαμερικανικής σύμβασης⁵¹.

Έτσι, το 1993 η Διακυβερνητική Συνάντηση εμπειρογνομόνων συνεδρίασε δύο φορές (Απρίλιο και Οκτώβριο) για να εξετάσει το σχέδιο της Διαμερικανικής Σύμβασης κατά της βίας των γυναικών με μεγάλη επιτυχία. Το εν λόγω σχέδιο μεταβιβάστηκε στη Διαμερικανική Επιτροπή Γυναικών για την επεξεργασία, την έγκριση και την υποβολή της στη Γενική Συνέλευση του Οργανισμού.

⁵⁰ <http://www.un.org/es/events/endviolenceday/>, τελευταία πρόσβαση 30/08/2014

⁵¹ [http://www.oas.org/es/cim/docs/BriefHistory\[SP\].pdf](http://www.oas.org/es/cim/docs/BriefHistory[SP].pdf), τελευταία πρόσβαση 30/08/2014

Εν συνεχεία, το 1994 στο Belém Do Pará της Βραζιλίας η Γενική Συνέλευση του Οργανισμού υιοθέτησε την εν λόγω Σύμβαση και η οποία έχει επικυρωθεί από τριάντα δύο (32) κράτη μέχρι σήμερα. Η Σύμβαση ορίζει τη βία κατά των γυναικών ως *κάθε πράξη ή συμπεριφορά, που βασίζεται στο φύλο, η οποία προκαλεί θάνατο ή φυσική, σεξουαλική ή ψυχολογική βλάβη ή πόνο στις γυναίκες, αυξάνοντας τον χώρο προαγωγής και προστασίας των δικαιωμάτων για τη γυναίκα τόσο στον δημόσιο όσο και στον ιδιωτικό βίο* (άρθρα 1 και 3)⁵². Στο άρθρο 4 αναφέρει ότι κάθε γυναίκα έχει το δικαίωμα στην αναγνώριση, απόλαυση, άσκηση και προστασία των δικαιωμάτων και ελευθεριών που κατοχυρώνονται σε διεθνές και περιφερειακό επίπεδο, ενώ χαρακτηρίζει τη βία ως μορφή διάκρισης κατά των γυναικών, καταγράφοντας ενδελεχώς τα δικαιώματα που στερείται σε περιστατικό βίας.

Στις υποχρεώσεις των κρατών-μελών (άρθρα 7-8) για προάσπιση των δικαιωμάτων και αντιμετώπιση φαινομένων βίας, δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση στην ευπαθή κατάσταση της γυναίκας που δέχεται βία (άρθρο 9), προστίθενται οι παγκόσμιοι μηχανισμοί ελέγχου: σύστημα αναφορών στην ΔιεΔΑ (άρθρο 10) και διαδικασίες παραπομπής στην ΔιεΔΑ και στο ΔιδΔΑ (άρθρο 11-12). Ουσιαστικά η Σύμβαση προωθεί μια τριπλή στρατηγική προαγωγής και προστασίας, μέσω της ενδυνάμωσης του δικαιώματος της ελευθερίας, πρώτον από τα ίδια τα κράτη (άρθρο 10), δεύτερον από τις ίδιες γυναίκες που παραβιάζονται τα βασικά τους δικαιώματα (άρθρο 12) και τρίτον από παραπομπές στα αρμόδια όργανα (άρθρα 11-12).

Στο διαμερικανικό σύστημα πλέον, η βία κατά των γυναικών μετατρέπεται σε εκτελεστό δικαίωμα του ανθρώπου, για το οποίο τα κράτη μπορούν να είναι υπεύθυνα, ανεξάρτητα από το χώρο που διεπράχθη η παραβίαση, εφόσον τα ίδια αποτύχουν να εκπληρώσουν τις υποχρεώσεις που απορρέουν από τη Σύμβαση. Ταυτόχρονα, η συμμόρφωση των κρατών μπορεί να ελεγχθεί και από τη Διαμερικανική Επιτροπή για τη Γυναίκα, μέσω του συστήματος περιοδικών εκθέσεων που συντάσσει η ίδια. Επιπλέον, τα ίδια τα κράτη στις εκθέσεις που συντάσσουν προς την Επιτροπή οφείλουν να συμπεριλαμβάνουν τις απαραίτητες πληροφορίες για τα μέτρα που έχουν λάβει προς την κατεύθυνση της Σύμβασης, προς την παροχή

---

⁵² Convención Interamericana para Prevenir, Sancionar y Erradicar la Violencia contra la Mujer, OEA, <http://www.oas.org/juridico/spanish/tratados/a-61.html>

βοήθειας σε γυναίκες-θύματα και σε εποικοδομητικά σχόλια που παρατηρούν στην εφαρμογή των εν λόγω μέτρων.

Π.2.10. Η Σύμβαση για την Εξάλειψη κάθε μορφής διακρίσεων κατά ατόμων με ειδικές ανάγκες (1999)

Στη Γουατεμάλα το 1999 υιοθετήθηκε η Σύμβαση για την εξάλειψη κάθε μορφής διακρίσεων κατά ατόμων με ειδικές ανάγκες, η οποία διαθέτει μια σειρά από μέτρα που πρέπει να λάβουν και να προσαρμόσουν τα κράτη-μέλη του Οργανισμού για την προαγωγή και προστασία των δικαιωμάτων τους καθώς και για την προώθηση της ομαλούς κοινωνικής τους ενσωμάτωσης (άρθρα II-V).

Από τη Σύμβαση ορίζεται επίσης, η ίδρυση μιας επιτροπής ελέγχου για την εξέταση περιοδικών αναφορών που υποβάλλονται από τα κράτη-μέλη (άρθρο VI).

Π.2.10. Ο Διαμερικανικός Δημοκρατικός Χάρτης (2001)

Η Γενική Συνέλευση του Οργανισμού υιοθέτησε στις 11 Σεπτεμβρίου του 2001 στην Lima του Περού τον Διαμερικανικό Δημοκρατικό Χάρτη⁵³, επιβεβαιώνοντας με την πράξη αυτή από τη μια μεριά ότι η προώθηση και η προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων είναι θεμελιώδης για την ύπαρξη μιας δημοκρατικής κοινωνίας και από την άλλη ότι η δημοκρατία είναι απαραίτητη για την αποτελεσματική άσκηση των θεμελιωδών δικαιωμάτων και ελευθεριών, ως παγκόσμια, αδιαίρετα και αλληλεξαρτώμενα. Ο Χάρτης περιέχει είκοσι επτά (27) άρθρα και είναι χωρισμένος σε έξι (6) κεφάλαια.

Η δημιουργία του είναι θεμελιώδους σημασίας για την αμερικανική ήπειρο, αφού πλέον τα κράτη μέλη θεσπίζουν τη δημοκρατία, ως δικαίωμα για την πολιτική, κοινωνική και οικονομική ανάπτυξή τους σύλληψη, θεωρώντας την ως βασικό θεμέλιο στην περιοχή. Μέσω του Χάρτη επίσης, δημιουργούνται μηχανισμοί δράσης

---

⁵³ Carta Democrática Interamericana, http://www.oas.org/charter/docs_es/resolucion1_es.htm

για τον Γενικό Γραμματέα ή το Μόνιμο Συμβούλιο προς την προστασία και τη διατήρηση της δημοκρατίας σε χώρες όταν απειλείται το δημοκρατικό καθεστώς.

Ο Γενικός Γραμματέας του ΟΑΚ, *José Miguel Insulza* χαρακτήρισε το Χάρτη ως «το πιο σημαντικό εργαλείο στο νομικό πλαίσιο της αμερικανικής ηπείρου για την εγκαθίδρυση της δημοκρατίας, ως ο ακρογωνιαίος λίθος πάνω στον οποίο τα κράτη-μέλη πρέπει να στηριχθούν και να βασιστούν για την εξέλιξη και την τελειοποίηση των δημοκρατικών θεσμών στην ήπειρο». Πρόκειται για έναν «οδηγό» για τη βελτίωση της λειτουργίας των δημοκρατικών συστημάτων, που οι χώρες έχουν δεσμευτεί από τις αρχές του Οργανισμού για την υπεράσπισή τους: το σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών, την παροχή ελεύθερων εκλογών, τη διαφάνεια και την αμεροληψία των θεσμών του κράτους, την αναγνώριση και τον σεβασμό των κοινωνικών δικαιωμάτων, την κοινωνική δικαιοσύνη και ισότητα των πολιτών, τέλος, την ενίσχυση των πολιτικών κομμάτων και οργανώσεων, ως μέσο έκφρασης της λαϊκής βούλησης.

Τα κυριότερα άρθρα του Χάρτη θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι είναι τα εξής⁵⁴: το άρθρο 1 που κατοχυρώνει το δικαίωμα όλων των κρατών της Αμερικής στη δημοκρατία; το άρθρο 2 που κατοχυρώνει την αντιπροσωπευτική δημοκρατία μέσα από ελεύθερες και δίκαιες εκλογές; το άρθρο 3 που κατοχυρώνει τη συμμετοχική δημοκρατία από όλο τον λαό; το άρθρο 7 που κατοχυρώνει τα δικαιώματα του ανθρώπου και τις θεμελιώδεις ελευθερίες του μέσα από τα καταστατικά κείμενα του Οργανισμού; το άρθρο 8 που κατοχυρώνει το δικαίωμα των πολιτών να υποβάλλουν αιτήσεις ή αναφορές στο διαμερικανικό σύστημα, σε περίπτωση παραβιάσεων; το άρθρο 12 σύμφωνα με το οποίο τα κράτη-μέλη οφείλουν να καταπολεμήσουν τη φτώχεια, τον αναλφαβητισμό και τους χαμηλούς δείκτες ανάπτυξης που απειλούν την κοινωνική δικαιοσύνη και τη δημοκρατία; και τέλος το άρθρο 20 κατά το οποίο αν η κυβέρνηση κάποιου κράτους επιφέρει αλλαγές στο καθεστώς που πλήττουν και διακινδυνεύουν τη δημοκρατία, τότε τα όργανα του Οργανισμού θα λάβουν τα απαραίτητα μέτρα και άμεση δράση για την αποφυγή ανατροπής του καθεστώτος και την επαναφορά στην επιθυμητή κατάσταση.

---

⁵⁴ ΣΑΡΑΝΤΗ Β., Ένα σύστημα συλλογικής εγγύησης της δημοκρατίας: η περίπτωση του Διαμερικανικού Δημοκρατικού Χάρτη, στο Περράκης Σ. (επιμ.), Η διεθνής συνεργασία σε οικουμενικό και περιφερειακό επίπεδο: οι διεθνείς θεσμοί σε κίνηση, εκδ. Ι. Σιδέρης, 2011, σελ. 725-760

Αναμφίβολα, η σημασία της υιοθέτησης του Χάρτη για την αμερικανική ήπειρο είναι πολύ μεγάλη και έρχεται ως φυσική εξέλιξη της πολιτικής ζωής της ηπείρου; μιας περιοχής που από την περίοδο της δεκαετίας του '80 και μέχρι σήμερα πασχίζει να «σβήσει» τις μνήμες των δικτατοριών του παρελθόντος, γυρίζοντας νέα σελίδα στην ιστορία της. Έχει αποδειχθεί ότι είναι ένα κείμενο πολύτιμο για τη δημοκρατική ανάπτυξη της περιοχής, έχει επιτύχει μεγάλη πρόοδο στην υπεράσπισή της και έχει εξασφαλίσει συμμόρφωση με τις εντολές του μέσω των αποτελεσματικών μηχανισμών δράσης που επιβάλλει⁵⁵. Εξάλλου, οι αρχές που πρεσβεύει ο Οργανισμός για τη βελτίωση της ποιότητας της δημοκρατίας και την απονομή κοινωνικής δικαιοσύνης πρέπει να προέλθουν μέσα από το διάλογο, τη διαπραγμάτευση και τη συνεργασία. Μία από τις μεγαλύτερες προκλήσεις είναι να «διατηρήσει το ημισφαίριο σε μια κατάσταση δημοκρατικού διαλόγου», μιας και που ακόμα υπάρχουν ασταθείς δημοκρατίες, που κάνουν την περιοχή επιρρεπή στη σύγκρουση, τις δυσκολίες, που οδηγεί τους ανθρώπους να πιστεύουν, ότι η δημοκρατία δεν αποφέρει θετικά αποτελέσματα.

Π.2.11. Η Σύμβαση κατά του Ρατσισμού, των Φυλετικών Διακρίσεων και συναφών μορφών Μισαλλοδοξίας (2013) και η Σύμβαση εναντίον όλων των μορφών Διακρίσεων και Μισαλλοδοξίας (2013)

Στις 5 Ιουνίου 2013, η Γενική Συνέλευση του Οργανισμού Αμερικανικών Κρατών, υιοθέτησε την Παναμερικανική Σύμβαση κατά του ρατσισμού, των φυλετικών διακρίσεων και συναφών μορφών μισαλλοδοξίας, και την Παναμερικανική Σύμβαση εναντίον όλων των μορφών διακρίσεων και της μισαλλοδοξίας. Η συζήτηση από τα κράτη μέλη του Οργανισμού Αμερικανικών Κρατών για την υιοθέτηση των δύο συμβάσεων είχε ξεκινήσει ήδη από το 2000, όταν η Γενική Συνέλευση αναγνώρισε ότι οι φυλετικές διακρίσεις αποτελούν σοβαρό πρόβλημα στην περιοχή, με καθημερινές σοβαρές παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

---

⁵⁵ Ibid.

Ωστόσο, το θέμα του ρατσισμού, των διακρίσεων και της μισαλλοδοξίας δεν ήταν κάτι νέο για τον ΟΑΚ⁵⁶. Ο Χάρτης του Οργανισμού θεσπίζει στο άρθρο 3 (1) ότι «οι αμερικανικές Πολιτείες διακηρύσσουν τα θεμελιώδη δικαιώματα του ατόμου, χωρίς διάκριση φυλής, εθνικότητας, θρησκείας ή φύλου. Επιπλέον, το άρθρο 2 της Αμερικανικής Διακήρυξης των Δικαιωμάτων και Υποχρεώσεων του Ανθρώπου αναφέρει ότι «όλοι οι άνθρωποι είναι ίσοι ενώπιον του νόμου και τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις που περιλαμβάνονται στην παρούσα δήλωση δεν δέχονται καμία διάκριση φυλής, φύλου, γλώσσας, θρησκευματος κα». Εν συνεχεία, το άρθρο 1 της Αμερικανικής Σύμβασης για τα Δικαιώματα του ανθρώπου απαγορεύει τις διακρίσεις λόγω φυλής, χρώματος, φύλου, γλώσσας, θρησκείας, πολιτικών ή άλλων πεποιθήσεων, εθνικής ή κοινωνικής καταγωγής, περιουσίας, τόπου γέννησης ή οποιαδήποτε άλλης κατάστασης.

Σύμφωνα με τον Γενικό Γραμματέα *Insulza*, η Σύμβαση κατά του ρατσισμού, των φυλετικών διακρίσεων και συναφών μορφών μισαλλοδοξίας έχει ως κύριο σκοπό να τονίσει, να διατηρήσει και να βελτιώσει τις βασικές αρχές προστασίας που περιέχονται στις έννοιες της Διεθνούς Σύμβασης για την Εξάλειψη όλων των Μορφών Φυλετικών Διακρίσεων των Ηνωμένων Εθνών του 1965, μέσα από την εδραίωση και τον προσδιορισμό των αρχών δημοκρατίας, ισότητας και μη διάκρισης στο διαμερικανικό σύστημα. Επιπλέον, τόνισε ότι «το διαμερικανικό σύστημα παράγει έναν νομικά δεσμευτικό ορισμό του ρατσισμού, των διακρίσεων και άλλων μορφών μισαλλοδοξίας και προτείνει την προστασία του κάθε ανθρώπου κατά του ρατσισμού, των φυλετικών διακρίσεων και της μισαλλοδοξίας που αφορούν σε κάθε τομέα της δημόσιας ή της ιδιωτικής του ζωής». Όσον αφορά την Παναμερικανική Σύμβαση εναντίον κάθε μορφής Διακρίσεων και Μισαλλοδοξίας, ο *Insulza* τόνισε ότι έχει «μεγάλη συμβολική-νομική αξία» και ότι πρόκειται για μια συνθήκη που μετατρέπει τον ΟΑΚ σε ένα διεθνή οργανισμό που βρίσκεται στην πρώτη γραμμή του αγώνα ενάντια σε όλες τις μορφές των διακρίσεων και της μισαλλοδοξίας.

Δεν χωράει αμφιβολία ότι είναι το πρώτο νομικά δεσμευτικό κείμενο που καταδικάζει τις διακρίσεις λόγω ιθαγένειας, ηλικίας, φύλου, σεξουαλικού

---

⁵⁶ DULITZY A., El principio de igualdad y no discriminación. Claroscuros de la Jurisprudencia Interamericana, Anuario de Derechos Humanos, Universidad de Chile. Disponible en: <http://www.anuariocdh.uchile.cl/>

προσανατολισμού, ταυτότητας και έκφρασης φύλου, γλώσσας, θρησκείας, πολιτιστικής ταυτότητας, πολιτικής ή άλλου είδους κοινωνικής καταγωγής, κοινωνικοοικονομικής κατάστασης, μορφωτικού επιπέδου, καθεστώτος μετανάστευσης, προσφύγων, επαναπατρισθέντων, ιθαγενών ή εσωτερικά εκτοπισμένων, αναπηρίας, γενετικού χαρακτηριστικού, κατάστασης της ψυχικής και σωματικής υγείας, συμπεριλαμβανομένων των μολυσματικών, ψυχολογικών ή άλλων ασθενειών (άρθρο 1)⁵⁷. Σύμφωνα με το άρθρο 2 *καθένας έχει το δικαίωμα στην αναγνώριση, την απόλαυση, την άσκηση και προστασία, στην ισότητα όλων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών που κατοχυρώνονται από την εθνική νομοθεσία και τις διεθνείς πράξεις που ισχύουν για τα συμβαλλόμενα κράτη, σε ατομικό ή συλλογικό επίπεδο.*

Μέχρι σήμερα, οκτώ (8) μόλις κράτη έχουν υπογράψει τη Σύμβαση κατά του Ρατσισμού, των Φυλετικών Διακρίσεων και συναφών μορφών Μισαλλοδοξίας, ενώ μόλις έξι (6) τη Σύμβαση εναντίον όλων των μορφών Διακρίσεων και Μισαλλοδοξίας.

---

⁵⁷ DIAZ DE VALDES J., Análisis Crítico de la Convención Interamericana contra toda forma de Discriminación e Intolerancia, Universidad del Desarrollo, Revista ACTUALIDAD JURÍDICA, No 30, Julio 2014

Κεφάλαιο III.

Τα βασικά όργανα του Διαμερικανικού Συστήματος για την προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου

III.1. Η Διαμερικανική Επιτροπή Δικαιωμάτων του Ανθρώπου

Η Διαμερικανική Επιτροπή Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, ως το πρώτο αυτόνομο σώμα του αμερικανικού συστήματος προστασίας δημιουργήθηκε το 1959, κατά τη διάρκεια της Πέμπτης Συνόδου των Υπουργών Εξωτερικών στη Χιλή και λειτούργησε για πρώτη φορά ένα χρόνο αργότερα. Κατά τη συνεδρίαση αυτή, διακηρύχθηκε ότι «η αρμονία μεταξύ των Αμερικανικών Δημοκρατιών μπορεί να είναι αποτελεσματική μόνο εφόσον παρατηρείται ο σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών και η άσκηση της αντιπροσωπευτικής δημοκρατίας» και ότι «οι κυβερνήσεις των κρατών της Αμερικής θα πρέπει να διατηρήσουν ένα σύστημα ατομικής ελευθερίας και κοινωνικής δικαιοσύνης που να βασίζεται στο σεβασμό των θεμελιωδών δικαιωμάτων του ανθρώπου»⁵⁸.

Έτσι, το 1960 εγκρίθηκε το Καταστατικό Λειτουργίας της Επιτροπής και τον ίδιο χρόνο εξελίχθησαν τα πρώτα μέλη. Το 1961 η Επιτροπή άρχισε να διεξάγει επιτόπιες επισκέψεις ελέγχου της γενικής κατάστασης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων σε χώρες-μέλη, ή για να ερευνήσει μια συγκεκριμένη κατάσταση. Από τότε και μέχρι σήμερα έχει πραγματοποιήσει ενενήντα δύο (92) επισκέψεις σε είκοσι τρεις (23) χώρες. Όσον αφορά τις γενικές παρατηρήσεις σχετικά με την κατάσταση που επικρατεί στην κάθε χώρα, η Επιτροπή μέχρι σήμερα έχει δημοσιεύσει εξήντα ειδικές εκθέσεις.

Το 1962 κατά τη διάρκεια της Όγδοης Συνόδου στην Ουρουγουάη, οι Υπουργοί Εξωτερικών εξέφρασαν την άποψη ότι παρά τις επίμονες και ευγενείς προσπάθειες της Επιτροπής, διέθετε ανεπαρκείς αρμοδιότητες και καθήκοντα, που έπρεπε να ενισχυθούν για την αποστολή που της είχε ανατεθεί. Έτσι από το 1965 και έπειτα, η Διεθνή Εξουσιοδοτήθηκε να λαμβάνει και να επεξεργάζεται καταγγελίες ή αιτήματα για μεμονωμένες ατομικές περιπτώσεις παραβιάσεων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Το 1967 μετά το Πρόσθετο Πρωτόκολλο Cartagena de Indias, κατέστη ένα από τα

⁵⁸ <http://www.oas.org/consejo/sp/RC/Actas/Acta%205.pdf>

κυριότερα όργανα του Οργανισμού, μαζί με το Διαμερικανικό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου.

III.1.2. Σκοπός και σύνθεση

Βασικός σκοπός της δημιουργίας της είναι ο πλήρης σεβασμός και η απρόσκοπτη προαγωγή των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, αρχές που διαφαίνονται περίτρανα στα κείμενα του ΟΑΚ. Στο πλαίσιο αυτού του οργάνου, και σύμφωνα με τον Καταστατικό Χάρτη του Οργανισμού *η πραγματική σημασία της αμερικανικής αλληλεγγύης και της καλής γειτονίας μπορεί να σημαίνει μόνο την ενοποίηση σε αυτήν την ήπειρο, εντός του πλαισίου των δημοκρατικών θεσμών, του συστήματος της ατομικής ελευθερίας και της κοινωνικής δικαιοσύνης, που ιδρύθηκε σχετικά με το σεβασμό των βασικών δικαιωμάτων του ανθρώπου.*

Η ΔιεΔΑ αποτελείται από επτά ανεξάρτητα μέλη, που εκλέγονται από τη Γενική Συνέλευση του Οργανισμού και πρέπει να είναι πρόσωπα υψηλού ήθους και αναγνωρισμένης ικανότητας στον τομέα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Η θητεία τους είναι τετραετής, ανανεώσιμη για μία επιπλέον θητεία.

Η Επιτροπή με ένα *sui generis status* λειτουργίας που διαθέτει, είναι επιφορτισμένη με αρμοδιότητες που αφορούν τα τριάντα πέντε (35) μέλη του ΟΑΚ, όπως έχουν αποτυπωθεί και στον Καταστατικό Χάρτη⁵⁹. Επιπλέον, δρα ως όργανο ελέγχου της Αμερικανικής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και είναι υπεύθυνη για την προαγωγή και προστασία των ατομικών, πολιτικών, οικονομικών, κοινωνικών και πολιτιστικών δικαιωμάτων.

III.1.3. Οργάνωση και λειτουργία

Η ΔιεΔΑ έχει ως κύρια λειτουργία της την προώθηση του σεβασμού και της υπεράσπισης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στην Αμερική. Το καταστατικό της

---

⁵⁹ ΠΕΡΡΑΚΗΣ Στ., Διαστάσεις της διεθνούς προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου. Προς ένα *jus universalis*, Εκδ. Ι. Σιδέρης, Αθήνα, 2013., σελ. 272

καθορίζει στα άρθρα 18, 19 και 20 τις λειτουργίες και εξουσίες του Οργανισμού, διακρίνοντας σαφώς τις εξουσίες της σε σχέση με τα κράτη-μέλη της Αμερικανικής Σύμβασης αλλά και σχετικά με τα κράτη-μέλη του Οργανισμού που δεν είναι συμβαλλόμενα μέρη στην Σύμβαση. Όσον αφορά την τελευταία περίπτωση, η αρμοδιότητα της Επιτροπής βασίζεται στις διατάξεις του Χάρτη του Οργανισμού Αμερικανικών Κρατών και την πρακτική του ΔιΔΔΑ.

Κατά την εκτέλεση των καθηκόντων της, η Επιτροπή:

- i) Λαμβάνει, αναλύει και εξετάζει ατομικές προσφυγές παραβιάσεων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, τόσο όσον αφορά τα κράτη μέλη της ΟΑΚ, που έχουν κυρώσει την ΑΣΔΑ, όσο και για τα κράτη που δεν έχουν ακόμη επικυρώσει.
- ii) Παρακολουθεί τη γενική κατάσταση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στα κράτη-μέλη και δημοσιεύει ειδικές εκθέσεις για την κατάσταση σε ένα συγκεκριμένο κράτος, όταν το κρίνει σκόπιμο.
- iii) Πραγματοποιεί επιτόπιες επισκέψεις σε χώρες για την παρακολούθηση της συνολικής κατάστασης σε μια χώρα ή/και για να διερευνήσει μια συγκεκριμένη κατάσταση. Σε γενικές γραμμές, αυτές οι επισκέψεις μπορούν να οδηγήσουν στην προετοιμασία μιας έκθεσης για την κατάσταση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων που, η οποία δημοσιεύεται και παρουσιάζεται στο Μόνιμο Συμβούλιο και τη Γενική Συνέλευση του Οργανισμού Αμερικανικών Κρατών.
- iv) Προωθεί τη δημόσια ευαισθητοποίηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στην Λατινική Αμερική. Για το σκοπό αυτό, η Επιτροπή διεξάγει και δημοσιεύει εκθέσεις για ειδικά θέματα, όπως πχ. για τα μέτρα που πρέπει να ληφθούν για να εξασφαλιστεί μεγαλύτερη πρόσβαση στη δικαιοσύνη; για τα αποτελέσματα των εσωτερικών ένοπλων συγκρούσεων σε ορισμένες ομάδες; για την κατάσταση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των παιδιών, των γυναικών, των εργατών/μεταναστών και των οικογενειών τους; για τα πρόσωπα που στερούνται της ελευθερίας τους, των υπερασπιστών των ανθρωπίνων δικαιωμάτων; για την ελευθερία της έκφρασης, τη δημόσια ασφάλεια και την τρομοκρατία και τη σχέση της με τα ανθρώπινα δικαιώματα, μεταξύ άλλων.
- v) Διοργανώνει επισκέψεις, συνέδρια, σεμινάρια και συναντήσεις με εκπροσώπους των κυβερνήσεων, με ακαδημαϊκά ιδρύματα, και άλλους μη κυβερνητικούς φορείς, με κύριο στόχο τη διάδοση πληροφοριών και την προώθηση του έργου της Επιτροπής για τα ανθρώπινα δικαιώματα.

- vi) Κάνει συστάσεις στα κράτη μέλη σχετικά με τα μέτρα του Οργανισμού που συμβάλλουν στην προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στο ημισφαίριο.
- vii) Καλεί τα κράτη μέλη να υιοθετήσουν «προληπτικά μέτρα» σύμφωνα με το άρθρο 25 του Κανονισμού της, ώστε να αποτρέψουν ανεπανόρθωτες βλάβες σε άτομα. Επίσης, σύμφωνα με το άρθρο 63 (2) της Σύμβασης, μπορεί να ζητήσει από το Δικαστήριο να διατάξει την έκδοση «προσωρινών μέτρων» σε περιπτώσεις άκρας σοβαρότητας και επείγοντος χαρακτήρα, για να αποφευχθεί ανεπανόρθωτη ζημία σε πρόσωπα, χωρίς η υπόθεση να έχει φτάσει ακόμα στο Δικαστήριο.
- viii) Υποβάλλει τις περιπτώσεις στο Διαμερικανικό Δικαστήριο και εμφανίζεται ενώπιον του κατά την επεξεργασία και εξέταση των υποθέσεων.
- iv) Προωθεί συμβουλευτικές γνώμες στο Δικαστήριο, σύμφωνα με το άρθρο 64 της Αμερικανικής Σύμβασης.
- x) Δέχεται και εξετάζει τις σχετικές ανακοινώσεις στις οποίες ένα κράτος-μέρος ισχυρίζεται ότι ένα άλλο συμβαλλόμενο κράτος έχει διαπράξει παράβαση της Αμερικανικής Σύμβασης σχετικά με τα ανθρώπινα δικαιώματα, σύμφωνα με το άρθρο 45 της Σύμβασης.

Για την εκπλήρωση των καθηκόντων της, η Επιτροπή έχει νομική και διοικητική υποστήριξη από την Εκτελεστική Γραμματεία. Σύμφωνα με το άρθρο 13 του Κανονισμού της Επιτροπής, η Εκτελεστική Γραμματεία προετοιμάζει σχέδια, εκθέσεις, αναλύσεις, μελέτες και άλλες εργασίες που τις ανατίθενται από την Επιτροπή ή τον Πρόεδρο.

III.1.4. Διαδικασία

Οι διαδικασίες ατομικών και διακρατικών προσφυγών κατά κρατών-μελών της ΑΣΔΑ είναι παρόμοιες με τις αντίστοιχες των διαδικασιών της ΕυρΣΔΑ. Κατά το πρώτο στάδιο, η Επιτροπή αποφασίζει σχετικά με την αποδοχή της αίτησης. Οι όροι του παραδεκτού μιας αναφοράς είναι η προηγούμενη εξάντληση των εσωτερικών ένδικων μέσων (άρθρο 46) και το πέρας εξαμήνου από της οριστικής απόφασης εθνικού δικαστηρίου (άρθρο 47)⁶⁰. Αν δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί η διαδικασία

---

⁶⁰ Ibid, σελ. 274

του φιλικού διακανονισμού, τότε η Επιτροπή οφείλει να συντάξει αναφορά, η οποία θα παρουσιάζει εκτενώς τα γεγονότα και θα καταλήγει σε συγκεκριμένα συμπεράσματα. Η εν λόγω αναφορά με τις συστάσεις και τις προτάσεις της Επιτροπής, διαβιβάζεται στο αρμόδιο κράτος και στη συνέχεια εκδίδεται.

Το αρμόδιο κράτος ή και η ίδια η Επιτροπή, μέσα σε διάστημα τριών μηνών από την έκδοση της αναφοράς, μπορεί να αποφασίσει αν επιθυμεί να την καταθέσει στο Διαμερικανικό Δικαστήριο, εάν και εφόσον η υπό εξέταση κυβέρνηση έχει αναγνωρίσει τη δικαιοδοσία του. Ο αιτών μέχρι το 2011 δεν μπορούσε να παραστεί στην εκδίκαση της υπόθεσής του.

Η ακόλουθη αρμοδιότητα της Επιτροπής είναι η σύνταξη μελετών και αναφορών για τα κράτη, κείμενα τα οποία περιέχουν διεξοδικές αναλύσεις για την κατάσταση που επικρατεί στον τομέα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων σε κάποιο κράτος του Οργανισμού. Τα εν λόγω κείμενα συντάσσονται μετά από επιτόπιες έρευνες της Επιτροπής στα κράτη και λειτουργούν ιδιαίτερα αποτελεσματικά όσον αφορά την αρμοδιότητα παρακολούθησης της κατάστασης για τα ανθρώπινα δικαιώματα, που έχει αναλάβει η Επιτροπή.

III.1.5. Υιοθέτηση νέων διαδικαστικών κανόνων (2001)

Η Διαμερικανική Επιτροπή στην 109η Ειδική Σύνοδο τον Δεκέμβριο του 2000, ενέκρινε νέο κανονισμό⁶¹ με πέντε τροποποιήσεις που έγιναν κατά την τελευταία δεκαετία, μέσα από τη συνεχή εξέλιξη στο πλαίσιο της διαδικασίας των ατομικών καταγγελιών. Οι αλλαγές που περιλαμβάνονται στο νέο κανονισμό της Επιτροπής περιλαμβάνουν πολλές διαφορετικές πτυχές, όπως: τα προληπτικά μέτρα, την απενεργοποίηση αιτήσεων, τη διαδικασία παραδεκτού, την αρχειοθέτηση αναφορών και υποθέσεων, τις επιτόπιες έρευνες, τις ακροάσεις, τους αντιπροσώπους καθώς και τη διαδικασία και την έκθεση επί της ουσίας.

---

⁶¹ Ο κανονισμός του 2000 τροποποιήθηκε περαιτέρω στις εξής Συνόδους: στην 116^η Σύνοδο τον Οκτώβριο του 2002, στην 118^η Σύνοδο τον Οκτώβριο του 2003, στην 126^η Σύνοδο τον Οκτώβριο του 2006 και στην 132^η Σύνοδο τον Ιούλιο του 2008.

Οι αλλαγές στον κανονισμό λειτουργίας της Επιτροπής πραγματοποιήθηκαν μέσα στο γενικό πλαίσιο μιας συνολικής και χρονοβόρας διαδικασίας προβληματισμού σχετικά με τις κατευθύνσεις του διαμερικανικού συστήματος των δικαιωμάτων του ανθρώπου⁶². Οι πιο σημαντικοί προβληματισμοί αφορούσαν τα εξής σημεία: την αναγκαιότητα εξασφάλισης μεγαλύτερης άμεσης συμμετοχής των αναφερόμενων στις διαδικασίες, σύμφωνα με την αμερικανική σύμβαση; τον επαναπροσδιορισμό του ρόλου της επιτροπής στις σχετικές διαδικασίες; την ανάγκη αποφυγής επανάληψης των διαδικασιών, ιδιαίτερα όσον αφορά την προσκόμιση των αποδεικτικών στοιχείων, λαμβάνοντας υπόψη τις διαφορές στη φύση μεταξύ του Δικαστηρίου και της Επιτροπής.

Με την αλλαγή αυτή, η Επιτροπή πλέον ανέστρεψε το ρόλο που είχε αναλάβει μέχρι πρότινος, προωθώντας τις υποθέσεις που δεν είχαν λυθεί στη γνώση του Δικαστηρίου (άρθρο 44 παρ.2^α). Επιπλέον, εγκαθίδρυσε μια συμβουλευτική διαδικασία στον προσφεύγοντα, αναφορικά με την επιθυμία του να μεταβιβαστεί η υπόθεσή του στο Δικαστήριο καθώς και υπό ποιες προϋποθέσεις. Συμπερασματικά, θα μπορούσε να ειπωθεί ότι με τη νέα διαδικασία το Δικαστήριο αναλαμβάνει πιο καθοριστικό ρόλο και ενισχύει περαιτέρω το μηχανισμό προστασίας, υπό την Αμερικανική Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου⁶³.

---

⁶² CANÇADO TRINDADE A.A., El sistema interamericano de protección de los derechos humanos (1948-2002)", in "La protección internacional de los derechos humanos en los albores del siglo XXI, Humanitarian Net, Thematic Network on Humanitarian Development Studies, Universidad de Deusto, Bilbao, 2004, p. 576

⁶³ RUBIO CORREA P., Las modificaciones contenidas en el Nuevo Reglamento de la Comisión Interamericana de Derechos Humanos, Agenda Internacional, Año XVII, no 28, 2010, p. 133-152

III.2. Το Διαμερικανικό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου

Κατά τη διάρκεια του Ένατου Διεθνούς Συνεδρίου το 1948 στην Κολομβία εκδόθηκε Ψήφισμα, σύμφωνα με το οποίο «η προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου θα πρέπει να διασφαλίζεται από ένα νομικό πρόσωπο, μέσω της υποστήριξης από αρμόδιο δικαστήριο». Έτσι, η Αμερικανική Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου αποφάσισε για τη δημιουργία του Διαμερικανικού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου το 1969, με κύριο σκοπό την εφαρμογή και ερμηνεία της εν λόγω Σύμβασης.

Η Γενική Συνέλευση του ΟΑΚ, που πραγματοποιήθηκε τον Μάιο του 1979, ίδρυσε το Δικαστήριο ως έναν αυτόνομο δικαστικό θεσμό με έδρα το San José της Κόστα Ρίκα και επικουρείται από τη Γραμματεία.

III.2.1. Σκοπός και σύνθεση

Το Δικαστήριο αποτελείται από επτά (7) δικαστές, υπηκόους των κρατών-μελών του ΟΑΚ που εκλέγονται με μυστική ψηφοφορία και απόλυτη πλειοψηφία από τη Γενική Συνέλευση του Οργανισμού. Η επιλογή γίνεται ανάμεσα σε νομικούς με υψηλό κύρος και αναγνωρισμένη ικανότητα στον τομέα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και οι οποίοι διαθέτουν τα προσόντα που απαιτούνται για διορισμό στα ανώτατα δικαστικά αξιώματα, σύμφωνα με το δίκαιο του κράτους του οποίου είναι υπήκοοι ή του κράτους που τους αξιώνει ως υποψηφίους. Οι δικαστές εκλέγονται για ένα διάστημα έξι ετών και μπορούν να επανεκλεγούν μόνο μια φορά ακόμη. Το Δικαστήριο εκλέγει τον Πρόεδρο/Αντιπρόεδρο, για μια περίοδο δύο ετών που μπορεί να ανανεωθεί. Στη σύνθεση του Δικαστηρίου μπορούν να συμμετέχουν ad hoc δικαστές στην περίπτωση που το διάδικο κράτος δεν διαθέτει δικαστή της ιθαγένειάς του στην εξέταση της υπόθεσής του.⁶⁴

---

⁶⁴ Ibid, 365

III.2.2. Οργάνωση και λειτουργία

Σύμφωνα με το άρθρο 1 του Οργανισμού του Δικαστηρίου, πρόκειται για ένα αυτόνομο δικαστικό όργανο του οποίου σκοπός είναι η εφαρμογή και η ερμηνεία της Αμερικανικής Σύμβασης. Για την εκπλήρωση του στόχου αυτού, το Δικαστήριο έχει δύο λειτουργίες: τη δικαιοδοτική λειτουργία, η οποία διέπεται από τις διατάξεις των άρθρων 61, 62 και 63 της Αμερικανικής Σύμβασης και την συμβουλευτική λειτουργία, η οποία διέπεται από τις διατάξεις το άρθρο 64 της ΑΣΔΑ. Σε ό, τι αφορά τη δικαστική λειτουργία, μόνο η Επιτροπή και τα κράτη-μέρη της Σύμβασης που έχουν αναγνωρίσει τη δικαιοδοσία του Δικαστηρίου επιτρέπεται να υποβάλουν μία υπόθεση που αφορά την ερμηνεία ή την εφαρμογή της Σύμβασης (άρθρο 62 ΑΣΔΑ). Η δήλωση που αναγνωρίζει τη δικαιοδοσία του Δικαστηρίου μπορεί να γίνει άνευ όρων για όλες τις περιπτώσεις ή υπό τον όρο της αμοιβαιότητας, για μια καθορισμένη χρονική περίοδο ή για μια συγκεκριμένη περίπτωση. Στην 30η Απριλίου 2012, 21 κράτη μέρη της Σύμβασης της Αμερικής έχουν αναγνωρίσει την υποχρεωτική δικαιοδοσία του Δικαστηρίου.

Όσον αφορά τη συμβουλευτική και γνωμοδοτική αρμοδιότητα του Δικαστηρίου, η Σύμβαση προβλέπει στο άρθρο 64 ότι κάθε κράτος-μέλος του Οργανισμού μπορεί να συμβουλευτεί το Δικαστήριο σχετικά με την ερμηνεία της Σύμβασης ή άλλων συνθηκών που αφορούν την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στην αμερικανική ήπειρο. Το Δικαστήριο δύναται επίσης, με αίτηση οποιουδήποτε κράτους μέλους του Οργανισμού, να εκδώσει γνώμη σχετικά με τη συμβατότητα οποιασδήποτε εγχώριας νομοθεσίας σχετικά με την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, σύμφωνα με το άρθρο 64 της ΑΣΔΑ. Η τελευταία δυνατότητα, πέρα από ιδιαίτερη σημαντική για την προαγωγή και προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου στην αμερικανική ήπειρο, είναι και πρωτοποριακή⁶⁵, αφού μπορεί να συμβάλει στην ομοιόμορφη εφαρμογή της ΑΣΔΑ στην εσωτερική έννομη τάξη των κρατών.

---

⁶⁵ Ibid, 366

III.2.3. Δικαιοδοσία και διαδικασία

Το Δικαστήριο έχει δικαιοδοσία για την εφαρμογή και ερμηνεία της Σύμβασης μόνο στα κράτη-μέλη του Οργανισμού, τα οποία έχουν επικυρώσει τη δικαιοδοσία του. Μετά το πέρας της εξέτασης της υπόθεσης, με την προφορική και γραπτή διαδικασία, το Δικαστήριο εκδίδει την απόφασή του, που είναι αιτιολογημένη (άρθρο 66 παρ. 1 ΑΣΔΑ), οριστική και δεν επιδέχεται ένδικα μέσα (άρθρο 67 ΑΣΔΑ)⁶⁶. Εν συνεχεία, η απόφαση κοινοποιείται στους διαδίκους και διαβιβάζεται στα κράτη (άρθρο 69).

Τα κράτη-μέλη είναι υποχρεωμένα να συμμορφωθούν με τις εκδοθείσες αποφάσεις του Δικαστηρίου, ενώ σε αντίθετη περίπτωση το Δικαστήριο διαθέτει περιορισμένες εναλλακτικές: σύμφωνα με το άρθρο 65 της ΑΣΔΑ κάνει αναφορά στην ετήσια έκθεση δραστηριοτήτων του προς τη Γενική Συνέλευση του ΟΑΚ και διατυπώνει συστάσεις για συμμόρφωση στο κράτος που παρανομεί. Σε ορισμένες επείγουσες περιπτώσεις για την αποτροπή ανεπανόρθωτων ζημιών μπορεί να διατάξει τη λήψη προσωρινών μέτρων, όπως ακριβώς και με την αρμοδιότητα της Επιτροπής (άρθρο 63 παρ. 2 ΑΣΔΑ).

Στην περίπτωση που το Δικαστήριο διαπιστώσει παραβίαση δικαιώματος ή ελευθερίας κατοχυρωμένου από τη Σύμβαση, διατάσσει να διασφαλισθεί για τον θιγόμενο η απόλαυση του δικαιώματος ή της ελευθερίας του που παραβιάστηκε (άρθρο 63 παρ. 1 ΑΣΔΑ). Επίσης μπορεί να διατάξει, εφόσον το κρίνει πρόσφορο, την επανόρθωση των συνεπειών του γενεσιουργού της παραβίασης αιτίου⁶⁷. Στην μέχρι τώρα πορεία του, το Δικαστήριο έχει εκδώσει πληθώρα καταδικαστικών αποφάσεων με καθορισμό αποζημιώσεων, γεγονός που καταδεικνύει τη σπουδαιότητα του περιφερειακού αυτού οργάνου για την προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου.

---

⁶⁶ ΠΕΡΡΑΚΗΣ Στ., Διαστάσεις της διεθνούς προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου. Προς ένα jus universalis, Εκδ. Ι. Σιδέρης, Αθήνα, 2013., σελ. 276

⁶⁷ ΧΡΥΣΟΓΟΝΟΣ Κ., Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου μισό αιώνα μετά, Περιοδικό ΤΟ ΣΥΝΤΑΓΜΑ, Διμηνιαία Επιθεώρηση Συνταγματικής Θεωρίας και Πράξης, [ΤΕΥΧΟΣ 5/2001].

ΜΕΡΟΣ Β΄

Κεφάλαιο Ι.

Το κοινωνικό πανόραμα στην Λατινική Αμερική

“Donde hay justicia no hay pobreza.” - Confucio⁶⁸

Αποτελεί κοινή παραδοχή ότι σε όλη τη διάρκεια της παγκόσμιας ιστορίας, οι διαμάχες για την εξουσία είναι παρούσες, ενώ πιο συγκεκριμένα η Λατινική Αμερική έχει βιώσει σχεδόν όλες τις διαφορετικές εκδηλώσεις συγκρούσεων. Στην ιστορία της ηπείρου έχουν παρουσιαστεί δικτατορικά καθεστώτα κάθε είδους, διεθνείς και εμφύλιες συρράξεις, εξεγέρσεις ανταρτών, ενώ δεν ήταν λίγες οι φορές που κράτη της βρέθηκαν πολύ κοντά σε σύρραξη.

Εν όψει των ανωτέρω, η έλλειψη της δημοκρατίας για μεγάλο χρονικό διάστημα ταλάνισε τη Λατινική Αμερική και επέφερε, μεταξύ άλλων, φτώχεια και μεγάλη κοινωνική ανισότητα. Μάλιστα σήμερα θεωρείται μια από τις γεωγραφικές περιοχές με το υψηλότερο επίπεδο ανισότητας σε όλο τον κόσμο. Πιο συγκεκριμένα, το 2% του πληθυσμού κατέχει το 50% της παραγωγής της περιοχής⁶⁹.

Είναι γεγονός ότι, η φτώχεια και η ανισότητα αποτελούν συναφή προβλήματα, που μπορούν να επηρεάσουν αρνητικά τη δημοκρατία. Στην αμερικανική ήπειρο παρατηρούνται φαινόμενα τεράστιων ελλείψεων ευκαιριών, που αντικατοπτρίζονται κυρίως στην έλλειψη απόλαυσης των κοινωνικών δικαιωμάτων⁷⁰. Ειδικότερα, παρατηρείται τεράστια ανισότητα τόσο στην πρόσβαση όσο και στην απόλαυση βασικών δικαιωμάτων και ελευθεριών.

Αξίζει να αναφερθεί ότι η κοινωνική ανισότητα δεν είναι απλώς μια διαφορά στο εισόδημα και την κατανάλωση των νοικοκυριών, αλλά ως άμεση συνέπεια,

---

⁶⁸ «Όπου υπάρχει δικαιοσύνη, δεν υπάρχει φτώχεια» - Κονφούκιος

⁶⁹ MARTÍNEZ DE LA TORRE C., Justicia social, democracia y derechos humanos en América Latina, Anuario de Derechos Humanos, Nueva Época, Vol. 6, 2005 (673-701)

⁷⁰ SNODGRASS GODOY A., Popular Injustice: Violence, Community, and Law in Latin America, Stanford university press, California 2006, pp. 2-4

περιλαμβάνει επίσης μια ανισότητα στο βιοτικό επίπεδο των ανθρώπων σε όλους τους τομείς, στις ευκαιρίες για ανάπτυξη, στο επίπεδο συμμετοχής, σε αλλά κυρίως, κατά την άσκηση των δικαιωμάτων και των ελευθεριών τους. Πολλοί μελετητές υποστηρίζουν ότι στη Λατινική Αμερική η ανισότητα είναι τόσο μεγάλη, ώστε να γίνεται λόγος για εντελώς διαφορετικούς κόσμους, μέσα στους οποίους οι άνθρωποι ανήκουν, σύμφωνα με τα κοινωνικά στρώματα και κατέχουν διαφορετικές αντιλήψεις για τη ζωή και διαφορετικά προβλήματα⁷¹.

Η αμερικανική ήπειρος χαρακτηρίζεται από ένα σύνολο κατακερματισμένων κοινωνιών με διαφορετικές κοινωνικές τάξεις, με μεγάλο κοινωνικό και οικονομικό χάσμα και με έντονες κοινωνικές εντάσεις. Αναμφίβολα, τα ανωτέρω χαρακτηριστικά απειλούν και κατατρύχουν την ομαλή συνύπαρξη, την κοινωνική ειρήνη και την ευημερία των πολιτών.

Το πρόβλημα γίνεται ακόμα πιο σοβαρό αφού η κοινωνική ανισότητα δεν αντανάκλα μόνο την απόλαυση ορισμένων αγαθών για την ανάπτυξη, όπως είναι η τροφή, η εκπαίδευση, η στέγαση και η υγεία, αλλά επειδή επεκτείνεται και στις δυνατότητες και τις ευκαιρίες που έχουν οι άνθρωποι για τη βελτίωση της κοινωνικο-οικονομικής τους κατάστασης και συνακόλουθα τη βελτίωση της ιδιότητάς τους⁷². Επομένως, τα άτομα που πλήττονται περισσότερο από το φαινόμενο της φτώχειας έχουν μεγαλύτερα εμπόδια για την πρόσβαση στη συμμετοχή στην κοινωνία, με συνέπεια τον επηρεασμό της ανάπτυξης της δημοκρατίας. Ακόμα πιο σοβαρό είναι το γεγονός ότι τα άτομα που αποκλείονται από τη συμμετοχή στην κοινωνική ζωή, υφίστανται σοβαρές διακρίσεις και περιθωριοποίηση.

Για το λόγο αυτό, βασική αρχή που προωθούν τα Ηνωμένα Έθνη για τη μείωση της φτώχειας και των ανισοτήτων είναι η ενδυνάμωση (empowerment) των πιο ευάλωτων ομάδων. Τα κράτη-μέλη του ΟΑΚ ακολουθούν την ίδια κατεύθυνση μέσα από τις πολιτικές που εφαρμόζουν, παρά το δύσκολο έργο που έχουν να φέρουν εις πέρας. Συχνά εξάλλου, έχουν αμφισβητηθεί για την προσπάθεια της μείωσης των εγχώριων ανισοτήτων, των διακρίσεων και της διαφθοράς.

---

⁷¹ Ibid.

⁷² Ibid.

Σε συνάρτηση με το παραπάνω, στην αμερικανική ήπειρο παρατηρείται μεγάλη δυσaráσκεια για την πολιτική, η οποία εκφράζεται συνήθως από τη μικρή προσέλευση στην εκλογική διαδικασία. Ταυτόχρονα, παρουσιάζονται δείκτες με υψηλά επίπεδα διαφθοράς σε πολλούς τομείς της καθημερινής ζωής. Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι όλα τα ανωτέρω δημιουργούν γόνιμο έδαφος για διείσδυση του οργανωμένου εγκλήματος σε όλες του τις εκφάνσεις.

Πιο ειδικά, τα υψηλά επίπεδα εγκληματικότητας και βίας, το λαθρεμπόριο ναρκωτικών, το οργανωμένο έγκλημα και οι αντάρτικες ομάδες που δρουν στην περιοχή αποτελούν σοβαρά θέματα ασφάλειας⁷³. Αρκετές χώρες της Λατινικής Αμερικής και της Καραϊβικής έχουν τον υψηλότερο μέσο αριθμό των ανθρωποκτονιών στον κόσμο, με ποσοστά που μπορεί να φθάσουν τις τριάντα ανθρωποκτονίες ανά εκατό χιλιάδες κατοίκους. Με 8% του παγκόσμιου πληθυσμού, η περιοχή αντιπροσωπεύει το 75% των απαγωγών που συμβαίνουν σε παγκόσμιο επίπεδο. Μάλιστα, σε ορισμένες πόλεις της Κεντρικής και Νότιας Αμερικής εγκληματικές ομάδες είναι εκείνες που ελέγχουν όχι μόνο το έγκλημα, αλλά το σύνολο της ζωής ορισμένων συνοικιών⁷⁴.

Σήμερα, η δημοκρατία στην Λατινική Αμερική βρίσκεται σε ένα πολύ δύσκολο κοινωνικο-οικονομικό πλαίσιο και η φτώχεια και η ανισότητα αποτελούν κεντρικό πρόβλημα. Οι εγγυήσεις των ατομικών, πολιτικών, κοινωνικών και οικονομικών δικαιωμάτων δεν αντιστοιχούν στον πληθυσμό, λόγω της δυσκολίας (που προέρχεται από έλλειψη οικονομικών πόρων) των λατινοαμερικανικών κρατών για την αντιμετώπιση των κοινωνικών απαιτήσεων. Όπως σημειώνει στην ετήσια έκθεσή της⁷⁵ η Οικονομική Επιτροπή για τη Λατινική Αμερική και την Καραϊβική «η φτώχεια και η ανισότητα επηρεάζουν την ποιότητα της δημοκρατίας και εμποδίζουν την πλήρη και απρόσκοπτη εφαρμογή της στην περιοχή. Με τη σειρά του, ο Γενικός Γραμματέας *José Miguel Insulza* τονίζει ότι «περισσότερο από το ένα τρίτο των κατοίκων της περιοχής συνεχίζουν να ζουν σε συνθήκες φτώχειας, γεγονός που δεν θα έπρεπε να αντιστοιχεί σε μια ήπειρο με το δικό μας επίπεδο ανάπτυξης. Ότι το 3%

---

⁷³ SNODGRASS GODOY A., *Popular Injustice: Violence, Community, and Law in Latin America*, Stanford university press, California 2006., pp. 101-126

⁷⁴ Ibid.

⁷⁵ CEPAL, *Anuario Estadístico de America Latina y el Caribe 2013*, http://www.cepal.org/cgi-bin/getprod.asp?xml=/publicaciones/xml/6/51946/P51946.xml&xsl=/publicaciones/ficha.xsl&base=/publicaciones/top_publicaciones.xsl

έως 5% του πληθυσμού διαθέτει περισσότερο από το 50% του εθνικού εισοδήματος δεν συνάδει με το δημοκρατικό αίσθημα που πρεσβεύει και προωθεί ο Οργανισμός Αμερικανικών Κρατών».

I.2. Κοινωνική δικαιοσύνη και δικαιώματα του ανθρώπου

“Cuando hay libertad, todo lo demás sobra.” – José de San Martín⁷⁶

Σύμφωνα με την κλασική θεωρία περί διανεμητικής δικαιοσύνης, ο *Αριστοτέλης* αποδίδει το πρόβλημα «στην δίκαιη διανομή των τιμών, των χρημάτων ή οτιδήποτε άλλο ανάμεσα στα άτομα που συμμετέχουν στο σύστημα». Από την άλλη, η σύγχρονη θεωρία της κοινωνικής δικαιοσύνης με βασικό εκπρόσωπο τον *John Rawls*, υποστηρίζει ότι «ο πρωταρχικός στόχος της κοινωνικής δικαιοσύνης περιστρέφεται γύρω από τον τρόπο με τον οποίο τα μεγάλα κοινωνικά ιδρύματα θα διανέμουν τα θεμελιώδη δικαιώματα και τις υποχρεώσεις και θα καθορίσουν την κατανομή των πλεονεκτημάτων από την κοινωνική συνεργασία»⁷⁷. Για τον *Rawls*, όλα τα σημαντικά κοινωνικά αγαθά (ελευθερία, ευκαιρίες, εισόδημα, πλούτος, αυτοσεβασμός κ.λπ.) πρέπει να διανεμηθούν ισομερώς, εκτός αν μια άνιση διανομή τους ωφελεί τελικά αυτόν που αδικείται από τη διανομή⁷⁸.

Το σημείο διαφοροποίησης των δύο θεωριών βρίσκεται στο κριτήριο που κρίνεται πιο κατάλληλο για την κατανομή βαρών και αμοιβών σε μια κοινωνία. Μέσα από την εξέλιξη των χρόνων, έχει παρατηρηθεί ότι το κριτήριο διανομής των αγαθών διαφοροποιήθηκε ανάλογα με την καταγωγή, την εθνικότητα, τη φυλή ή την προσπάθεια και τη συμμετοχή των ατόμων στο κοινωνικό σύνολο. Για παράδειγμα, ο νομοθέτης *Σόλων*, στήριξε τα νομοθετικά του σχέδια στην «ανισότητα» των πολιτών, λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιαιτερότητες και τα χαρακτηριστικά των κοινωνικών τάξεων.

---

⁷⁶ «Όταν υπάρχει ελευθερία, όλα τα υπόλοιπα περισσεύουν» - José de San Martín (1776-1850), Επανάστατης της Αργεντινής

⁷⁷ MARTÍNEZ DE LA TORRE C., *Justicia social, democracia y derechos humanos en América Latina*, Anuario de Derechos Humanos, Nueva Época, Vol. 6, 2005 (673-701)

⁷⁸ ΡΩΛΣ Τ., *Το δίκαιο των λαών και η ιδέα της δημόσια λογικής αναθεωρημένη*, β' έκδοση, Εκδόσεις Ποιότητα Harvard University Press, Αθήνα 2002

Αν λάβει κανείς υπόψη τον κλασικό ορισμό που δίνει ο νομοδιδάσκαλος Ουλπιανός για τη δικαιοσύνη ως «η σταθερά και διηνεκής θέλησις του αποδίδειν εκάστω το προσήκον», όπως την αρχή που προκύπτει από το συμβόλαιο δικαιοσύνης του Αριστοτέλη «δεν υπάρχει τίποτε πιο άνισο από την ίση μεταχείριση των ανίσων», μπορεί να διακρίνει πρώτα το πρόβλημα προσδιορισμού της έννοιας και δεύτερον το πρόβλημα καθορισμού των κριτηρίων ισότητας μεταξύ των ατόμων⁷⁹.

Βασικές απαιτήσεις της κοινωνικής δικαιοσύνης είναι επίσης, οι έννοιες της ισότητας και της αναλογικότητας. Η πρώτη προϋποθέτει μια βασική ισότητα όλων των ανθρώπων, με την έννοια ότι η δικαιοσύνη μπορεί να θεωρηθεί όταν δύο ή περισσότεροι όροι είναι παρόμοιοι σε κάποιο σημείο. Η έννοια της αναλογικότητας προϋποθέτει ότι η εν λόγω ισότητα δεν είναι απόλυτη και, ως εκ τούτου, πρέπει να αναγνωρίζεται ότι υπάρχουν διαφορές μεταξύ των ανθρώπων. Έτσι, η αφετηρία του προβληματισμού για τη δικαιοσύνη πρέπει να είναι η αναγνώριση ότι τα άτομα μπορούν την ίδια στιγμή να είναι ίσα ή άνισα, παρόμοια ή διαφορετικά σε ένα ή περισσότερα θέματα. Επομένως, η δικαιοσύνη ή αδικία της κοινωνίας καθορίζεται βάσει των ομοιοτήτων ή των διαφορών που τα διαφορετικά συστήματα κοινωνικής διανομής ακολουθούν.

Σύμφωνα με τον Ινδό οικονομολόγο *Amartya Sen*, η αρχή της κοινωνικής δικαιοσύνης είναι σύμφωνη με την αντίληψη του ανθρώπου και της κοινωνίας, αντικατοπτρίζοντας τις βασικές διεθνείς πράξεις για τα ανθρώπινα δικαιώματα και τη θεμελίωση της δημοκρατίας. Ο ίδιος υποστηρίζει ότι τα πραγματικά προβλήματα της εποχής είναι η φτώχεια, η υπανάπτυξη και η άνιση κατανομή κοινωνικής δικαιοσύνης. Αναφορικά με την απονομή κοινωνικής δικαιοσύνης προτείνει ότι απαιτεί όχι μόνο την ίση πρόσβαση σε ορισμένα πρωτογενή αγαθά, όπως τρόφιμα, είδη ένδυσης, υγείας και στέγασης, αλλά και ότι μέσω άλλων στοιχείων και δικαιωμάτων, όπως η εκπαίδευση, η οικονομική ανάπτυξη και η πολιτική συμμετοχή, αξιοποιούνται οι δυνατότητες του καθενός για τα δικαιώματα που κατέχει. Εν ολίγοις, σύμφωνα με την αρχή της ελευθερίας των δυνατοτήτων που ο *Sen* προτείνει μια

---

⁷⁹ MARTÍNEZ DE LA TORRE C., *Justicia social, democracia y derechos humanos en América Latina*, Anuario de Derechos Humanos, Nueva Época, Vol. 6, 2005 (673-701)

κοινωνία είναι δίκαιη, στο βαθμό που το αποτέλεσμα της κατανομής των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεων εξασφαλίζει σε κάθε άτομο τη δυνατότητα να αναπτύξει ελεύθερα τις ικανότητές του.

Θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι η αρχή της κοινωνικής δικαιοσύνης του *Amartya Sen* αντανακλάται σε διεθνείς πράξεις για τα ανθρώπινα δικαιώματα, ιδίως στο Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα και στο Διεθνές Σύμφωνο για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Πολιτιστικά Δικαιώματα, για δύο κύριους λόγους. Ο πρώτος σχετίζεται με την κεντρική ιδέα της ελευθερίας και της ανάπτυξης των δυνατοτήτων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων κατά το τελευταίο μισό του εικοστού αιώνα, ως αναπόσπαστο και αρμονικό όραμα του ανθρώπινου είδους. Για παράδειγμα, η άσκηση των ατομικών δικαιωμάτων είναι ανεπαρκής, αν δεν συνοδεύεται αντίστοιχα από την πλήρη άσκηση των κοινωνικών δικαιωμάτων, όπως συμβαίνει πολλές φορές με τα δικαιώματα τρίτης γενιάς που προϋποθέτουν και την άσκηση των πολιτικών δικαιωμάτων. Υποστηρίζεται επομένως ότι όλες οι ελευθερίες βρίσκονται σε πολύ στενή σχέση, ενώ ταυτόχρονα οι απόλαυση των δικαιωμάτων βρίσκονται σε άμεση αλληλεξάρτηση.

Ο δεύτερος λόγος τονίζει ότι και οι δυο έννοιες εκφράζουν την ιδέα ότι το κάθε άτομο μπορεί να εκφράσει και να αναπτύξει την προσωπικότητά του, μόνο μέσα από την απόλαυση των θεμελιωδών ελευθεριών και δικαιωμάτων, που προέρχονται από την ίδια ανθρώπινη φύση. Έτσι λοιπόν, τόσο η ελευθερία των δυνατοτήτων, όσο και τα ανθρώπινα δικαιώματα παρουσιάζονται ως βασικές προϋποθέσεις που επιτρέπουν στο άτομο να επιλέγει το είδος της ζωής που επιθυμεί να ζήσει.

Μετά από την κοινωνιολογική προσέγγιση που επιχειρήθηκε, θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι τα δικαιώματα του ανθρώπου και η κοινωνική δικαιοσύνη είναι δυο έννοιες εγγενείς και αλληλοεξαρτώμενες. Ειδικά στη Λατινική Αμερική, η ανάγκη αλληλεπίδρασης και αλληλεξάρτησης είναι ιδιαίτερα σημαντική λόγω των σημαντικών προβλημάτων και ελλείψεων που υπάρχουν σε διάφορους τομείς της ζωής της ηπείρου.

Κεφάλαιο II.

Οι υποθέσεις που αφορούν παραβιάσεις της Σύμβασης για τις Εξαναγκαστικές/Βίαιες Εξαφανίσεις Ατόμων

"Es un desaparecido, no tiene entidad.

No está ni muerto ni vivo, está desaparecido...

Frente a eso no podemos hacer nada" – Jorge Rafael Videla⁸⁰

II.1. Εισαγωγικά προλεγόμενα

Υποστηρίζεται συχνά ότι όταν οι στρατιωτικές δικτατορίες των χωρών της Λατινικής Αμερικής άρχισαν να χρησιμοποιούν την πρακτική της εξαναγκαστικής εξαφάνισης ως κατασταλτική μέθοδο, πίστευαν ότι είχαν ανακαλύψει το τέλειο έγκλημα: στην πιο απάνθρωπη λογική του «όταν δεν υπάρχουν θύματα, δεν υπάρχουν ούτε οι δράστες»⁸¹. Η εκτεταμένη πρακτική των εξαναγκαστικών εξαφανίσεων εμφανίστηκε έντονα στη Λατινική Αμερική στη δεκαετία του '60, με σκοπό την εξόντωση των πολιτικών αντιπάλων και τη διάχυση φόβου σε όλη την κοινωνία. Πρώτα από τη Γουατεμάλα, η μέθοδος επεκτάθηκε στο Ελ Σαλβαδόρ, τη Χιλή, την Ουρουγουάη, την Αργεντινή, τη Βραζιλία, την Κολομβία, το Περού, την Ονδούρα, τη Βολιβία, την Αϊτή και το Μεξικό.

Η πρακτική των εξαναγκαστικών εξαφανίσεων χαρακτηρίζει την πιο απάνθρωπη παραβίαση των θεμελιωδών ελευθεριών και δικαιωμάτων της ανθρώπινης συνύπαρξης, ακολουθούμενη από την απόλυτη ατιμωρησία των δραστών. Στοιχεία της Διεθνούς Αμνηστίας δείχνουν ότι μεταξύ της περιόδου 1966-1986 σε διάφορες χώρες της Λατινικής Αμερικής πάνω από ενενήντα χιλιάδες άνθρωποι έπεσαν θύματα

---

⁸⁰ «Είναι εξαφανισμένος, δεν έχει καμία οντότητα. Δεν είναι ούτε νεκρός, ούτε ζωντανός, είναι εξαφανισμένος. Δεδομένου του γεγονότος αυτού, δεν μπορούμε να κάνουμε τίποτα» - *Jorge Rafael Videla*, δικτάτορας Αργεντινής. Πρόκειται για την ιστορική απάντηση που έδωσε το 1979, ο δικτάτορας της Αργεντινής, σε ερώτηση δημοσιογράφου, κατά τη διάρκεια συνέντευξης τύπου, αναφερόμενος στο ζήτημα των εξαναγκαστικών εξαφανίσεων. Για περισσότερα βλ.: <http://www.perfil.com/politica/Videla-y-una-explicacion-tenebrosa-Ni-muerto-ni-vivo-esta-desaparecido-20130517-0035.html>

⁸¹ Οι ρίζες αυτού του απάνθρωπου φαινομένου βρίσκονται στον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, και πιο συγκεκριμένα στην πρακτική των Ναζί όπου μέσω του Διατάγματος "night and fog" προέβησαν στην εξαφάνιση χιλιάδων αιχμαλώτων το 1941. Για περισσότερα βλ. *Amnistía Internacional. Desapariciones. Editorial Fundamentos, Barcelona, 1983*

αυτής της αποτρόπαιης πρακτικής, όχι μόνο από στρατιωτικές δικτατορίες αλλά και από εκλεγμένες πολιτικές κυβερνήσεις (Μεξικό, Κολομβία, Περού).

Στην πλειοψηφία των περιπτώσεων, τα θύματα απομακρύνονταν από τα σπίτια τους, από τους χώρους εργασίας ή από οποιοδήποτε άλλο μέρος, συλλαμβάνονταν χωρίς καμία αιτιολογία, βασανίζονταν και εκτελούνταν με συνοπτικές διαδικασίες. Τα νεκρά σώματα θάβονταν σε ομαδικούς τάφους ή καίγονταν προκειμένου να μην υπάρχει κανένα ίχνος των πράξεων και χωρίς να παρέχεται η παραμικρή πληροφορία στους συγγενείς των θυμάτων. Κατά την περίοδο της στρατιωτικής δικτατορίας στην Αργεντινή (1976) ένα ακόμη ειδικό φαινόμενο που έλαβε μεγάλες διαστάσεις, ήταν το φαινόμενο εξαφάνισης βρεφών που γεννιούνταν κατά τη διάρκεια αιχμαλωσίας των μητέρων είτε ως ξεχωριστά θύματα εξαφάνισης. Έχει υπολογιστεί ότι τουλάχιστον πεντακόσια (500) βρέφη αρπάχθηκαν μετά τη γέννα και στις περισσότερες περιπτώσεις δόθηκαν για παράνομες υιοθεσίες σε οικογένειες φιλικές προς την κυβέρνηση.

Στο περιφερειακό επίπεδο, τις πρώτες αναφορές για το φαινόμενο λαμβάνει η Διεθνή Επιτροπή για τα Διεθνή Ανθρώπινα Δικαιώματα (Διεθνή Επιτροπή για τα Διεθνή Ανθρώπινα Δικαιώματα) και η οποία κινητοποιήθηκε άμεσα, κάνοντας έκκληση στη Γενική Συνέλευση του Οργανισμού. Από το 1978, όπου και ξεκίνησαν οι πρώτες προσπάθειες μέσα στο διαμερικανικό σύστημα για την απόδοση ευθυνών του φαινομένου, μόλις το 1994 υιοθετήθηκε η Σύμβαση για τις Βίαιες/Εξαναγκαστικές Εξαφανίσεις Ατόμων. Παράλληλα με τα όργανα του Οργανισμού παρατηρήθηκε μεγάλη δραστηριότητα από διάφορες Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις και οργανώσεις συγγενών θυμάτων, το έργο των οποίων κρίθηκε ιδιαίτερα αποτελεσματικό ως ισχυρός μοχλός πίεσης για την υιοθέτηση δεσμευτικού κειμένου⁸².

---

⁸² MOLINA THEISSEN A., La desaparición forzada de personas en América Latina. Disponible en: http://www.desaparecidos.org/nuncamas/web/investig/biblio_theissen_01.htm

IV.2. Ανάλυση υποθέσεων – σταθμών στην ιστορία των εξαναγκαστικών/βίαιων εξαφανίσεων στη Λατινική Αμερική

Η πρώτη υπόθεση που εξετάστηκε από το Διαμερικανικό Δικαστήριο και αφορούσε περίπτωση βίαιης εξαφάνισης είναι η *Velásquez Rodríguez κατά Ονδούρας*⁸³ το 1988. Η υπόθεση αφορά το νεαρό *Angel Manfredo Velásquez Rodríguez* ο οποίος εξαφανίστηκε από το Πανεπιστήμιο που φοιτούσε τον Σεπτέμβριο του 1981, μετά από βίαιη σύλληψη από στρατιωτικούς.

Κατά την υποβολή της υπόθεσης, η Επιτροπή επικαλέστηκε τα άρθρα 50 και 51 της ΑΣΔΑ και απευθύνθηκε στο Δικαστήριο για να αποφασίσει αν υπήρχε παραβίαση από το κράτος-μέλος. Το Δικαστήριο με τη σειρά του αποφάσισε ότι η κυβέρνηση της Ονδούρας είχε παραβιάσει την υποχρέωση σεβασμού και την παροχή εγγυήσεων των δικαιωμάτων του ανθρώπου έναντι στο θύμα. Ταυτόχρονα, συνέδεσε τους απαγωγείς με τις στρατιωτικές δυνάμεις της Ονδούρας είτε άμεσα, είτε έμμεσα λόγω της διαταγής σύλληψης.

Ένα από τα σημαντικότερα στοιχεία της υπόθεσης είναι ότι το Δικαστήριο αποδίδει κρατική ευθύνη για την εξαφάνιση του νεαρού, χωρίς την ύπαρξη άμεσων αποδεικτικών μέσων και με τη χρήση μόνο σημαντικών –κατά το ίδιο- έμμεσων στοιχείων της υπόθεσης. Μετά από τα βασικά άρθρα της ΑΣΔΑ που παραβιάστηκαν (άρθρο 1 παρ. 1, άρθρο 2, άρθρο 4, άρθρο 5, μεταξύ άλλων), κατέληξε στο συμπέρασμα ότι είχε παραβιαστεί και το άρθρο 7 της Σύμβασης ως μια αυθαίρετη κράτηση και στέρηση της ελευθερίας που υπέστη το θύμα, χωρίς κανένα νομικό ή δικαστικό αίτιο.

Η δεύτερη προς ανάλυση υπόθεση στο διαμερικανικό σύστημα για τις εξαναγκαστικές εξαφανίσεις είναι η υπόθεση *La Cantuta κατά Περού*⁸⁴ του 2006. Στην περίπτωση της *La Cantuta* τον Ιούλιο του 1992, σε μια αντιτρομοκρατική επιχείρηση μέλη μιας ομάδας του στρατού που ονομάζεται “*Grupo Colina*”

---

⁸³ Corte IDH. Caso Velásquez Rodríguez Vs. Honduras. Fondo. Sentencia de 29 de julio de 1988. Serie C No. 4

⁸⁴ Corte IDH. Caso La Cantuta Vs. Perú. Fondo, Reparaciones y Costas. Sentencia de 29 de noviembre de 2006. Serie C No. 162

εισέβαλαν στο campus του Πανεπιστημίου Enrique Guzmán y Valle και συνέλαβαν με τη βία εννέα φοιτητές και έναν καθηγητή. Μετά από ένα χρόνο, δέκα πτώματα βρέθηκαν σε μαζικούς τάφους στην περιοχή Cieneguilla ενώ η κυβέρνηση του Φουχιμόρι προσπάθησε να συγκαλύψει το έγκλημα.

Το Δικαστήριο μετά την εξέταση των πραγματικών περιστατικών έκρινε ένοχο το Περού για κατάφορες παραβιάσεις των δικαιωμάτων του ανθρώπου, όπως για παράδειγμα η συστηματική πρακτική της παράνομης και αυθαίρετης κράτησης, τα βασανιστήρια, οι εξωδικαστικές εκτελέσεις, η εξαφάνιση των ατόμων κ.α. Πιο συγκεκριμένα, το κράτος-μέλος απέτυχε στην προσπάθεια προαγωγής και παροχής προστασίας των πολιτών του, υποχρέωση που απορρέει από τα άρθρα των Συμβάσεων του διαμερικανικού συστήματος. Ταυτόχρονα, απέτυχε να διεξάγει έρευνα και να αποδώσει δικαιοσύνη στους συγγενείς των θυμάτων που προσέφυγαν σε αυτό. Αξίζει να αναφερθεί ότι μέσα στο πλαίσιο των μέτρων αναγνώρισης των αποφάσεων που εκδίδει το Δικαστήριο, διέταξε το στήσιμο ενός μνημείου στη μνήμη των θυμάτων⁸⁵.

Η υπόθεση *Trujillo Oroza κατά Βολιβίας*⁸⁶ του 2000 παρουσιάζει έντονο ενδιαφέρον αφού πρόκειται για μια ιδιάζουσα περίπτωση που συνδυάζει πολλές παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Πιο ειδικά, τον Δεκέμβριο του 1971 ο 21χρονος φοιτητής *José Carlos Trujillo Oroza* του Πανεπιστημίου Mayor de San Andrés στην πόλη της La Paz, 21 ετών, συνελήφθη χωρίς ένταλμα από την αρμόδια αρχή. Στη συνέχεια, φυλακίστηκε και όπως διαπιστώθηκε από τη μητέρα του που τον επισκέπτονταν είχε υποβληθεί σε προφανή σωματικά βασανιστήρια. Μετά από κάποια γεγονότα που μεσολάβησαν, ο *Oroza* εξαφανίστηκε και οι συγγενείς του δεν μπόρεσαν να μάθουν τίποτα για αυτόν.

Το Δικαστήριο έλαβε την εξέταση της υπόθεσης από την Επιτροπή, προκειμένου να διαπιστώσει αν το κράτος-μέλος έχει ευθύνη. Μετά από την εξέταση των περιστατικών, το Δικαστήριο εξέδωσε απόφαση σύμφωνα με την οποία το κράτος

---

⁸⁵ HARRINGTON A., *Institutionalizing Human Rights in Latin America: The Role of the Inter-American Court of Human Rights System*, Albany Law School, 2012. Electronic copy available at: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1980796

⁸⁶ Corte IDH. Caso Trujillo Oroza Vs. Bolivia. Fondo. Sentencia de 26 de enero de 2000. Serie C No. 64

παραβίασε, σε βάρος των πολιτών της, τις υποχρεώσεις για τα δικαιώματα του ανθρώπου που είχε αναλάβει από το διαμερικανικό σύστημα. Επιπλέον, υποστήριξε την καταπάτηση του δικαιώματος στην αλήθεια και στην υποχρέωση μνήμης και του δικαιώματος επανόρθωσης από το κράτος προς τους συγγενείς του θύματος.

Η Βολιβία συμμορφώθηκε πλήρως στις υποχρεώσεις από την απόφαση του Δικαστηρίου και μάλιστα, στην λογική που εφαρμόζει το ΔιΔΔΑ για τα μέτρα αναγνώρισης στην κοινωνία, έδωσε το όνομα του φοιτητή σε ένα εκπαιδευτικό κέντρο στην Santa Cruz de la Sierra και οικοδόμησε ένα μικρό μνημείο στη μνήμη του⁸⁷.

---

⁸⁷ ITURRALDE ZURITA A., El derecho a la memoria en el caso de la desaparición de José Carlos Trujillo Oroza, Universidad Andina Simón Bolívar – SEDE Ecuador, 2010

Κεφάλαιο III.

Οι υποθέσεις που αφορούν παραβιάσεις της Σύμβασης για την Πρόληψη και Τιμωρία των Βασανιστηρίων

III.1. Εισαγωγικά προλεγόμενα

Ανατρέχοντας σε στιγμές της παγκόσμιας ιστορίας μπορεί να διαπιστωθεί ότι σε όλες τις κοινωνίες, από τις πιο πρωτόγονες ως τις πιο αναπτυγμένες, η άσκηση βίας πάνω ένα άτομο εφαρμοζόταν κατά κόρον και αποτελούσε το προνομιακό όπλο κάθε εξουσίας⁸⁸. Η μέθοδος των βασανιστηρίων διέφερε και διαφοροποιούνταν ανάλογα με την εποχή, την περιοχή και τα τεχνολογικά μέσα που είχε αναπτύξει η εκάστοτε κοινωνία. Ακόμα και σήμερα, σε διαφορετικές μεριές του πλανήτη παρατηρούνται φαινόμενα πράξεων βασανιστηρίων και άλλων απάνθρωπων μεθόδων μεταχείρισης που πλήττουν σοβαρά την ανθρώπινη αξιοπρέπεια και παραβιάζουν το θεμελιώδες δικαίωμα στη ζωή⁸⁹.

Τα βασανιστήρια και κάθε είδους απάνθρωπη και εξευτελιστική μεταχείριση του ανθρώπου αποτελούν μια από τις σοβαρότερες παραβιάσεις των δικαιωμάτων του ανθρώπου και απειλούν βασικά δικαιώματα και ελευθερίες που κατοχυρώνονται στα καταστατικά κείμενα. Ως βασανιστήριο νοείται κάθε πράξη που υποβάλλεται από δημόσιο όργανο ή κατ' εντολή δημόσιας αρχής, σε ένα άτομο εσκεμμένα, έτσι ώστε να του προκαλέσει πόνο, είτε σωματικό είτε ψυχικό, προκειμένου να λάβει από τον ίδιο ή από τρίτο μια πληροφορία ή ομολογία, να τιμωρηθεί για μια πράξη που διέπραξε ή που υπάρχουν υπόνοιες ότι έχει διαπράξει, να ασκηθεί εκφοβισμός ή καταπίεση, ή για οποιοδήποτε άλλο λόγο που βασίζεται σε κάθε είδους διακρίσεις.

Η αμερικανική ήπειρος από την εποχή της κατάκτησής της μέχρι την πολύ πρόσφατη ιστορία της έχει συναντήσει πληθώρα πράξεων βασανιστηρίων και υποδούλωσης. Απέναντι σε αυτή την κατάσταση, κινητοποιήθηκε σταδιακά η κοινή

---

⁸⁸ MARTÍNEZ DE LA TORRE C., Justicia social, democracia y derechos humanos en América Latina, Anuario de Derechos Humanos, Nueva Época, Vol. 6, 2005 (673-701)

⁸⁹ ΠΕΡΡΑΚΗΣ ΣΤ., Πρόλογος στο: ΣΙΜΙΤΣΗΣ Κ., Η απαγόρευση των βασανιστηρίων και των άλλων τρόπων απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης ή τιμωρίας στο Διεθνές Δίκαιο», Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, 1996, σελ. 9

γνώμη και οι αντίστοιχες κυβερνήσεις των χωρών σε εθνικό επίπεδο για την κατοχύρωση της απαγόρευσης των βασανιστηρίων και άλλων απάνθρωπων μεθόδων μεταχείρισης. Στα πλαίσια αυτών των κινητοποιήσεων και της γενικότερης ευαισθητοποίησης σχετικά με το ζήτημα της απαγόρευσης, τόσο τα διεθνή όσο και τα περιφερειακά όργανα ενεργοποιήθηκαν για να αναδείξουν την αποτελεσματικότητά τους σε ένα τόσο κρίσιμο και ευαίσθητο θέμα⁹⁰.

Πιο συγκεκριμένα, η απαγόρευση των βασανιστηρίων και άλλων τρόπων απάνθρωπης μεταχείρισης περιλαμβάνεται κατ' αρχάς στις διεθνείς συμβάσεις προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου, σε διεθνές και περιφερειακό επίπεδο⁹¹. Σύμφωνα με τη χρονική σειρά υιοθέτησής τους αυτές είναι η Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (1950), το Διεθνές Σύμφωνο για τα ατομικά και πολιτικά δικαιώματα (1966), η Αμερικανική Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (1969) και ο Αφρικανικός Χάρτης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου και των Λαών (1981).

Πέραν από τις ανωτέρω διεθνείς πράξεις, έχουν υιοθετηθεί επιπλέον σε περιφερειακό επίπεδο, οι τρεις ειδικές διεθνείς συμβάσεις: η Διεθνής Σύμβαση κατά των βασανιστηρίων και άλλων τρόπων σκληρής, απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης ή τιμωρίας, η Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την πρόληψη των βασανιστηρίων και άλλων τρόπων σκληρής, απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης ή τιμωρίας και η Διαμερικανική Σύμβαση για την πρόληψη και τιμωρία των βασανιστηρίων.

Θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι, οι πράξεις βασανιστηρίων και άλλων πράξεων σκληρής ή απάνθρωπης μεταχείρισης, συνιστούν σοβαρό πλήγμα στον πυρήνα των βασικών δικαιωμάτων του ανθρώπου. Προσβάλλουν βάνουσα την ανθρώπινη αξιοπρέπεια καθώς και άλλες διατάξεις θεμελιωδών δικαιωμάτων και ελευθεριών. Για το λόγο αυτό, ο αγώνας για την αντιμετώπιση ειδικών φαινομένων τόσο σε οικουμενικό όσο και σε περιφερειακό επίπεδο, παραμένει ζωντανός μέχρι σήμερα και εξελίσσεται συνεχώς μέσα από τις περιπτώσεις που προσφεύγουν στη δικαιοσύνη.

---

⁹⁰ Ibid.

⁹¹ ΣΙΜΙΤΣΗΣ Κ., Η απαγόρευση των βασανιστηρίων και των άλλων τρόπων απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης ή τιμωρίας στο Διεθνές Δίκαιο», Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, 1996, σελ. 79-80

III.2. Ανάλυση υποθέσεων – σταθμών στην ιστορία των βασανιστηρίων στη Λατινική Αμερική

Μια ιδιαίτερα σημαντική υπόθεση βασανιστηρίων και άλλων παραβιάσεων ανθρωπίνων δικαιωμάτων που έφτασε για εκδίκαση στο Διαμερικανικό Δικαστήριο είναι η *Efraín Bámaca Velásquez κατά Γουατεμάλας*⁹² του 2002. Η εν λόγω υπόθεση αφορά την κράτηση, την εξαφάνιση και το θάνατο του *Efraín Velásquez Bámaca*, ο οποίος ήταν μέλος της Επαναστατικής Οργάνωσης του Λαού στα Όπλα (ORPA). Ο *Velásquez Bámaca* εξαφανίστηκε τον Μάρτιο του 1992, μετά από μια αντιπαράθεση μεταξύ του στρατού και των ανταρτών στο χωριό Montúfar, στη δυτική περιοχή της Γουατεμάλας. Οι ένοπλες δυνάμεις του στρατού τον συνέλαβαν, τον φυλάκισαν παράνομα και μυστικά, τον βασάνισαν και στο τέλος τον εκτέλεσαν. Επίσης, σύμφωνα με την Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, το κράτος της Γουατεμάλας διέπραξε αρνησιδικία και απόκρυψη πληροφοριών προκειμένου να μην παρέχει καμία νομική προστασία ή αποζημίωση για τα εγκλήματα που διαπράχθηκαν εναντίον του.

Το Δικαστήριο έκρινε ένοχο το κράτος της Γουατεμάλας αφού παραβίασε τα ακόλουθα άρθρα της Αμερικανικής Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου: άρθρο 1 (1) (υποχρέωση σεβασμού των δικαιωμάτων), άρθρο 4 (δικαίωμα στη ζωή), τα άρθρα 5 (1) και 5 (2) (δικαίωμα στην ανθρώπινη μεταχείριση), άρθρο 7 (δικαίωμα στην προσωπική ελευθερία), άρθρο 8 (δικαίωμα σε δίκαιη δίκη), και το άρθρο 25 (δικαίωμα σε δικαστική προστασία). Επιπλέον, το Δικαστήριο έκρινε ότι η Γουατεμάλα παρέλειψε να συμμορφωθεί με την υποχρέωσή της για την πρόληψη των βασανιστηρίων κατά του *Bámaca* και την επιβολή κυρώσεων σε όσους εμπλέκονται, όπως απαιτείται σύμφωνα με τα ακόλουθα άρθρα της Σύμβασης για την Πρόληψη και την Τιμωρία των Βασανιστηρίων: το άρθρο 1 (υποχρέωση να συμμορφωθούν με την παρούσα Σύμβαση), άρθρο 2 (υποχρέωση να μην διαπράττουν βασανιστήρια), άρθρο 6 (καθήκον να λάβουν αποτελεσματικά μέτρα για την πρόληψη και την τιμωρία των βασανιστηρίων) και το άρθρο 8 (καθήκον για αμερόληπτη δικαστική εξέταση των ισχυρισμών για βασανιστήρια). Τέλος, το Δικαστήριο διέταξε έρευνα για να

---

⁹² Corte IDH. Caso Bámaca Velásquez Vs. Guatemala. Reparaciones y Costas. Sentencia de 22 de febrero de 2002. Serie C No. 91

καθοριστεί ποια πρόσωπα ήταν υπεύθυνα για τις παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων που αναφέρονται στην απόφαση καθώς και για την επιβολή κυρώσεων. Τέλος, διέταξε το κράτος της Γουατεμάλας για επανόρθωση και χρηματική αποζημίωση στους συγγενείς του θύματος.

Η υπόθεση της *οικογένειας Barrios κατά Βενεζουέλας*⁹³ του 2011 αφορά τη διεθνή ευθύνη του κράτους για τη δίωξη (δολοφονίες, συλλήψεις, κακοποίηση, κ.λπ.) σε βάρος της οικογένειας *Barrios* από την αστυνομία και την παράλειψη της έρευνας και την τιμωρία των υπευθύνων για τα γεγονότα. Πιο ειδικά, στην πόλη Guanayén της Βενεζουέλας ζούσε η οικογένεια *Barrios* και αποτελούνταν από την κα *Justina Barrios*, τα 12 παιδιά της με τους/τις συντρόφους τους και τα 22 της εγγόνια. Στις 28 Αυγούστου του 1998, η αστυνομία συνέλαβε, επιτέθηκε και δολοφόνησε τον *Benito Barrios*. Στις 11 Δεκεμβρίου του 2003 ο *Narciso Barrios* σκοτώθηκε επίσης από τους αστυνομικούς. Στις 3 Μαρτίου 2004 ο *Jorge* και ο *Rigoberto Barrios* συνελήφθησαν με τη βία και απειλήθηκαν από αστυνομικούς. Επιπλέον, στις 19 Ιουνίου του 2004, 6 μέλη της οικογένειας *Barrios*, μεταξύ των οποίων και δύο παιδιά, δέχθηκαν επίθεση και συνελήφθησαν από αστυνομικούς. Επίσης, οι κατοικίες ορισμένων μελών της οικογένειας *Barrios* δέχθηκαν επίθεση από την αστυνομία, οι οποίοι έκλεψαν και κατέστρεψαν την περιουσία τους. Πολλά μέλη της οικογένειας αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν τη γειτονιά που διέμεναν και να αναζητήσουν κατοικία σε άλλο μέρος.

Το Δικαστήριο εξετάζοντας τα πραγματικά περιστατικά, αποφάσισε ότι το κράτος της Βενεζουέλας είναι ένοχο αφού παραβίασε βασικά δικαιώματα της ΑΣΔΑ, όπως ήταν: το άρθρο 1 (υποχρέωση σεβασμού των δικαιωμάτων.), το άρθρο 11 (δικαίωμα στην ιδιωτική ζωή), το άρθρο 13 (ελευθερία της σκέψης και της έκφρασης), το άρθρο 19 (Δικαίωμα προστασίας του παιδιού), το άρθρο 21 (δικαίωμα στην περιουσία), το άρθρο 22 (ελευθερία κυκλοφορίας και διαμονής), το άρθρο 25 (δικαστική προστασία), το άρθρο 4 (δικαίωμα στη ζωή), το άρθρο 5 (δικαίωμα στην ανθρώπινη μεταχείριση), το άρθρο 7 (δικαίωμα στην προσωπική ελευθερία), το άρθρο 8 (δικαίωμα σε δίκαιη δίκη). Ταυτόχρονα, απεφάνθη ότι το κράτος της Βενεζουέλας είχε παραβεί τις υποχρεώσεις του έναντι στη Σύμβαση για την Πρόληψη και την

---

⁹³ Corte IDH. Caso Familia Barrios Vs. Venezuela. Fondo, Reparaciones y Costas. Sentencia de 24 de noviembre de 2011. Serie C No. 237

Τιμωρία για τα Βασανιστήρια και διέταξε το κράτος για επανόρθωση για τις ζημιές που επέφερε στην οικογένεια.

Μια πολύ πρόσφατη και βαρυσήμαντη υπόθεση που εκδίκασε το ΔιΔΔΑ το 2013 είναι η *Mendoza και άλλοι κατά Αργεντινής*⁹⁴. Σύμφωνα με τα περιστατικά, οι *César Alberto Mendoza, Claudio David Núñez, Lucas Matías Mendoza, Saúl Roland* και *Ricardo David Videla Fernández* μεγάλωσαν σε φτωχογειτονιές της Αργεντινής, σε μια κατάσταση αποκλεισμού και υψηλής οικονομικής ευπάθειας, ενώ όλοι καταδικάστηκαν από τα Ποινικά Δικαστήρια Ανηλίκων της χώρας σε ισόβια κάθειρξη για εγκλήματα που διαπράχθηκαν πριν από την ενηλικίωσή τους, βάσει εθνικής νομολογίας.

Στις 31 Ιουλίου του 1998 ο *Lucas Matías Mendoza*, 17 ετών, κατά τη διάρκεια της παραμονής του σε Ίδρυμα Ανηλίκων χτυπήθηκε δυνατά στο αριστερό μάτι. Παρά τη σοβαρότητα του τραυματισμού, δεν έλαβε εγκαίρως περίθαλψη, γεγονός το οποίο οδήγησε σε μη αναστρέψιμη θεραπεία του τραυματισμού και σε απώλεια της όρασής του. Στις 21 Ιουλίου του 2005, ο *Ricardo Videla*, 20 ετών, βρέθηκε κρεμασμένος στο κελί του, ενώ το κράτος δεν έκανε καμία έρευνα για να εξακριβώσει τα πραγματικά περιστατικά του θανάτου. Στις 13 Δεκεμβρίου του 2007 ο *Lucas Matías Mendoza* και ο *Claudio David Núñez* δέχθηκαν επίθεση και βασανισμό από τα μέλη του σώματος της επίταξης των Φυλακών, χωρίς να διερευνηθούν ποτέ οι ένοχοι της επίθεσης.

Το Δικαστήριο διαπίστωσε αρχικά, την διεθνή ευθύνη της Αργεντινής για την παραβίαση των δικαιωμάτων στην προσωπική ακεραιότητα και την ελευθερία του *César Alberto Mendoza, Lucas Matías Mendoza, Saúl Roldán, Ricardo Videla* και *Claudio David Núñez*, από την επιβολή των ποινών στέρησης ζωής της ελευθερίας τους για διάπραξη εγκλημάτων, όταν ήταν ακόμα ανήλικοι. Εν προκειμένω έκρινε ότι οι κυρώσεις αυτές, από τη φύση τους, δεν συμμορφώνονται με τον σκοπό της κοινωνικής επανένταξης των παιδιών, δεδομένου ότι συνεπάγονταν τον μέγιστο αποκλεισμό των παιδιών στην κοινωνία, ενώ ταυτόχρονα η δυσαναλογία επιβολής μιας τέτοιας ποινής αποτελούσε βάνανυση και απάνθρωπη μεταχείριση και παραβίαζε το δικαίωμα σε ανθρώπινη μεταχείριση των συγγενών τους.

---

⁹⁴ Corte IDH. Caso Mendoza y otros Vs. Argentina. Excepciones Preliminares, Fondo y Reparaciones. Sentencia de 14 de mayo de 2013 Serie C No. 260

Ταυτόχρονα, έκρινε υπεύθυνο το κράτος της Αργεντινής για την παραβίαση του δικαιώματος στην προσωπική ακεραιότητα του *Lucas Matías Mendoza* και *Claudio David Núñez*, για την έλλειψη επαρκούς ιατρικής περίθαλψης και πράξεις βασανιστηρίων από το προσωπικό της φυλακής. Επιπλέον, απέδωσε διεθνή ευθύνη στο κράτος για την παραβίαση των δικαιωμάτων του για δικαστική προστασία και δικαστικών εγγυήσεων που κατοχυρώνονται στην ΑΣΔΑ, και για την έλλειψη κατάλληλης έρευνας για το θάνατο του *Ricardo Videla* και τα βασανιστήρια που αναφέρθηκαν.

Το Δικαστήριο σημείωσε επίσης ότι η αποτυχία να διερευνηθεί τα πραγματικά περιστατικά βασανιστηρίων συνιστούσε παραβίαση των υποχρεώσεων της Σύμβασης για την Πρόληψη και την Τιμωρία των Βασανιστηρίων του διαμερικανικού συστήματος. Είναι γεγονός ότι πρόκειται για μια σπουδαία απόφαση που εξέδωσε το Δικαστήριο αφού τονίζει τη διεθνή ευθύνη του κράτους τόσο για τις παραβιάσεις θεμελιωδών άρθρων των Διαμερικανικών Συμβάσεων όσο και για τη μη απονομή δικαιοσύνης για εγκλήματα που τελέστηκαν στο έδαφος κράτους-μέλους του ΟΑΚ.

Κεφάλαιο IV.

Οι υποθέσεις που αφορούν παραβιάσεις της Σύμβασης για την Πρόληψη, την Τιμωρία και την Εξάλειψη της Βίας κατά των Γυναικών

“Puede juzgarse el grado de civilización de un pueblo por la posición social de la mujer” – Domingo F. Sarmiento⁹⁵

IV.1. Εισαγωγικά προλεγόμενα

Η βία κατά των γυναικών αποτελεί μια από τις πιο συστηματικές και εκτεταμένες παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων ανά την υφήλιο. Μπορεί να επηρεάσει όλες τις γυναίκες, ανεξαρτήτως της ηλικίας, της καταγωγής, της θρησκείας, του κοινωνικού και οικονομικού τους επιπέδου, και κυρίως ανεξαρτήτως γεωγραφικών συνόρων. Επιπλέον, συντελεί στην αύξηση των ανισοτήτων και την επέκταση των διακρίσεων σε παγκόσμιο επίπεδο.

Μπορεί να λάβει διάφορες μορφές, όπως για παράδειγμα σωματική, σεξουαλική, ψυχολογική βία, σεξουαλική εκμετάλλευση, ενδοοικογενειακή βία, παράνομη διακίνηση και εξαναγκαστικοί γάμοι κοριτσιών. Πράξεις βίας μπορεί να προέρχονται τόσο από το κράτος όσο και από τους φορείς του, ενώ μπορεί να πραγματοποιηθούν τόσο σε δημόσιους όσο και ιδιωτικούς χώρους.

Σε διεθνές επίπεδο, ήδη από τα αρχικά βήματα του διεθνούς δικαίου, υπήρξε προσπάθεια για την αντιμετώπιση του φαινομένου της βίας κατά των γυναικών, μέσα από δεσμευτικά κείμενα. Έτσι, η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για την εξάλειψη κάθε μορφής διακρίσεων κατά των γυναικών το 1979, μαζί με την Γενική Σύσταση 19 της Επιτροπής το 1992, πλαισιώνουν το οικουμενικό επίπεδο προστασίας των δικαιωμάτων των γυναικών.

Σε περιφερειακό επίπεδο, και πιο συγκεκριμένα στο διαμερικανικό σύστημα, η προστασία των δικαιωμάτων των γυναικών διασφαλίζεται από τα εξής δεσμευτικά

---

⁹⁵ «Μπορείτε να κρίνετε το βαθμό του πολιτισμού ενός λαού από την κοινωνική θέση των γυναικών» - Domingo Faustino Sarmiento, Αργεντινός πολιτικός και συγγραφέας

κείμενα: την Αμερικανική Διακήρυξη Δικαιωμάτων και Υποχρεώσεων του Ανθρώπου (1948), τη Διαμερικανική Σύμβαση για τα ατομικά δικαιώματα της γυναίκας (1948), τη Διαμερικανική Σύμβαση για τα πολιτικά δικαιώματα της γυναίκας (1948), τη Αμερικανική Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (1969) και την Σύμβαση για την πρόληψη, τιμωρία και την εξάλειψη της βίας κατά των γυναικών (1994). Η απαρχή των διεκδικήσεων ξεκίνησε με τη Διαμερικανική Επιτροπή Γυναικών που ιδρύθηκε το 1928, ως ο πρώτος διακυβερνητικός οργανισμός για την εξασφάλιση και κατοχύρωση της αναγνώρισης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων τους. Από τότε λειτουργεί ως ένα πολιτικό όργανο με τριάντα τέσσερις (34) αντιπροσώπους, έναν από κάθε κράτος μέλος του ΟΑΚ και έχει γίνει το κύριο φόρουμ για τη συζήτηση και την πολιτική για τα δικαιώματα των γυναικών και την ισότητα των φύλων στην Αμερική⁹⁶.

Οι λειτουργίες που διατελεί η Επιτροπή Γυναικών είναι οι ακόλουθες⁹⁷: παρέχει στήριξη στα κράτη-μέλη που το ζητούν, κατά την εκπλήρωση των υποχρεώσεών τους προς διεθνές και περιφερειακό δίκαιο ανθρωπίνων δικαιωμάτων των γυναικών και της ισότητας των φύλων; υποστηρίζει τις προσπάθειες των κρατών-μελών για την πρόσβαση, τη συμμετοχή, την εκπροσώπηση, την ηγεσία και την υπεράσπιση των δικαιωμάτων των γυναικών στην κοινωνία, στον πολιτικό, οικονομικό, κοινωνικό και πολιτιστικό τομέα; προωθεί τη συμμετοχή και την ηγεσία των γυναικών στο σχεδιασμό και την εφαρμογή των δημόσιων πολιτικών και προγραμμάτων; παρέχει συμβουλευτικό ρόλο στον Οργανισμό σε όλα τα θέματα που σχετίζονται με τα δικαιώματα των γυναικών και την ισότητα των φύλων; συνεργάζεται με τα κράτη-μέλη, με διεθνείς οργανώσεις, με ομάδες της κοινωνίας των πολιτών, της ακαδημαϊκής κοινότητας και του ιδιωτικού τομέα για την υποστήριξη των δικαιωμάτων των γυναικών και την ισότητα των φύλων στην περιοχή; κάνει ετήσια αναφορά στη Γενική Συνέλευση για το έργο της, συμπεριλαμβανομένων των σχετικών πτυχών της κατάστασης των γυναικών στο ημισφαίριο, την πρόοδο σχετικά με τα ανθρώπινα δικαιώματα των γυναικών και την ισότητα των φύλων. Αναμφίβολα, η Επιτροπή Γυναικών καθ' όλη τη διάρκεια της λειτουργίας της έχει αποδείξει τη σπουδαιότητα του ρόλου που διατελεί, ως ο πρώτος διεθνής οργανισμός για την

⁹⁶ Comisión Interamericana de los Derechos de la Mujer, OEA, <http://www.oas.org/es/cim/marco.asp>, τελευταία πρόσβαση 30/08/2014

⁹⁷ Funciones de la Comisión Interamericana de los Derechos de la Mujer, OEA, <http://www.oas.org/es/cim/nosotros.asp>, τελευταία πρόσβαση 30/08/2014

προώθηση στους διεθνείς πολιτικούς φορείς ενός θέματος που έχει μεγάλη σημασία όχι μόνο για τις γυναίκες αλλά και για την ευημερία μιας δημοκρατικής κοινωνίας.

Ένα ακόμη σημαντικό όργανο για την προστασία των δικαιωμάτων των γυναικών στην αμερικανική ήπειρο είναι ο θεσμός του Ειδικού Εισηγητή της Διεθνή Δημιουργήθηκε το 1994, στα πλαίσια περαιτέρω ενίσχυσης του συστήματος προστασίας των δικαιωμάτων των γυναικών και της εξάλειψης κάθε μορφής διακρίσεων στην αμερικανική ήπειρο⁹⁸. Το εν λόγω όργανο έχει διαδραματίσει ρόλο ζωτικής σημασίας στο έργο της Επιτροπής για την προστασία των δικαιωμάτων των γυναικών, δημοσιεύοντας θεματικές μελέτες, παρέχοντας βοήθεια για την ανάπτυξη νέας νομολογίας στον τομέα αυτό και υποστηρίζοντας την έρευνα σχετικά με διάφορα θέματα που αφορούν τα δικαιώματα των γυναικών σε συγκεκριμένες χώρες της περιοχής, μέσω επισκέψεων στις χώρες αυτές.

Μία από τις θεμελιώδεις αρχές, σύμφωνα με τις οποίες επιτελεί το έργο του ο Ειδικός Εισηγητής είναι η προώθηση της διάστασης του φύλου στο σχεδιασμό και την εφαρμογή των δημόσιων πολιτικών και στη λήψη αποφάσεων σε όλα τα κράτη-μέλη. Πιο συγκεκριμένα, ο Εισηγητής ενισχύει την ευαισθητοποίηση σχετικά για υιοθέτηση νέων μέτρων για τα δικαιώματα των γυναικών; κάνει συγκεκριμένες συστάσεις για την προώθηση της συμμόρφωσης των κρατών με τις υποχρεώσεις τους σχετικά με τις αρχές της ισότητας και της μη διάκρισης; δημιουργεί νέους μηχανισμούς για την προώθηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των γυναικών, όπως για παράδειγμα, μέσω των ατομικών καταγγελιών για παραβιάσεις; Συντάσσει εξειδικευμένες εκθέσεις και μελέτες στον τομέα αυτό; και τέλος επικουρεί το έργο της Επιτροπής⁹⁹.

Μέσα από την πρακτική διαπιστώνει κανείς ότι παρόλο που το θεσμικό πλαίσιο και οι μηχανισμοί ελέγχου και προστασίας των δικαιωμάτων των γυναικών στην αμερικανική ήπειρο είναι σημαντικοί, οι περιπτώσεις βίας και οι κατάφορες παραβιάσεις θεμελιωδών δικαιωμάτων τους είναι καθημερινό φαινόμενο. Οι μελέτες των επικουρικών οργάνων του Οργανισμού καταδεικνύουν το σοβαρό πρόβλημα που

---

⁹⁸Relatoría sobre los derechos de la mujer, CIDH, OEA, <http://www.oas.org/es/cidh/mujeres/default.asp>, τελευταία πρόσβαση 30/08/2014

⁹⁹ Ibíd.

επικρατεί στα κράτη-μέλη, αφού η νομοθεσία δεν εφαρμόζεται και οι κυβερνήσεις αδυνατούν να παρέχουν την κατάλληλη στήριξη.

IV.2. Ανάλυση υποθέσεων – σταθμών στην ιστορία των δικαιωμάτων των γυναικών στη Λατινική Αμερική

Η πρώτη υπόθεση που έφτασε στο διαμερικανικό σύστημα ελέγχου των δικαιωμάτων του ανθρώπου και αφορούσε παραβίαση των δικαιωμάτων των γυναικών των Συμβάσεων, είναι η *Castro Castro κατά Περού*¹⁰⁰ του 2006. Το Δικαστήριο ερμήνευσε όχι μόνο τη ΑΣΔΑ, υπό το πρίσμα του *corpus juris* για την προστασία των δικαιωμάτων των γυναικών, αλλά επίσης και της Σύμβασης για την Πρόληψη, την Τιμωρία και την Εξάλειψη της βίας κατά των γυναικών, τη συμβολική μέρα της Παγκόσμιας Ημέρας για την Εξάλειψη της Βίας κατά των Γυναικών (25/11/2006). Η εν λόγω υπόθεση δημιούργησε δικαστικό προηγούμενο αφού για πρώτη φορά ένα περιφερειακό δικαστήριο ασχολήθηκε με μια ομαδική προσφυγή για τον γυναικείο πληθυσμό των φυλακών και επέτρεψε την καθιέρωση δεσμευτικών προτύπων σχετικά με τα δικαιώματα των κρατουμένων σε περιφερειακό και διεθνές επίπεδο¹⁰¹.

Μεταξύ 1980 και 2000 το Περού αντιμετώπιζε μια εσωτερική ένοπλη σύγκρουση από μη κρατικές ένοπλες ομάδες που είχαν στραφεί εναντίον της κυβέρνησης. Για να καταστείλει την ανατροπή η κυβέρνηση εφάρμοζε συστηματικά πληθώρα παραβιάσεων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, συμπεριλαμβανομένων των εξωδικαστικών εκτελέσεων, των εξαναγκαστικών εξαφανίσεων, πρακτικών βασανιστηρίων κ.α. μετά το πραξικόπημα της 5ης Απριλίου του 1992, ο τότε Πρόεδρος *Alberto Fujimori* φυλάκισε κατηγορούμενους που κρίθηκαν ένοχοι του εγκλήματος της τρομοκρατίας. Κατά τη διάρκεια μιας επιχείρησης μεταφοράς των κρατουμένων από τη φυλακή υψίστης ασφαλείας *Miguel Castro Castro* με το όνομα

---

¹⁰⁰ Corte IDH. Caso del Penal Miguel Castro Castro Vs. Perú. Fondo, Reparaciones y Costas. Sentencia de 25 de noviembre de 2006. Serie C No. 160,

http://www.corteidh.or.cr/docs/casos/articulos/seriec_162_esp.pdf

¹⁰¹ FERIA TINTA M., Primer caso internacional sobre violencia de género en la jurisprudencia de la Corte Interamericana de Derechos Humanos: El caso del penal Miguel Castro Castro; un hito histórico para Latinoamérica, Revista Cejil, Debates sobre Derechos Humanos y el Sistema Interamericano, Año II, Número 3, Sept. 2007

«Λειτουργική Μεταφορά 1» τον Μάιο του 1992, οι φυλακισμένες υπέστησαν ψυχολογική και σωματική και σεξουαλική βία από τους κρατικούς φορείς.

Το Δικαστήριο έκρινε ότι ο πραγματικός στόχος δεν ήταν η μεταφορά των κρατουμένων, αλλά μια προμελετημένη επίθεση, μια πράξη που αποσκοπούσε να υπονομεύσει τη ζωή και την ακεραιότητα των κρατουμένων. Επιπλέον, δέχθηκε τον ισχυρισμό του εκπροσώπου των θυμάτων για το στοιχείο της διάκρισης και της βίας κατά των γυναικών που υπέστησαν λόγω του φύλου τους. Ταυτόχρονα, έδωσε άλλη διάσταση στην ερμηνεία της Αμερικανικής Σύμβασης, συνδέοντας το θηλυκό στοιχείο με την αρχή της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, τονίζοντας με τον τρόπο αυτό την σοβαρότητα πράξεων βίας κατά των γυναικών σε μια κοινωνία. Η υπόθεση *Miguel Castro Castro* άνοιξε μια νέα εποχή αναφορικά με τα δικαιώματα των γυναικών που κατοχυρώνονται στο διαμερικανικό σύστημα, παρουσιάζοντας τη δυνατότητα στα θύματα νέων υποθέσεων να αναζητήσουν δικαίωση από το Δικαστήριο, σύμφωνα με τη Σύμβαση του Belem do Pará.

Μια εξίσου πολύ σημαντική απόφαση που εξέδωσε το Διαμερικανικό Δικαστήριο είναι η *González y otras “Campo Algodonero” κατά Μεξικού* του 2009¹⁰². Η υπόθεση αφορά τις δολοφονίες νεαρών γυναικών στην πόλη Juárez στο Μεξικό το 2001. Τα πτώματά τους βρέθηκαν πεταμένα σε απόμερα μέρη, σε χωράφια βαμβακιού, με σοβαρές κακοποιήσεις και με πράξεις βασανιστηρίων. Στην απόφασή του το Δικαστήριο κατέληξε ότι οι δολοφονίες των τριών θυμάτων της υπόθεσης, *Laura Berenice Ramos, Claudia Ivette González και Esmeralda Herrera Monreal*, διαπράχθηκαν λόγω φύλου μέσα στο γενικότερο πλαίσιο βίας κατά των γυναικών στην Ciudad Juarez¹⁰³.

Η εξαφάνιση και ο επακόλουθος θάνατος των νεαρών γυναικών, δύο εκ των οποίων ήταν ανήλικες, επέφερε διεθνή ευθύνη του κράτους για την έλλειψη μέτρων προστασίας των θυμάτων, για την αποτυχία αποτροπής των εγκλημάτων αυτών, παρά

---

¹⁰² Corte IDH. Caso González y otras (“Campo Algodonero”) Vs. México. Excepción Preliminar, Fondo, Reparaciones y Costas. Sentencia de 16 de noviembre de 2009. Serie C No.205

¹⁰³ Το Δικαστήριο χρησιμοποίησε τον όρο “feminicidio” για να περιγράψει σαφέστερα τη δολοφονία λόγω φύλου. Corte IDH. Caso González y otras (“Campo Algodonero”) Vs. México, παρ. 143

το γεγονός ότι η υπόθεση είχε λάβει μεγάλες διαστάσεις στην περιοχή¹⁰⁴, για την έλλειψη απάντησης από τις αρχές για την εξαφάνιση, για την έλλειψη της δέουσας επιμέλειας κατά τη διερεύνηση των δολοφονιών, καθώς και για την έλλειψη παροχής αποζημίωσης. Το Δικαστήριο απεφάνθη ότι τα εγκλήματα που διαπράχθηκαν φανερώνουν μια κουλτούρα διακρίσεων με βάση το φύλο, οι επιπτώσεις της οποίας ήταν φανερές τόσο από το κίνητρο όσο και από τον τρόπο τέλεσής τους. Επιπλέον, έκρινε ότι είχαν παραβιαστεί θεμελιώδη άρθρα δικαιωμάτων και ελευθεριών από την ΑΣΔΑ και από τη Σύμβαση Belém Do Pará, με έμφαση στην έννοια της ισότητας των φύλων. Στο σύγχρονο διαμερικανικό σύστημα, η έννοια της ισότητας επανεκτιμάται ως προς τις υποχρεώσεις των κρατών-μελών για τα ατομικά και πολιτικά δικαιώματα σε ορισμένα πλαίσια, όπως για παράδειγμα το δικαίωμα στη ζωή, τη σωματική ακεραιότητα, τη συμμετοχή στην πολιτική, τη δικαστική προστασία, μεταξύ άλλων¹⁰⁵.

Μια πρόσφατη και εξίσου μεγάλης σημασίας για την προαγωγή και προστασία των δικαιωμάτων των γυναικών στην αμερικανική ήπειρο αφορά την υπόθεση *Valentina Rosendo Cantú κατά Μεξικού*¹⁰⁶ του 2011. Τον Φεβρουάριο του 2002 στην περιοχή Guerrero, η 17χρονη *Rosendo Cantú*, αυτόχθων της κοινότητας Me'phaa, έπεσε θύμα βιασμού από δύο στρατιώτες της μεξικανικής κυβέρνησης. Τον Μάρτιο του 2002, απευθύνθηκε στα εθνικά δικαστήρια για να καταγγείλει την υπόθεση, ο εισαγγελέας όμως αρνήθηκε λόγω δικαιοδοσίας και παρέπεμψε την υπόθεση στη στρατιωτική δικαιοσύνη, χωρίς αποτέλεσμα.

Για πρώτη φορά το Διαμερικανικό Δικαστήριο θεώρησε τη σεξουαλική βία ως πράξη βασανιστηρίων, δημιουργώντας νομικό προηγούμενο στην περιοχή για την προστασία των θυμάτων σεξουαλικής βίας που διαπράττονται από ένοπλες δυνάμεις, ένα φαινόμενο τόσο συχνό στις χώρες της Λατινικής Αμερικής¹⁰⁷. Σύμφωνα με την

---

¹⁰⁴ Από το 1993 βρέθηκαν στην περιοχή Juárez πάνω από 700 πτώματα νεαρών γυναικών, από φτωχά κοινωνικά στρώματα, που αποδείκνυαν σοβαρές παραβιάσεις των θεμελιωδών δικαιωμάτων, μέρος ενός σχεδίου συστηματικής βίας με βάση το φύλο.

¹⁰⁵ ABRAMOVICH V., Responsabilidad estatal por violencia de género: comentarios sobre el caso “Campo Algodonero” en la Corte Interamericana de Derechos Humanos, Anuario de Derechos Humanos, Universidad de Chile, 2011. Disponible en: www.anuariocdh.uchile.cl

¹⁰⁶ Corte IDH. Caso Rosendo Cantú y otra Vs. México. Excepción Preliminar, Fondo, Reparaciones y Costas. Sentencia de 31 de agosto de 2010 Serie C No. 216

¹⁰⁷ http://www.womenslinkworldwide.org/wlw/new.php?modo=detalle_prensa&dc=131, τελευταία πρόσβαση 01/09/2014

απόφαση που εξέδωσε, ο βιασμός είναι μια πολύ τραυματική εμπειρία που έχει σοβαρές συνέπειες στο θύμα και προκαλεί μεγάλη σωματική και ψυχολογική βλάβη, ενώ για τέτοιες πράξεις μορφής βίας, η βασική απόδειξη είναι μόνο η καταγγελία του θύματος. Το Δικαστήριο καταδίκασε το Μεξικό ως υπεύθυνο για την παραβίαση θεμελιωδών άρθρων των Συμβάσεων για τα δικαιώματα των γυναικών (δικαίωμα στην προσωπική ακεραιότητα, στην αξιοπρέπεια, στην ιδιωτική ζωή, μεταξύ άλλων) και διέταξε την αποζημίωση του θύματος¹⁰⁸.

---

¹⁰⁸ Revista 53 IIDH Instituto Interamericano de Derechos Humanos, XX aniversario del Programa Derechos Humanos de las Mujeres, Enero-Junio 2011, pp. 228-229. Disponible en: http://iidh-webserver.iidh.ed.cr/multic/UserFiles/Biblioteca/IIDH/7_2011/6664.pdf

Κεφάλαιο V.

Οι υποθέσεις που αφορούν παραβιάσεις των δικαιωμάτων των ιθαγενών

V.1. Εισαγωγικά προλεγόμενα

*“Soy hija de la miseria y de la desigualdad social;
Soy un caso ilustrativo de marginación, por ser maya y mujer;
He sobrevivido al genocidio y la crueldad.”¹⁰⁹ - Rigoberta Menchú*

Οι ανωτέρω γραμμές που παρατίθενται ειπώθηκαν από την *Rigoberta Menchú*, την πρώτη γυναίκα της φυλής των Maya που κέρδισε το Νόμπελ Ειρήνης και αγωνίστηκε σθεναρά για τα δικαιώματα των αυτόχθονων πληθυσμών. Μέσα από τον λόγο της, περιέγραψε με απόλυτη ευστοχία τις ιστορικές εμπειρίες αυτόχθονων λαών που κατά τη διάρκεια των χρόνων έχουν βιώσει εισβολές, γενοκτονίες, βίαιες εκδιώξεις από τα πατρογονικά τους εδάφη, αυθαίρετη εκμετάλλευση των φυσικών πόρων για οικονομικά οφέλη, καταναγκαστικές αφομοιώσεις, διακρίσεις καθώς και άλλες παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Όπως έχει προαναφερθεί, στη Λατινική Αμερική ο χαρακτηρισμός των ομάδων ως ιθαγενείς ή αυτόχθονες έχει τις ρίζες του στην ισπανική κατάκτηση των εδαφών από τον 16^ο αιώνα και έπειτα.

Αν και μέχρι σήμερα, επίσημος ορισμός για τους αυτόχθονες πληθυσμούς δεν υπάρχει, αξίζει να αναφέρουμε τον ορισμό που δημιουργήθηκε από τον *José R. Martínez-Cobo* το 1972 κατά τη διάρκεια της Ομάδας Εργασίας των Ηνωμένων Εθνών για τους αυτόχθονες (United Nations Working Group on Indigenous Populations-WGIP). Σύμφωνα με τον ίδιο, *αυτόχθονες κοινότητες, λαούς και έθνη συνιστούν αυτοί που i) διατηρούν μια ιστορική συνέχεια με τις προ της εισβολής και τις προ-αποικιακές κοινωνίες που αναπτύχθηκαν στα εδάφη τους, ii) θεωρούν τους εαυτούς τους διακριτούς - διαφορετικούς από άλλα τμήματα των κοινωνιών που επικρατούν τώρα στα εδάφη αυτά ή σε μέρος αυτών, και iii) συγκροτούν στο παρόν μη κυρίαρχα τμήματα στην κοινωνία, όντας όμως αποφασισμένοι να διατηρήσουν, να αναπτύξουν και να κληροδοτήσουν στις μελλοντικές γενιές τα πατρογονικά τους εδάφη*

¹⁰⁹ «Είμαι η κόρη της φτώχειας και της κοινωνικής ανισότητας; Είμαι μια ενδεικτική περίπτωση περιθωριοποίησης, είμαι ιθαγενής των μάγια και γυναίκα; Έχω επιζήσει της γενοκτονίας και της σκληρότητας» - *Rigoberta Menchú*

και την εθνοτική τους ταυτότητα ως βάση της συνεχόμενης ύπαρξής τους ως λαών, σύμφωνα με τα δικά τους πολιτιστικά πρότυπα, κοινωνικούς θεσμούς και νομικά συστήματα. Επιπλέον, είναι σημαντικό να διασαφηνιστεί ότι οι αυτόχθονες πληθυσμοί διαφέρουν μεταξύ τους και για το λόγο αυτό σε ατομική βάση αυτόχθων είναι αυτός που ανήκει στους αυτόχθονες πληθυσμούς μέσω αυτοπροσδιορισμού και που αναγνωρίζεται και γίνεται αποδεκτός από τους εν λόγω πληθυσμούς ως ένας εκ των μελών τους.

Στη σύγχρονη εποχή, περισσότεροι από 370.000.000 ιθαγενείς ζουν σε εβδομήντα (70) χώρες ανά τον κόσμο, διατηρώντας τα κοινωνικά, οικονομικά, πολιτικά και πολιτιστικά χαρακτηριστικά τους, όπως για παράδειγμα οι Lacotas στην Αμερική, οι Mayas στη Γουατεμάλα, οι Aymaras στη Βολιβία, οι Saami στην Φινλανδία, οι Aborigines στην Αυστραλία και οι Maori στη Ν. Ζηλανδία. Η πλειοψηφία, αντιμετωπίζει διακρίσεις στους τομείς της εκπαίδευσης, εργασίας, στέγασης και υγείας, αποδεικνύοντας με τον τρόπο αυτό ότι οι αυτόχθονες είναι η πιο καταπιεσμένη και περιθωριακή ομάδα λαών.

Είναι γεγονός ότι οι αυτόχθονες πληθυσμοί στη Λατινική Αμερική, έχουν στερηθεί μεγάλες εκτάσεις γης, την πρόσβαση στους πόρους που χρειάζονται για να διατηρήσουν τη ζωή τους και ιστορικά έχουν υποστεί την καταστολή των πολιτικών και πολιτιστικών τους αρχών με τη βία. Ως εκ τούτου, μεγάλο μέρος κοινοτήτων αυτόχθωνων λαών έχουν εξαφανιστεί ή απειλούνται προς εξαφάνιση και η ακεραιότητα του πολιτισμού τους έχει υπονομευθεί από τα κράτη¹¹⁰. Τόσο σε ανεπτυγμένες χώρες όσο και σε χώρες υπό ανάπτυξη, οι αυτόχθονες πληθυσμοί βρίσκονται σχεδόν πάντα στις χαμηλότερες τάξεις των κοινωνικοοικονομικών δεικτών και στο περιθώριο των εξουσιών.

Οι πηγές δικαίου προστασίας των δικαιωμάτων των αυτοχθόνων λαών στο διαμερικανικό σύστημα είναι η Αμερικανική Διακήρυξη Δικαιωμάτων και Υποχρεώσεων του Ανθρώπου, η Αμερικανική Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, η Σύμβαση της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας υπ' αριθμ. 169, η

---

¹¹⁰ Anaya J. A., “Los derechos de los pueblos indígenas” en “La protección internacional de los derechos humanos en los albores del s. XXI”, Gómez Isa F. (Director), Pureza J. M., Universidad de Deusto, Bilbao, 2004, p. 688

Διακήρυξη του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα των Αυτόχθονων Λαών, η Σύμβαση κατά του Ρατσισμού, των Φυλετικών Διακρίσεων και συναφών μορφών Μισαλλοδοξίας, το διεθνές εθνικό δίκαιο αλλά και το εσωτερικό δίκαιο των κρατών-μελών του ΟΑΚ.

V.2. Ανάλυση υποθέσεων – σταθμών στην ιστορία των δικαιωμάτων των ιθαγενών στη Λατινική Αμερική

Η πρώτη υπόθεση περί συλλογικών δικαιωμάτων ιδιοκτησίας των αυτοχθόνων λαών εισήχθη ενώπιον του ΔιΔΔΑ το 1998 με την *Mayagna Sumo Awas Tingni κατά Νικαράγουα*¹¹¹. Περί τα μέσα της δεκαετίας του '90 μια μικρή, φτωχή και απομονωμένη κοινότητα ιθαγενών των ακτών του Ατλαντικού της Νικαράγουα, η κοινότητα Awas Tingni του χωριού Mayagna απευθύνθηκε στο διαμερικανικό σύστημα για να καταγγείλει την κυβέρνηση της Νικαράγουα, η οποία είχε παραχωρήσει άδεια για εκμετάλλευση ξυλείας στο προγονικό έδαφός τους, χωρίς τη συγκατάθεσή τους.

Η Διαμερικανική Επιτροπή Δικαιωμάτων του Ανθρώπου παρέπεμψε την υπόθεση στο Διαμερικανικό Δικαστήριο επικαλώντας παραβίαση, πρωτίστως, του δικαιώματος στην ιδιοκτησία (άρθρο 21 ΑΣΔΑ), αφού τα εδάφη είχαν παραχωρηθεί χωρίς συναίνεση στην ιδιωτική επιχείρηση για υλοτομία, και ζήτησε από τη Νικαράγουα την οριοθέτηση των εδαφών των Awas Tingni και την υιοθέτηση αποτελεσματικών μέτρων για τη διασφάλιση των δικαιωμάτων ιδιοκτησίας τους στα πατρογονικά εδάφη και τις πλουτοπαραγωγικές πηγές τους¹¹². Η ιδιαίτερη σχέση των ιθαγενών πληθυσμών με τα εδάφη όπου διαμένουν μπορεί να εκφράζεται με διαφορετικές μορφές, που ποικίλλουν ανάλογα με τα έθιμά τους και τη μορφολογία του περιβάλλοντος, ως έκφραση του δικαιώματος ιδιοκτησίας.

Το Δικαστήριο συμπέρανε ότι η Νικαράγουα είχε παραβιάσει βασικά άρθρα της Σύμβασης, εκδίδοντας μια απόφαση – ορόσημο, δημιουργώντας δικαστικό

---

¹¹¹ Corte IDH. [Caso de la Comunidad Mayagna \(Sumo\) Awas Tingni Vs. Nicaragua](#). Fondo, Reparaciones y Costas. Sentencia de 31 de agosto de 2001. Serie C No. 79

¹¹² Τετράδια Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, Ανθρωπιστικού Δικαίου και Ανθρωπιστικής Δράσης (Τεύχος 11-12) Ευρωπαϊκό Κέντρο Έρευνας και Κατάρτισης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και Ανθρωπιστικής Δράσης, Σεπτέμβριος-Δεκέμβριος 2008

προηγούμενο για την προστασία και αναγνώριση των δικαιωμάτων των αυτόχθονων πληθυσμών ανά τον κόσμο. Ειδικότερα, απεφάνθη ότι η έννοια της ιδιοκτησίας που κατοχυρώνεται στην ΑΣΔΑ συμπεριλαμβάνει τη συλλογική ιδιοκτησία των αυτόχθονων πληθυσμών, ακόμα και αν δεν ορίζεται επίσημα από το κράτος. Ταυτόχρονα, τόνισε ότι η διασύνδεση των αυτόχθονων πληθυσμών με τη γη τους, απεικονίζει μια έντονη πνευματική σχέση, που είναι απαραίτητη για τη μεταβίβαση των αξιών και της πολιτιστικής κληρονομιάς της κοινότητας στις επόμενες γενεές. Ιδιαίτερα σημαντικό ήταν ότι το ίδιο έκρινε ότι, σύμφωνα με το άρθρο 2 της ΑΣΔΑ, η κυβέρνηση της Νικαράγουα έπρεπε να υιοθετήσει στο εσωτερικό της δίκαιο τα απαραίτητα νομοθετικά, διοικητικά και άλλα μέτρα προκειμένου να προστατεύσει την ιδιοκτησία του πληθυσμού και να οριοθετήσει με σαφήνεια την περιοχή της.

Έτσι, η κυβέρνηση της Νικαράγουα εφαρμόζοντας την απόφαση του Δικαστηρίου, αναγνώρισε το 2008 την κυριότητα της κοινότητας Awas Tingni επί των πατρογονικών της εδαφών. Είναι καθολικά αποδεκτό ότι πρόκειται για μια σπουδαία απόφαση, μια «αυθεντική επανάσταση» στην αναγνώριση των δικαιωμάτων των αυτόχθονων λαών από ένα περιφερειακό δικαιοδοτικό όργανο με βαρυσήμαντο ρόλο στη Λατινική Αμερική¹¹³, που άνοιξε το δρόμο για παρόμοιες διεκδικήσεις δικαιωμάτων.

Μια ακόμη υπόθεση – σταθμός για τα δικαιώματα των ιθαγενών στην αμερικανική ήπειρο είναι η πρόσφατη υπόθεση (2012) *pueblo indigena Kichwa de Sarayaku κατά Εκουαδόρ*¹¹⁴. Πρόκειται αναμφίβολα για μια υπόθεση που προωθεί τα δικαιώματα των αυτόχθονων πληθυσμών, καθώς το Διαμερικανικό Δικαστήριο επιβεβαίωσε το δικαίωμά τους στην ελεύθερη και κατόπιν ενημέρωσής τους συναίνεση στα αναπτυξιακά έργα που τους αφορούν.

Η φυλή Kichwa που κατοικεί σε περιοχή του Αμαζονίου του Εκουαδόρ κατά μήκος του ποταμού Bobonaza, σε μια περιοχή πλούσια σε βιοποικιλότητα, κατήγγειλε την κυβέρνηση του Εκουαδόρ για την εκμετάλλευση υδρογονανθράκων στην περιοχή,

---

¹¹³ ANAYA J. A., “Los derechos de los pueblos indígenas” en “La protección internacional de los derechos humanos en los albores del s. XXI”, Gómez Isa F. (Director), Pureza J. M., Universidad de Deusto, Bilbao, 2004, p. 709

¹¹⁴ Corte IDH. [Caso Pueblo Indígena Kichwa de Sarayaku Vs. Ecuador](#). Fondo y Reparaciones. Sentencia de 27 de junio de 2012. Serie C No. 245

χωρίς τη σύμφωνη γνώμη της. Πιο συγκεκριμένα, σύμφωνα με την κοσμοθεωρία του λαού Sarayaku, η ζούγκλα είναι ζωντανή και κατοικείται από ιερά πνεύματα (supay). Μετά την παραχώρηση μεγάλου μέρους της περιοχής σε ιδιωτική εταιρεία εξόρυξης πετρελαίου το 1996, καταστράφηκε σταδιακά μεγάλο τμήμα του τροπικού δάσους με τις εργασίες της. Πέραν της τεράστιας καταστροφής που υπέστη μέχρι το 2003 το φυσικό τους περιβάλλον, οι ιθαγενείς είχαν να αντιμετωπίσουν και μέλη του στρατού που βρίσκονταν στην περιοχή για φύλαξη.

Αξιο αναφοράς είναι το γεγονός ότι η κυβέρνηση του Εκουαδόρ είχε αναγνωρίσει δικαιώματα στον πατρογονικό τίτλο ιδιοκτησίας της φυλής ήδη από το 1992. Επιπλέον, το Εκουαδόρ υπέγραψε τη Σύμβαση υπ' αριθμ. 169 των ΗΕ το 1999, η οποία και αναγνωρίζει το δικαίωμα διαβούλευσης των αυτόχθονων λαών πριν την εκμετάλλευση των πλουτοπαραγωγικών πηγών στα εδάφη τους.

Το Δικαστήριο εξετάζοντας τα γεγονότα υποστήριξε ότι το δικαίωμα διαβούλευσης αφορά «γενική αρχή του διεθνούς δικαίου», σύμφωνα με τη νομολογία του διαμερικανικού συστήματος και επομένως α) κατέκρινε την κυβέρνηση του Εκουαδόρ που παραβίασε το άρθρο 21 της ΑΣΔΑ και το άρθρο XXIII της Αμερικανικής Διακήρυξης β) αναγνώρισε για ακόμα μια φορά το συλλογικό δικαίωμα ιδιοκτησίας των αυτόχθονων στα πατρογονικά τους εδάφη και γ) επέδωσε διεθνή ευθύνη στο Εκουαδόρ λόγω παράλειψής του για διαβούλευση με τους αυτόχθονες πριν την εκμετάλλευση των εδαφών τους¹¹⁵.

Η εν λόγω απόφαση κατάφερε την παύση των εργασιών εκμετάλλευσης και τη διαφυγή του στρατού από την περιοχή όπου κατοικούσαν, δίδοντας νέα πνοή στη διεκδίκηση των δικαιωμάτων των αυτόχθονων λαών στη διαμερικανική ήπειρο. Κρίνεται ιδιαίτερα σημαντική αφού ταυτόχρονα ενισχύει και τον εθιμικό χαρακτήρα των διατάξεων της Διακήρυξης των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα των αυτόχθονων.

---

¹¹⁵ Τετράδια Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, Ανθρωπιστικού Δικαίου και Ανθρωπιστικής Δράσης (Τεύχος 35-36) Ευρωπαϊκό Κέντρο Έρευνας και Κατάρτισης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και Ανθρωπιστικής Δράσης, Σεπτέμβριος-Δεκέμβριος 2012

Μια τελευταία και εξίσου πολύ σπουδαία υπόθεση είναι η *Sawhoyamaxa comunidad indígena κατά Παραγουάης*¹¹⁶ του 2006. Στην εν λόγω υπόθεση οι φυλές Sawhoyamaxa υπέστησαν ανεπανόρθωτες ζημιές λόγω του αποκλεισμού τους από τα πατρογονικά τους εδάφη. Πιο ειδικά, η κυβέρνηση της Παραγουάης κατά τον 19^ο αιώνα παραχώρησε εκτάσεις γαιών της στη Μ. Βρετανία ως αποπληρωμή του δημόσιου χρέους της, εδάφη που ανήκαν στην προσφεύγουσα φυλή. Οι εκτάσεις αυτές κατοικήθηκαν και εκμεταλλεύθηκαν από διάφορες ιεραποστολές της αγγλικανικής εκκλησίας, με τη δημιουργία μεγάλων αγροκτημάτων εκτροφής βοοειδών στο Τσάκο.

Η φυλή των Sawhoyamaxa (που σημαίνει «αυτοί που έρχονται από το μέρος όπου τελείωσαν οι καρύδες») εξαναγκάστηκαν να εκδιωχθούν από τα πατρογονικά τους εδάφη και να εργαστούν σε συνθήκες δουλείας και εξαθλίωσης στα αγροκτήματα, με πολλές στερήσεις σε βασικές ανάγκες. Πιο συγκεκριμένα, κατήγγειλαν σοβαρές βλάβες στην υγεία τους, λόγω ελλείψεων τροφής και πόσιμου νερού, έλλειψη πρόσβασης στην εκπαίδευση και συχνά περιστατικά σωματικής και σεξουαλικής κακοποίησης.

Το Διαμερικανικό Δικαστήριο εξέδωσε μια απόφαση – κόλαφος για το κράτος της Παραγουάης, ως υπεύθυνο για κατάφορες παραβιάσεις του αυτόχθονου πληθυσμού και ανίκανο για την παροχή μέτρων προστασίας του. Ειδικότερα, διαπίστωσε παραβιάσεις του δικαιώματος στη ζωή, στην αξιοπρέπεια, την ελευθερία, την ασφάλεια, την οικογενειακή ζωή, του δικαιώματος σε αξιοπρεπείς συνθήκες διαβίωσης, στα δικαιώματα προστασίας του παιδιού και στο δικαίωμα στην εκπαίδευση. Η υπόθεση αυτή είναι από τις λίγες που Δικαστήριο στο διεθνές σύστημα κάνει λόγο για το δικαίωμα στο νερό σε συνδυασμό με το δικαίωμα στη ζωή. Διέταξε επιπλέον, την επιστροφή των πατρογονικών τους εδαφών και απαίτησε από το κράτος τη λήψη όλων των απαραίτητων μέτρων για την προστασία των δικαιωμάτων του αυτόχθονου πληθυσμού.

---

¹¹⁶ Corte IDH. [Caso Comunidad Indígena Sawhoyamaxa Vs. Paraguay](#). Fondo, Reparaciones y Costas. Sentencia de 29 de marzo de 2006. Serie C No. 146

Αξίζει να αναφερθεί ότι στην εν λόγω απόφαση ο βραζιλιάνος δικαστής *Cançado Trindade* επικεντρώθηκε σε δυο σπουδαία ζητήματα. Από τη μια, ανέλυσε διεξοδικά την ιδιαίτερη ιερή σχέση που ενώνει τους αυτόχθονες λαούς με τα πατρογονικά τους εδάφη και από την άλλη, υποστήριξε σθεναρά το έμφυτο δικαίωμα του κάθε ανθρώπου για μια αξιοπρεπή, ελεύθερη ζωή. Μάλιστα, προς επίρρωση των θέσεών του, ανέτρεξε στις αρχικές έννοιες των θεολόγων *Bartolomé de las Casas* και *Francisco de Vittoria*, οι οποίοι ήδη από τον 16^ο αιώνα διακήρυτταν τα δικαιώματα των ιθαγενών και την αναγνώριση της νομικής τους προσωπικότητας από τους κατακτητές.

Συμπερασματικά, θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι οι προοδευτικές αλλαγές σε διεθνές και εσωτερικό επίπεδο τις δύο τελευταίες δεκαετίες συνιστούν σε μεγάλο βαθμό απόρροια των εντεινόμενων πιέσεων των ίδιων των αυτόχθονων, οι οποίοι υπό το βάρος της εμπειρίας των ιστορικών αδικιών, της επιβολής εξαναγκαστικής ενσωμάτωσης και της απειλής εξαφάνισης από τις αναπτυξιακές στρατηγικές άρχισαν δειλά δειλά, να συντονίζουν τις ενέργειές τους και να προβάλλουν μια σειρά αιτημάτων. Τα κυριότερα από αυτά συνίσταντο στη δυνατότητα αυτοπροσδιορισμού τους ως αυτόχθονων και ως λαών, στην εξάλειψη των εναντίον τους διακρίσεων, στην αναγνώριση συλλογικών δικαιωμάτων και δη αυτών της αυτοδιάθεσης και της συλλογικής κυριότητας επί των πατρογονικών γαιών τους, στο δικαίωμα συμμετοχής στις αναπτυξιακές διαδικασίες που τους επηρεάζουν, στο σεβασμό των συνθηκών και, τέλος, στην προστασία της πολιτιστικής και πνευματικής τους κληρονομιάς – ιδιοκτησίας, αίτημα που έλαβε ιδιαίτερες διαστάσεις στις δύο τελευταίες δεκαετίες του 20ου αιώνα. Αναμφίβολα, η νομολογία του ΔιΔΔΑ έχει σταθεί στο πλευρό τους, ενισχύοντας σημαντικά την προσπάθεια για την προαγωγή και την προστασία των δικαιωμάτων τους στο περιφερειακό σύστημα.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

"¿Cuál va a ser el destino de América Latina?. Yo no lo sé, pero sé cuál es el desafío. El desafío es: ¿Vamos a convertirnos en la triste caricatura del Norte? ¿Vamos a ser como ellos? ¿A repetir los horrores de una sociedad de consumo que está devorando el planeta? ¿Vamos a ser violentos? ¿Vamos a creer que estamos condenados a la guerra incesante? ¿O vamos a generar un mundo diferente? Vamos a ofrecer al mundo un mundo diferente. Yo creo que ese es el desafío que tenemos planteado.." – Eduardo Galeano¹¹⁷

Καταληκτικές σκέψεις και εκτιμήσεις

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι η κοινωνική δικαιοσύνη, η οικονομική ευημερία, η ασφάλεια και η προώθηση της ειρήνης, είναι έννοιες συναφείς και αλληλεξαρτώμενες με το σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Όπως τα δικαιώματα του ανθρώπου προστατεύονται όσον αφορά την οικουμενικότητα και το αδιαίρετο, το ίδιο θα πρέπει να ισχύει και για τις ανωτέρω έννοιες. Στο πλαίσιο αυτό, τόσο σε οικουμενικό όσο και σε περιφερειακό επίπεδο θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη ότι η δημοκρατία και η απονομή κοινωνικής δικαιοσύνης περιλαμβάνει και περικλείει την προαγωγή και την άσκηση ατομικών, πολιτικών, κοινωνικών, οικονομικών και πολιτιστικών δικαιωμάτων στο σύνολό τους.

Επιπρόσθετα, η βασική αρχή της ανθρώπινης αξιοπρέπειας θα πρέπει να προστατεύεται και να προάγεται μέσα από τις αρχές της ελευθερίας του ατόμου, της ισότητας και της αλληλεγγύης. Όπως υποστηρίζει και ο καθηγητής *Eugenio Raul Zaffaroni* είναι σχεδόν τόσο εύκολο να επαναλάβω ότι όλοι οι άνθρωποι γεννιούνται ελεύθεροι και ίσοι στην αξιοπρέπεια και τα δικαιώματα και τόσο δύσκολο συνάμα να το αντιμετωπίσω¹¹⁸. Εύκολα μπορεί λοιπόν κανείς να διαπιστώσει, την επείγουσα ανάγκη στον XXI αιώνα για την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων σε κάθε μεριά του πλανήτη. Τα ανθρώπινα δικαιώματα δεν είναι ουτοπία με την αρνητική

---

¹¹⁷ «Ποια θα είναι η τύχη της Λατινικής Αμερικής; Δεν ξέρω, αλλά ξέρω ποια είναι η πρόκληση. Η πρόκληση είναι η εξής: θα γίνουμε μια θλιβερή καρικατούρα του Βορρά; Θα είμαστε σαν κι αυτούς; Θα επαναλάβουμε τις φρικαλεότητες μιας καταναλωτικής κοινωνίας που καταβροχθίζει τον πλανήτη; Θα είμαστε βίαιοι; Θα πρέπει να πιστέψουμε ότι είμαστε καταδικασμένοι σε ατελείωτο πόλεμο; Ή θα δημιουργήσουμε ένα διαφορετικό κόσμο; Ας δώσουμε στον κόσμο έναν διαφορετικό κόσμο. Νομίζω ότι αυτή είναι η πρόκληση που έχουμε μπροστά μας.» - *Eduardo Galeano*, Ουρουγουανός συγγραφέας

¹¹⁸ http://www.iri.edu.ar/revistas/revista_dvd/revistas/R13/R13-EHUA.html , τελευταία πρόσβαση 01/09/2014

έννοια και για το λόγο αυτό ο αγώνας για την προάσπιση τους κρίνεται επιτακτικός και αδιάκοπος.

Στη Λατινική Αμερική εν προκειμένω, μια ήπειρο που όπως έχει προαναφερθεί χαρακτηρίζεται ως η πιο άνιση και κοινωνικά άδικη στον πλανήτη, η έννοια του αγώνα για τα δικαιώματα του ανθρώπου και την ανθρώπινη αξιοπρέπεια είναι υποχρεωτική. Έχει υποστηριχθεί ότι η κατάσταση της εμπειρίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στη Λατινική Αμερική είναι μεταξύ του εφικτού και του επιθυμητού. Μαζί με όλα τα κοινωνικά προβλήματα (φτώχεια, ανισότητα και συγκέντρωση του εισοδήματος, εγκληματικότητα και γενικευμένη βία κα) παρατηρούνται σοβαρές παραβιάσεις θεμελιωδών δικαιωμάτων και ελευθεριών του ανθρώπου. Επιπλέον, η ατιμωρησία και ο κοινωνικός αποκλεισμός χαρακτηρίζουν τη Λατινική Αμερική από το Μεξικό ως τη Χιλή, μέσω της Κεντρικής Αμερικής και της Καραϊβικής. Η ατιμωρησία δεν περιορίζεται σε παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων που έλαβαν χώρα από αυταρχικές κυβερνήσεις, από δικτατορίες και σε περίοδο εμφυλίων πολέμων του πρόσφατου παρελθόντος, αλλά επίσης και από δημοκρατικά εκλεγμένες κυβερνήσεις.

Η έλλειψη δικαιοσύνης και η αύξηση της βίας επιτρέπει συχνά σε κυβερνήσεις να εφαρμόζουν σκληρές και απάνθρωπες μεταχειρίσεις ή ακόμα και πράξεις βασανιστηρίων κατά των θυμάτων. Ταυτόχρονα, παρατηρείται μεγάλη ανεπάρκεια στην εκπαίδευση, με μεγάλο ποσοστό αναλφάβητων σε πολλές χώρες-μέλη του ΟΑΚ. Ο αποκλεισμός μεγάλων τμημάτων του πληθυσμού αντικατοπτρίζει σε μεγάλο βαθμό την ασυνέπεια των κυβερνήσεων για προστασία και πλήρη απόλαυση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων παρά τις υποχρεώσεις τους που απορρέουν ως μέλη του Οργανισμού (διαθέτουν ελάχιστες πολιτικές για τα παιδιά, την υγεία, την εκπαίδευση, την ασφάλεια και την κοινωνική δικαιοσύνη).

Από την άλλη μεριά όμως, δεν μπορεί να παραλειφθεί το γεγονός ότι το διαμερικανικό σύστημα συνεχώς εξελίσσεται, με βελτιώσεις και διορθώσεις, με κατεύθυνση τη μεγαλύτερη πρόοδο όσον αφορά τα ανθρώπινα δικαιώματα και την κοινωνική δικαιοσύνη. Μέχρι σήμερα, εξακολουθεί να υιοθετεί σημαντικά κείμενα για κατοχύρωση της προστασίας και της ενίσχυσης των δικαιωμάτων και των

ελευθεριών, όπως είναι για παράδειγμα ο Διαμερικανικός Δημοκρατικός Χάρτης, ενισχύοντας περαιτέρω το ήδη ενισχυμένο θεσμικό του πλαίσιο.

Επιπλέον, η νομολογία των οργάνων του Οργανισμού κρίνεται συνεχώς θετικά, εκδίδοντας σημαντικότερες αποφάσεις, δικαιώνοντας τους προσφεύγοντες και καταδικάζοντας τα κράτη-μέλη για παραβιάσεις των υποχρεώσεών τους. Με τον τρόπο αυτό, αναδεικνύεται η ελπίδα για βελτίωση της κατάστασης των δικαιωμάτων του ανθρώπου καθώς και για σταδιακή απονομή της κοινωνικής δικαιοσύνης στην αμερικανική ήπειρο. Τόσο η Διαμερικανική Επιτροπή όσο και το Διαμερικανικό Δικαστήριο θεωρούνται –όχι άδικα- ότι έχουν αναλάβει βαρυσήμαντο ρόλο και εκ του αποτελέσματος, κρίνονται πολύ θετικά για τα περιφερειακά συστήματα. Μάλιστα, σε συγκεκριμένες περιπτώσεις θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι θεωρούνται ακόμη πιο σημαντικά και των αντίστοιχων ευρωπαϊκών οργάνων, τόσο λόγω των δύσκολων υποθέσεων που αναλαμβάνουν για εξέταση, όσο και για τις αποφάσεις με νομικό προηγούμενο που έχουν εκδώσει, πηγαίνοντας ένα βήμα πιο πέρα το διεθνές δίκαιο.

Αναμφίβολα, η κατάσταση των δικαιωμάτων του ανθρώπου στη Λατινική Αμερική είναι δύσκολη και ακόμη υπάρχουν πολλά να γίνουν. Αν αναλογιστούμε ειδικά ότι, μέχρι τις αρχές της δεκαετίας του '80, η προσοχή είχε δοθεί σε σοβαρές και μαζικές παραβιάσεις των δικαιωμάτων του ανθρώπου, όπως για παράδειγμα η πρακτική των βασανιστηρίων, οι βίαιες/εξαναγκαστικές εξαφανίσεις ατόμων, οι εξωδικαστικές συλλήψεις και εκτελέσεις κ.α. Αντίθετα, τα τελευταία χρόνια ο μεγαλύτερος αριθμός υποθέσεων που φτάνουν στα όργανα του διαμερικανικού συστήματος αφορούν κυρίως παραβιάσεις δικαστικών εγγυήσεων και ελλιπής πρόσβαση στη δικαιοσύνη.

Όπως διασαφηνίζει ο καθηγητής *Cançado Trindade*, τα προβλήματα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στην αμερικανική ήπειρο, δεν είναι απαραίτητα αποτέλεσμα της αντιπαράθεσης ή της πολιτικής καταπίεσης, αλλά μάλλον παρουσιάζονται ως ενδημικά ή χρόνια προβλήματα του κοινωνικού περιβάλλοντος, σε συνδυασμό με τις αδυναμίες του δικαστικού συστήματος, των ανισοτήτων όσον αφορά τη συγκέντρωση εσόδων, τις οικονομικοκοινωνικές ανισότητες και την εισβολή των νέων εσωτερικών συγκρούσεων λόγω της μετατόπισης του

πληθυσμού¹¹⁹. Επομένως, το διαμερικανικό σύστημα οφείλει να διαμορφωθεί και να σχηματιστεί με βάση τις ιδιαιτερότητες, τις δυνατότητες και τα βασικά χαρακτηριστικά των κοινωνιών του, προκειμένου να ανταποκριθεί στις αντίστοιχες καταστάσεις για την προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου.

Υπάρχουν βασικές προϋποθέσεις για την εκπλήρωση των υποχρεώσεων του Οργανισμού έναντι στα ανθρώπινα δικαιώματα και για τη συνεχή εξέλιξή του, ως ένα ισχυρό περιφερειακό σύστημα προστασίας. Οι προϋποθέσεις αυτές δεν είναι άλλες από α) την υπογραφή και υιοθέτηση της Αμερικανικής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου από το σύνολο των χωρών-μελών του ΟΑΚ που δεν έχουν ακόμα υπογράψει, β) την αποδοχή της υποχρεωτικής δικαιοδοσίας του Διαμερικανικού Δικαστηρίου από όλα τα κράτη-μέλη και γ) την προσαρμογή των εθνικών νομοθεσιών σε συμφωνία με τις αρχές της ΑΣΔΑ και τα θεμελιώδη δικαιώματα που η ίδια κατοχυρώνει¹²⁰.

Οι προοπτικές κάθε περιφερειακού συστήματος προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου και πιο ειδικά του διαμερικανικού συστήματος, οφείλουν να εξετάζονται με τη σκοπιά της οικουμενικότητας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Εφόσον οι παραβιάσεις των δικαιωμάτων θα εξακολουθούν να συνεχίζονται σε κάθε μέρος του πλανήτη, θα πρέπει η αντίδραση για προστασία να είναι άμεση και πολύ πιο δυνατή από το παρελθόν. Μέσα στη γενικότερη οικουμενικότητα και αδιαιρετότητα που χαρακτηρίζουν σήμερα τα δικαιώματα του ανθρώπου, η προαγωγή και προστασία τους φαντάζει πιο εφικτή.

Είναι γεγονός ότι, οι προκλήσεις που έχει να αντιμετωπίσει ο Οργανισμός Αμερικανικών Κρατών είναι μεγάλες και συνάμα πολύπλοκες. Πρέπει όμως να δείχνουμε πίστη στα όργανα, στους θεσμούς, στις διαδικασίες και κυρίως στο ίδιο το

---

¹¹⁹ CANÇADO TRINDADE A., RUIZ DE SANTIAGO J., La nueva dimensión de las necesidades de protección del ser humano en el inicio del siglo XXI, 2ª Edición, Impresora Gossesstra Internacional, San José 2002, pp. 9-421

¹²⁰ CANÇADO TRINDADE A.A., El sistema interamericano de protección de los derechos humanos (1948-2002)", in "La protección internacional de los derechos humanos en los albores del siglo XXI, Humanitarian Net, Thematic Network on Humanitarian Development Studies, Universidad de Deusto, Bilbao, 2004, pp. 587-589

Διεθνές Δίκαιο, προκειμένου να ατενίσουμε με αισιοδοξία το μέλλον σε οικουμενικό και περιφερειακό επίπεδο.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

α. Ελληνόγλωσση

ΙΩΑΝΝΟΥ Κ., ΠΕΡΡΑΚΗΣ Στ., Εισαγωγή στη διεθνή δικαιοσύνη: γενική θεωρία και θεσμικές εφαρμογές, γ' έκδ., Εκδ. ΑΝΤ. Ν. Σάκκουλας, Αθήνα 2009.

ΝΑΣΚΟΥ – ΠΕΡΡΑΚΗ Π., Το δίκαιο των διεθνών οργανισμών: Η θεσμική διάσταση, δ' έκδοση, Εκδ. ΑΝΤ. Ν. Σάκκουλας, Αθήνα-Κομοτηνή 2005.

ΝΑΣΚΟΥ – ΠΕΡΡΑΚΗ Π., Κώδικας διεθνών πράξεων προστασίας δικαιωμάτων του ανθρώπου: παγκόσμιο και περιφερειακό επίπεδο., Εκδ. Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, Θεσσαλονίκη 2012.

ΠΕΡΡΑΚΗΣ Στ., Τα δικαιώματα των λαών και των μειονοτήτων. Μια προβληματική σε εξέλιξη, Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 1993.

ΠΕΡΡΑΚΗΣ Στ., Ο νέος διευρυμένος ρόλος των δικαιωμάτων του ανθρώπου. Ανάτυπο, 50 χρόνια της Οικουμενικής Διακήρυξης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου 1948-1998, Εκδ. Σάκκουλα, Θεσσαλονίκη 1999.

ΠΕΡΡΑΚΗΣ Στ., Διαστάσεις της διεθνούς προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου. Προς ένα jus universalis, Εκδ. Ι. Σιδέρης, Αθήνα, 2013.

ΡΩΛΣ Τ., Το δίκαιο των λαών και η ιδέα της δημόσια λογικής αναθεωρημένη, β' έκδοση, Εκδόσεις Ποιότητα Harvard University Press, Αθήνα 2002.

ΣΑΡΑΝΤΗ Β., Ένα σύστημα συλλογικής εγγύησης της δημοκρατίας: η περίπτωση του Διαμερικανικού Δημοκρατικού Χάρτη, στο Περράκης Σ. (επιμ.), Η διεθνής συνεργασία σε οικουμενικό και περιφερειακό επίπεδο: οι διεθνείς θεσμοί σε κίνηση, εκδ. Ι. Σιδέρης, 2011, σελ. 725-760.

ΣΙΜΙΤΣΗΣ Κ., Η απαγόρευση των βασανιστηρίων και των άλλων τρόπων απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης ή τιμωρίας στο Διεθνές Δίκαιο», Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, 1996.

β. Ξενόγλωσση

CANÇADO TRINDADE A., RUIZ DE SANTIAGO J., La nueva dimensión de las necesidades de protección del ser humano en el inicio del siglo XXI, 2ª Edición, Impresora Gossesstra International, San José 2002.

GÓMEZ ISA F., MANUEL PUREZA J., La protección internacional de los derechos humanos en los albores del siglo XXI. HumanitarianNet: Thematic Network on humanitarian development studies, Universidad de Deusto, Bilbao 2004.

- FOX A., Latinoamérica: Presente y pasado, 4th Edition, Prentice Hall 2011
- MACEIRAS FAFIÁN M., MÉNDEZ FRANCISCO L., Los derechos humanos en su origen: la República Dominicana y Antón Montesinos, Aletheia., Salamanca 2011.
- MALAMUD C., SEPÚLVEDA I., PARDO R., MARTINEZ R., Historia de América: temas didácticos, Editorial universitas S.A., España 2003.
- MAY R., MILTON A., (un)civil societies: human rights and democratic transitions in eastern Europe and Latin America, Lexington Books, USA 2007.
- SNODGRASS GODOY A., Popular Injustice: Violence, Community, and Law in Latin America, Stanford university press, California 2006.
- VARGAS A., Ιστορία των χωρών της Λατινικής Αμερικής: Εγχειρίδιο μελέτης, Ελληνικό ανοικτό πανεπιστήμιο, Πάτρα 2002.

ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ

α. Ελληνόγλωσση

- ΔΑΡΕΛΛΗ Δ., Η προστασία των διακαιωμάτων των αυτόχθονων πληθυσμών της Λατινικής Αμερικής στο διαμερικανικό σύστημα προστασίας δικαιωμάτων του ανθρώπου: διεθνής και διαμερικανική προστασία των δικαιωμάτων των αυτόχθονων λαών, 2013.
- ΠΕΡΡΑΚΗΣ ΣΤ., Τα δικαιώματα του ανθρώπου, άρθρο στην Καθημερινή, 11/11/2012. Διαθέσιμο στο: <http://www.kathimerini.gr/472924/article/epikairothta/kosmos/ta-dikaiwmata-toy-an8rwpoy>
- MUÑOZ B., Έγκλημα και τιμωρία στη Βενεζουέλα: γράμμα από το Καράκας, Foreign affairs: the Hellenic edition, 28-02-2014.
- ΧΡΥΣΟΓΟΝΟΣ Κ., Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου μισό αιώνα μετά, Περιοδικό ΤΟ ΣΥΝΤΑΓΜΑ, Διμηνιαία Επιθεώρηση Συνταγματικής Θεωρίας και Πράξης, [ΤΕΥΧΟΣ 5/2001]

β. Ξενόγλωσση

- ABRAMOVICH V., Responsabilidad estatal por violencia de género: comentarios sobre el caso “Campo Algodonero” en la Corte Interamericana de Derechos Humanos, Anuario de Derechos Humanos, Universidad de Chile, 2011. Διαθέσιμο στο: www.anuariocdh.uchile.cl

- ANAYA J. S., Los derechos de los pueblos indígenas in “La protección internacional de los derechos humanos en los albores del siglo XXI, Humanitarian Net, Thematic Network on Humanitarian Development Studies, Universidad de Deusto, Bilbao, 2004.
- CANÇADO TRINDADE A.A., Reflexiones sobre las declaraciones universal y americana de derechos humanos de 1948 con ocasión de su cuadragésimo aniversario, Instituto interamericano de derechos humanos, Revista IIDH, San José. IIDH. Número especial, 1989.
- CANÇADO TRINDADE A.A., El sistema interamericano de protección de los derechos humanos (1948-2002)”, in “La protección internacional de los derechos humanos en los albores del siglo XXI, Humanitarian Net, Thematic Network on Humanitarian Development Studies, Universidad de Deusto, Bilbao, 2004.
- CARRASCO S., El derecho a la vida en la declaración americana de los derechos y deberes del hombre, serie la declaración americana de los derechos y deberes del hombre, No1, Ministerio de justicia y derechos humanos, mayo 2014.
- DE LA TORRE MARTÍNEZ C., Justicia social, democracia y derechos humanos en América Latina, Anuario de Derechos Humanos, Nueva Época, Vol. 6, 2005 (673-701)
- DIAZ DE VALDES J., Análisis Crítico de la Convención Interamericana contra toda forma de Discriminación e Intolerancia, Universidad del Desarrollo, Revista ACTUALIDAD JURÍDICA, No 30, Julio 2014.
- DULITZY A., El principio de igualdad y no discriminación. Claroscuros de la Jurisprudencia Interamericana, Anuario de Derechos Humanos, Universidad de Chile. Διαθέσιμο στο: <http://www.anuariocdh.uchile.cl/>
- FERIA TINTA M., Primer caso internacional sobre violencia de género en la jurisprudencia de la Corte Interamericana de Derechos Humanos: El caso del penal Miguel Castro Castro; un hito histórico para Latinoamérica, Revista Cejil, Debates sobre Derechos Humanos y el Sistema Interamericano, Año II, Número 3, Sept. 2007 (30-45)
- GOMEZ ROBLEDO VERDUZCO A., La Carta de la OEA y los Protocolos de Buenos Aires, Cartagena de Indias, Washigton y Managua, Διαθέσιμο στο: <http://biblio.juridicas.unam.mx/revista/pdf/DerechoComparado/84/el/el10.pdf>
- HARRINGTON A., Institutionalizing Human Rights in Latin America: The Role of the Inter-American Court of Human Rights System, Albany Law School, 2012

Electronic copy available at:

http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1980796

ITURRALDE ZURITA A., El derecho a la memoria en el caso de la desaparición de José Carlos Trujillo Oroza, Universidad Andina Simón Bolívar – SEDE Ecuador, 2010.

MARTÍNEZ GÓMEZ J., La dignidad como fundamento del respeto a la persona humana, Contribuciones a las ciencias sociales, febrero 2010.

MARTÍN BERISTAIN C., Justicia y reconciliación: El papel de la verdad y la justicia en la reconstrucción de sociedades fracturadas por la violencia, Cuadernos de Trabajo de Hegoa, Numero 27, 2000.

SALVIOLI F., El aporte de la declaración americana de 1948, para la protección internacional de los derechos humanos, en: El sistema interamericano de protección de los derechos humanos en el umbral del siglo XXI. CIDH, San José Costa Rica, 2001.

SIKKINK K., Human rights, principled issue-networks, and sovereignty in Latin America., International organization, pp 411-441, Vol. 47, issue 03, June 2013.

SIKKINK K., The Impact of Human Rights Trials in Latin America, Journal of Peace Research , 44:427-445, July 2007.

SOLANO P., Reseña histórica de los derechos humanos, Revista informe de investigaciones educativas, Vol. XXVI, Pág. 21-57, 2012.

RUBIO CORREA P., Las modificaciones contenidas en el Nuevo Reglamento de la Comisión Interamericana de Derechos Humanos, Agenda Internacional, Año XVII, no 28, 2010, p. 133-152

ΠΡΩΤΟΓΕΝΕΙΣ ΠΗΓΕΣ

Ο Χάρτης του Οργανισμού Αμερικανικών Κρατών (1948)

http://www.oas.org/dil/esp/tratados_A-41_Carta_de_la_Organizacion_de_los_Estados_Americanos.htm

Η Αμερικανική Διακήρυξη Δικαιωμάτων και Υποχρεώσεων του Ανθρώπου (1948)

<http://www.oas.org/es/cidh/mandato/Basicos/declaracion.asp>

Η Αμερικανική Σύμβαση Δικαιωμάτων του ανθρώπου / Σύμβαση San José (1969)

http://www.oas.org/dil/esp/tratados_B-32_Convencion_Americana_sobre_Derechos_Humanos.htm

Η Σύμβαση για την Πρόληψη και την Τιμωρία των Βασανιστηρίων (1985)

<http://www.oas.org/juridico/spanish/tratados/a-51.html>

Το Πρόσθετο Πρωτόκολλο για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Πολιτιστικά Δικαιώματα / Συμφωνία San Salvador (1988)

<http://www.oas.org/juridico/spanish/tratados/a-52.html>

Το Πρόσθετο Πρωτόκολλο για την κατάργηση της θανατικής ποινής (1990)

<http://www.oas.org/juridico/spanish/tratados/a-53.html>

Η Σύμβαση για τις Βίαιες/Εξαναγκαστικές Εξαφανίσεις Ατόμων (1994)

<http://www.oas.org/juridico/spanish/tratados/a-60.html>

Η Σύμβαση για την Πρόληψη, την Τιμωρία και την Εξάλειψη της Βίας κατά των Γυναικών / Σύμβαση Belém Do Pará (1994)

<http://www.oas.org/juridico/spanish/tratados/a-61.html>

Η Σύμβαση για την Εξάλειψη κάθε μορφής διακρίσεων κατά ατόμων με ειδικές ανάγκες (1999)

<http://www.oas.org/juridico/spanish/tratados/a-65.html>

Ο Διαμερικανικός Δημοκρατικός Χάρτης (2001)

http://www.oas.org/OASpage/esp/Documentos/Carta_Democratica.htm

Η Σύμβαση κατά του Ρατσισμού, των Φυλετικών Διακρίσεων και συναφών μορφών Μισαλλοδοξίας (2013)

http://www.oas.org/es/sla/ddi/tratados_multilaterales_interamericanos_A-68_racismo.asp

Η Σύμβαση εναντίον όλων των μορφών Διακρίσεων και Μισαλλοδοξίας (2013)

http://www.oas.org/es/sla/ddi/tratados_multilaterales_interamericanos_A-69_discriminacion_intolerancia.asp

ΔΙΚΑΣΤΙΚΕΣ ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ

Corte IDH. [Caso de la Comunidad Mayagna \(Sumo\) Awas Tingni Vs. Nicaragua](#). Fondo, Reparaciones y Costas. Sentencia de 31 de agosto de 2001. Serie C No. 79

Corte IDH. [Caso Pueblo Indígena Kichwa de Sarayaku Vs. Ecuador](#). Fondo y Reparaciones. Sentencia de 27 de junio de 2012. Serie C No. 245

Corte IDH. [Caso Comunidad Indígena Sawhoyamaya Vs. Paraguay](#). Fondo, Reparaciones y Costas. Sentencia de 29 de marzo de 2006. Serie C No. 146

Corte IDH. Caso del Penal Miguel Castro Castro Vs. Perú. Fondo, Reparaciones y Costas. Sentencia de 25 de noviembre de 2006. Serie C No. 160,

http://www.corteidh.or.cr/docs/casos/articulos/seriec_162_esp.pdf

Corte IDH. Caso González y otras (“Campo Algodonero”) Vs. México. Excepción Preliminar, Fondo, Reparaciones y Costas. Sentencia de 16 de noviembre de 2009. Serie C No.205

http://www.corteidh.or.cr/docs/casos/articulos/seriec_205_esp.pdf

Corte IDH. Caso Rosendo Cantú y otra Vs. México. Excepción Preliminar, Fondo, Reparaciones y Costas. Sentencia de 31 de agosto de 2010 Serie C No. 216

http://www.corteidh.or.cr/docs/casos/articulos/seriec_216_esp.pdf

Corte IDH. Caso Velásquez Rodríguez Vs. Honduras. Fondo. Sentencia de 29 de julio de 1988. Serie C No. 4

http://www.corteidh.or.cr/docs/casos/articulos/seriec_04_esp.pdf

Corte IDH. Caso La Cantuta Vs. Perú. Fondo, Reparaciones y Costas. Sentencia de 29 de noviembre de 2006. Serie C No. 162

http://www.corteidh.or.cr/docs/casos/articulos/seriec_162_esp.pdf

Corte IDH. Caso Trujillo Oroza Vs. Bolivia. Fondo. Sentencia de 26 de enero de 2000. Serie C No. 64

http://www.corteidh.or.cr/docs/casos/articulos/Seriec_64_esp.pdf

Corte IDH. Caso Bámaca Velásquez Vs. Guatemala. Reparaciones y Costas. Sentencia de 22 de febrero de 2002. Serie C No. 91

http://www.corteidh.or.cr/docs/casos/articulos/Seriec_91_esp.pdf

Corte IDH. Caso Familia Barrios Vs. Venezuela. Fondo, Reparaciones y Costas. Sentencia de 24 de noviembre de 2011. Serie C No. 237

http://corteidh.or.cr/docs/casos/articulos/seriec_237_esp.pdf

Corte IDH. Caso Mendoza y otros Vs. Argentina. Excepciones Preliminares, Fondo y Reparaciones. Sentencia de 14 de mayo de 2013 Serie C No. 260

http://www.corteidh.or.cr/docs/casos/articulos/seriec_260_esp.pdf

ΜΕΛΕΤΕΣ

Revista 53 IIDH Instituto Interamericano de Derechos Humanos, XX aniversario del Programa Derechos Humanos de las Mujeres, Enero-Junio 2011, pp. 228-229.

Διαθέσιμο στο:

http://iidh-webserver.iidh.ed.cr/multic/UserFiles/Biblioteca/IIDH/7_2011/6664.pdf

Informe sobre el 150 Período de Sesiones de la CIDH, Comisión Interamericana de Derechos Humanos, OEA,

Διαθέσιμο στο: <http://www.oas.org/es/cidh/prensa/comunicados/2014/035A.asp>

ΧΡΗΣΙΜΟΙ ΔΙΚΤΥΑΚΟΙ ΤΟΠΟΙ

Οργανισμός Αμερικανικών Κρατών: <http://www.oas.org/es/>

Διαμερικανική Επιτροπή Δικαιωμάτων του Ανθρώπου: <http://www.oas.org/es/cidh/>

Διαμερικανικό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου: <http://www.corteidh.or.cr/>

Κοινωνικό Πανόραμα Λατινικής Αμερικής: <http://www.cepal.org/cgi-bin/getProd.asp?xml=/publicaciones/xml/9/51769/P51769.xml&xsl=/tpl/p9f.xsl&base=/tpl/top-bottom.xsl>

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

AMERICAN CONVENTION ON HUMAN RIGHTS "PACT OF SAN JOSE, COSTA RICA" (B-32)

.....

Preamble

The American states signatory to the present Convention,

Reaffirming their intention to consolidate in this hemisphere, within the framework of democratic institutions, a system of personal liberty and social justice based on respect for the essential rights of man;

Recognizing that the essential rights of man are not derived from one's being a national of a certain state, but are based upon attributes of the human personality, and that they therefore justify international protection in the form of a convention reinforcing or complementing the protection provided by the domestic law of the American states;

Considering that these principles have been set forth in the Charter of the Organization of American States, in the American Declaration of the Rights and Duties of Man, and in the Universal Declaration of Human Rights, and that they have been reaffirmed and refined in other international instruments, worldwide as well as regional in scope;

Reiterating that, in accordance with the Universal Declaration of Human Rights, the ideal of free men enjoying freedom from fear and want can be achieved only if conditions are created whereby everyone may enjoy his economic, social, and cultural rights, as well as his civil and political rights; and

Considering that the Third Special Inter-American Conference (Buenos Aires, 1967) approved the incorporation into the Charter of the Organization itself of broader standards with respect to economic, social, and educational rights and resolved that an inter-American convention on human rights should determine the structure, competence, and procedure of the organs responsible for these matters,

Have agreed upon the following:

PART I - STATE OBLIGATIONS AND RIGHTS PROTECTED

CHAPTER I - GENERAL OBLIGATIONS

Article 1. Obligation to Respect Rights

1. The States Parties to this Convention undertake to respect the rights and freedoms recognized herein and to ensure to all persons subject to their jurisdiction the free and full exercise of those rights and freedoms, without any discrimination for reasons of race, color, sex, language, religion, political or other opinion, national or social origin, economic status, birth, or any other social condition.
2. For the purposes of this Convention, "person" means every human being.

Article 2. Domestic Legal Effects

Where the exercise of any of the rights or freedoms referred to in Article 1 is not already ensured by legislative or other provisions, the States Parties undertake to adopt, in accordance with their constitutional processes and the provisions of this Convention, such legislative or other measures as may be necessary to give effect to those rights or freedoms.

CHAPTER II - CIVIL AND POLITICAL RIGHTS

Article 3. Right to Juridical Personality

Every person has the right to recognition as a person before the law.

Article 4. Right to Life

1. Every person has the right to have his life respected. This right shall be protected by law and, in general, from the moment of conception. No one shall be arbitrarily deprived of his life.
2. In countries that have not abolished the death penalty, it may be imposed only for the most serious crimes and pursuant to a final judgment rendered by a competent court and in accordance with a law establishing such punishment, enacted prior to the commission of the crime. The application of such punishment shall not be extended to crimes to which it does not presently apply.
3. The death penalty shall not be reestablished in states that have abolished it.
4. In no case shall capital punishment be inflicted for political offenses or related common crimes.

5. Capital punishment shall not be imposed upon persons who, at the time the crime was committed, were under 18 years of age or over 70 years of age; nor shall it be applied to pregnant women.
6. Every person condemned to death shall have the right to apply for amnesty, pardon, or commutation of sentence, which may be granted in all cases. Capital punishment shall not be imposed while such a petition is pending decision by the competent authority.

Article 5. Right to Humane Treatment

1. Every person has the right to have his physical, mental, and moral integrity respected.
2. No one shall be subjected to torture or to cruel, inhuman, or degrading punishment or treatment. All persons deprived of their liberty shall be treated with respect for the inherent dignity of the human person.
3. Punishment shall not be extended to any person other than the criminal.
4. Accused persons shall, save in exceptional circumstances, be segregated from convicted persons, and shall be subject to separate treatment appropriate to their status as unconvicted persons.
5. Minors while subject to criminal proceedings shall be separated from adults and brought before specialized tribunals, as speedily as possible, so that they may be treated in accordance with their status as minors.
6. Punishments consisting of deprivation of liberty shall have as an essential aim the reform and social readaptation of the prisoners.

Article 6. Freedom from Slavery

1. No one shall be subject to slavery or to involuntary servitude, which are prohibited in all their forms, as are the slave trade and traffic in women.
2. No one shall be required to perform forced or compulsory labor. This provision shall not be interpreted to mean that, in those countries in which the penalty established for certain crimes is deprivation of liberty at forced labor, the carrying out of such a sentence imposed by a competent court is prohibited. Forced labor shall not adversely affect the dignity or the physical or intellectual capacity of the prisoner.
3. For the purposes of this article, the following do not constitute forced or compulsory labor:
  - a. work or service normally required of a person imprisoned in execution of a sentence or formal decision passed by the competent judicial authority. Such work or service shall be carried out under the supervision and control of public authorities, and any persons performing such work or service shall not be placed at the disposal of any private party, company, or juridical person;
  - b. military service and, in countries in which conscientious objectors are recognized, national service that the law may provide for in lieu of military service;
  - c. service exacted in time of danger or calamity that threatens the existence or the well-being of the community; or
  - d. work or service that forms part of normal civic obligations.

Article 7. Right to Personal Liberty

1. Every person has the right to personal liberty and security.
2. No one shall be deprived of his physical liberty except for the reasons and under the conditions established beforehand by the constitution of the State Party concerned or by a law established pursuant thereto.
3. No one shall be subject to arbitrary arrest or imprisonment.
4. Anyone who is detained shall be informed of the reasons for his detention and shall be promptly notified of the charge or charges against him.
5. Any person detained shall be brought promptly before a judge or other officer authorized by law to exercise judicial power and shall be entitled to trial within a reasonable time or to be released without prejudice to the continuation of the proceedings. His release may be subject to guarantees to assure his appearance for trial.
6. Anyone who is deprived of his liberty shall be entitled to recourse to a competent court, in order that the court may decide without delay on the lawfulness of his arrest or detention and order his release if the arrest or detention is unlawful. In States Parties whose laws provide that anyone who believes himself to be threatened with deprivation of his liberty is entitled to recourse to a competent court in order that it may decide on the lawfulness of such threat, this remedy may not be restricted or abolished. The interested party or another person in his behalf is entitled to seek these remedies.
7. No one shall be detained for debt. This principle shall not limit the orders of a competent judicial authority issued for nonfulfillment of duties of support.

Article 8. Right to a Fair Trial

1. Every person has the right to a hearing, with due guarantees and within a reasonable time, by a competent, independent, and impartial tribunal, previously established by law, in the substantiation of any accusation of a criminal nature made against him or for the determination of his rights and obligations of a civil, labor, fiscal, or any other nature.
2. Every person accused of a criminal offense has the right to be presumed innocent so long as his guilt has not been proven according to law. During the proceedings, every person is entitled, with full equality, to the following minimum guarantees:
  - a. the right of the accused to be assisted without charge by a translator or interpreter, if he does not understand or does not speak the language of the tribunal or court;
  - b. prior notification in detail to the accused of the charges against him;
  - c. adequate time and means for the preparation of his defense;
  - d. the right of the accused to defend himself personally or to be assisted by legal counsel of his own choosing, and to communicate freely and privately with his counsel;
  - e. the inalienable right to be assisted by counsel provided by the state, paid or not as the domestic law provides, if the accused does not defend himself personally or engage his own counsel within the time period established by law;
  - f. the right of the defense to examine witnesses present in the court and to obtain the appearance, as witnesses, of experts or other persons who may throw light on the facts;
  - g. the right not to be compelled to be a witness against himself or to plead guilty; and
  - h. the right to appeal the judgment to a higher court.
3. A confession of guilt by the accused shall be valid only if it is made without coercion of any kind.
4. An accused person acquitted by a nonappealable judgment shall not be subjected to a new trial for the same cause.
5. Criminal proceedings shall be public, except insofar as may be necessary to protect the interests of justice.

Article 9. Freedom from Ex Post Facto Laws

No one shall be convicted of any act or omission that did not constitute a criminal offense, under the applicable law, at the time it was committed. A heavier penalty shall not be imposed than the one that was applicable at the time the criminal offense was committed. If subsequent to the commission of the offense the law provides for the imposition of a lighter punishment, the guilty person shall benefit therefrom.

Article 10. Right to Compensation

Every person has the right to be compensated in accordance with the law in the event he has been sentenced by a final judgment through a miscarriage of justice.

Article 11. Right to Privacy

1. Everyone has the right to have his honor respected and his dignity recognized.
2. No one may be the object of arbitrary or abusive interference with his private life, his family, his home, or his correspondence, or of unlawful attacks on his honor or reputation.
3. Everyone has the right to the protection of the law against such interference or attacks.

Article 12. Freedom of Conscience and Religion

1. Everyone has the right to freedom of conscience and of religion. This right includes freedom to maintain or to change one's religion or beliefs, and freedom to profess or disseminate one's religion or beliefs, either individually or together with others, in public or in private.
2. No one shall be subject to restrictions that might impair his freedom to maintain or to change his religion or beliefs.
3. Freedom to manifest one's religion and beliefs may be subject only to the limitations prescribed by law that are necessary to protect public safety, order, health, or morals, or the rights or freedoms of others.
4. Parents or guardians, as the case may be, have the right to provide for the religious and moral education of their children or wards that is in accord with their own convictions.

Article 13. Freedom of Thought and Expression

1. Everyone has the right to freedom of thought and expression. This right includes freedom to seek, receive, and impart information and ideas of all kinds, regardless of frontiers, either orally, in writing, in print, in the form of art, or through any other medium of one's choice.
2. The exercise of the right provided for in the foregoing paragraph shall not be subject to prior censorship but shall be subject to subsequent imposition of liability, which shall be expressly established by law to the extent necessary to ensure:
  - a. respect for the rights or reputations of others; or
  - b. the protection of national security, public order, or public health or morals.
3. The right of expression may not be restricted by indirect methods or means, such as the abuse of government or private controls over newsprint, radio broadcasting frequencies, or equipment used in the dissemination of information, or by any other means tending to impede the communication and circulation of ideas and opinions.
4. Notwithstanding the provisions of paragraph 2 above, public entertainments may be subject by law to prior censorship for the sole purpose of regulating access to them for the moral protection of childhood and adolescence.
5. Any propaganda for war and any advocacy of national, racial, or religious hatred that constitute incitements to lawless violence or to any other similar action against any person or group of persons on any grounds including those of race, color, religion, language, or national origin shall be considered as offenses punishable by law.

Article 14. Right of Reply

1. Anyone injured by inaccurate or offensive statements or ideas disseminated to the public in general by a legally regulated medium of communication has the right to reply or to make a correction using the same communications outlet, under such conditions as the law may establish.
2. The correction or reply shall not in any case remit other legal liabilities that may have been incurred.
3. For the effective protection of honor and reputation, every publisher, and every newspaper, motion picture, radio, and television company, shall have a person responsible who is not protected by immunities or special privileges.

Article 15. Right of Assembly

The right of peaceful assembly, without arms, is recognized. No restrictions may be placed on the exercise of this right other than those imposed in conformity with the law and necessary in a democratic society in the interest of national security, public safety or public order, or to protect public health or morals or the rights or freedom of others.

Article 16. Freedom of Association

1. Everyone has the right to associate freely for ideological, religious, political, economic, labor, social, cultural, sports, or other purposes.
2. The exercise of this right shall be subject only to such restrictions established by law as may be necessary in a democratic society, in the interest of national security, public safety or public order, or to protect public health or morals or the rights and freedoms of others.
3. The provisions of this article do not bar the imposition of legal restrictions, including even deprivation of the exercise of the right of association, on members of the armed forces and the police.

Article 17. Rights of the Family

1. The family is the natural and fundamental group unit of society and is entitled to protection by society and the state.
2. The right of men and women of marriageable age to marry and to raise a family shall be recognized, if they meet the conditions required by domestic laws, insofar as such conditions do not affect the principle of nondiscrimination established in this Convention.
3. No marriage shall be entered into without the free and full consent of the intending spouses.
4. The States Parties shall take appropriate steps to ensure the equality of rights and the adequate balancing of responsibilities of the spouses as to marriage, during marriage, and in the event of its dissolution. In case of dissolution, provision shall be made for the necessary protection of any children solely on the basis of their own best interests.
5. The law shall recognize equal rights for children born out of wedlock and those born in wedlock.

Article 18. Right to a Name

Every person has the right to a given name and to the surnames of his parents or that of one of them. The law shall regulate the manner in which this right shall be ensured for all, by the use of assumed names if necessary.

Article 19. Rights of the Child

Every minor child has the right to the measures of protection required by his condition as a minor on the part of his family, society, and the state.

Article 20. Right to Nationality

1. Every person has the right to a nationality.
2. Every person has the right to the nationality of the state in whose territory he was born if he does not have the right to any other nationality.
3. No one shall be arbitrarily deprived of his nationality or of the right to change it.

Article 21. Right to Property

1. Everyone has the right to the use and enjoyment of his property. The law may subordinate such use and enjoyment to the interest of society.
2. No one shall be deprived of his property except upon payment of just compensation, for reasons of public utility or social interest, and in the cases and according to the forms established by law.
3. Usury and any other form of exploitation of man by man shall be prohibited by law.

Article 22. Freedom of Movement and Residence

1. Every person lawfully in the territory of a State Party has the right to move about in it, and to reside in it subject to the provisions of the law.
2. Every person has the right to leave any country freely, including his own.
3. The exercise of the foregoing rights may be restricted only pursuant to a law to the extent necessary in a democratic society to prevent crime or to protect national security, public safety, public order, public morals, public health, or the rights or freedoms of others.
4. The exercise of the rights recognized in paragraph 1 may also be restricted by law in designated zones for reasons of public interest.
5. No one can be expelled from the territory of the state of which he is a national or be deprived of the right to enter it.
6. An alien lawfully in the territory of a State Party to this Convention may be expelled from it only pursuant to a decision reached in accordance with law.
7. Every person has the right to seek and be granted asylum in a foreign territory, in accordance with the legislation of the state and international conventions, in the event he is being pursued for political offenses or related common crimes.
8. In no case may an alien be deported or returned to a country, regardless of whether or not it is his country of origin, if in that country his right to life or personal freedom is in danger of being violated because of his race, nationality, religion, social status, or political opinions.
9. The collective expulsion of aliens is prohibited.

Article 23. Right to Participate in Government

1. Every citizen shall enjoy the following rights and opportunities:
  - a. to take part in the conduct of public affairs, directly or through freely chosen representatives;
  - b. to vote and to be elected in genuine periodic elections, which shall be by universal and equal suffrage and by secret ballot that guarantees the free expression of the will of the voters; and
  - c. to have access, under general conditions of equality, to the public service of his country.
2. The law may regulate the exercise of the rights and opportunities referred to in the preceding paragraph only on the basis of age, nationality, residence, language, education, civil and mental capacity, or sentencing by a competent court in criminal proceedings.

Article 24. Right to Equal Protection

All persons are equal before the law. Consequently, they are entitled, without discrimination, to equal protection of the law.

Article 25. Right to Judicial Protection

1. Everyone has the right to simple and prompt recourse, or any other effective recourse, to a competent court or tribunal for protection against acts that violate his fundamental rights recognized by the constitution or laws of the state concerned or by this Convention, even though such violation may have been committed by persons acting in the course of their official duties.

2. The States Parties undertake:
  - a. to ensure that any person claiming such remedy shall have his rights determined by the competent authority provided for by the legal system of the state;
  - b. to develop the possibilities of judicial remedy; and
  - c. to ensure that the competent authorities shall enforce such remedies when granted.

CHAPTER III - ECONOMIC, SOCIAL, AND CULTURAL RIGHTS

Article 26. Progressive Development

The States Parties undertake to adopt measures, both internally and through international cooperation, especially those of an economic and technical nature, with a view to achieving progressively, by legislation or other appropriate means, the full realization of the rights implicit in the economic, social, educational, scientific, and cultural standards set forth in the Charter of the Organization of American States as amended by the Protocol of Buenos Aires.

CHAPTER IV - SUSPENSION OF GUARANTEES, INTERPRETATION, AND APPLICATION

Article 27. Suspension of Guarantees

1. In time of war, public danger, or other emergency that threatens the independence or security of a State Party, it may take measures derogating from its obligations under the present Convention to the extent and for the period of time strictly required by the exigencies of the situation, provided that such measures are not inconsistent with its other obligations under international law and do not involve discrimination on the ground of race, color, sex, language, religion, or social origin.
2. The foregoing provision does not authorize any suspension of the following articles: Article 3 (Right to Juridical Personality), Article 4 (Right to Life), Article 5 (Right to Humane Treatment), Article 6 (Freedom from Slavery), Article 9 (Freedom from *Ex Post Facto* Laws), Article 12 (Freedom of Conscience and Religion), Article 17 (Rights of the Family), Article 18 (Right to a Name), Article 19 (Rights of the Child), Article 20 (Right to Nationality), and Article 23 (Right to Participate in Government), or of the judicial guarantees essential for the protection of such rights.
3. Any State Party availing itself of the right of suspension shall immediately inform the other States Parties, through the Secretary General of the Organization of American States, of the provisions the application of which it has suspended, the reasons that gave rise to the suspension, and the date set for the termination of such suspension.

Article 28. Federal Clause

1. Where a State Party is constituted as a federal state, the national government of such State Party shall implement all the provisions of the Convention over whose subject matter it exercises legislative and judicial jurisdiction.
2. With respect to the provisions over whose subject matter the constituent units of the federal state have jurisdiction, the national government shall immediately take suitable measures, in accordance with its constitution and its laws, to the end that the competent authorities of the constituent units may adopt appropriate provisions for the fulfillment of this Convention.
3. Whenever two or more States Parties agree to form a federation or other type of association, they shall take care that the resulting federal or other compact contains the provisions necessary for continuing and rendering effective the standards of this Convention in the new state that is organized.

Article 29. Restrictions Regarding Interpretation

No provision of this Convention shall be interpreted as:

- a. permitting any State Party, group, or person to suppress the enjoyment or exercise of the rights and freedoms recognized in this Convention or to restrict them to a greater extent than is provided for herein;
- b. restricting the enjoyment or exercise of any right or freedom recognized by virtue of the laws of any State Party or by virtue of another convention to which one of the said states is a party;
- c. precluding other rights or guarantees that are inherent in the human personality or derived from representative democracy as a form of government; or
- d. excluding or limiting the effect that the American Declaration of the Rights and Duties of Man and other international acts of the same nature may have.

Article 30. Scope of Restrictions

The restrictions that, pursuant to this Convention, may be placed on the enjoyment or exercise of the rights or freedoms recognized herein may not be applied except in accordance with laws enacted for

reasons of general interest and in accordance with the purpose for which such restrictions have been established.

Article 31. Recognition of Other Rights

Other rights and freedoms recognized in accordance with the procedures established in Articles 76 and 77 may be included in the system of protection of this Convention.

CHAPTER V - PERSONAL RESPONSIBILITIES

Article 32. Relationship between Duties and Rights

1. Every person has responsibilities to his family, his community, and mankind.
2. The rights of each person are limited by the rights of others, by the security of all, and by the just demands of the general welfare, in a democratic society.

PART II - MEANS OF PROTECTION

CHAPTER VI - COMPETENT ORGANS

Article 33

The following organs shall have competence with respect to matters relating to the fulfillment of the commitments made by the States Parties to this Convention:

- a. the Inter-American Commission on Human Rights, referred to as "The Commission;" and
- b. the Inter-American Court of Human Rights, referred to as "The Court."

CHAPTER VII - INTER-AMERICAN COMMISSION ON HUMAN RIGHTS

Section 1. Organization

Article 34

The Inter-American Commission on Human Rights shall be composed of seven members, who shall be persons of high moral character and recognized competence in the field of human rights.

Article 35

The Commission shall represent all the member countries of the Organization of American States.

Article 36

1. The members of the Commission shall be elected in a personal capacity by the General Assembly of the Organization from a list of candidates proposed by the governments of the member states.
2. Each of those governments may propose up to three candidates, who may be nationals of the states proposing them or of any other member state of the Organization of American States. When a slate of three is proposed, at least one of the candidates shall be a national of a state other than the one proposing the slate.

Article 37

1. The members of the Commission shall be elected for a term of four years and may be reelected only once, but the terms of three of the members chosen in the first election shall expire at the end of two years. Immediately following that election the General Assembly shall determine the names of those three members by lot.
2. No two nationals of the same state may be members of the Commission.

Article 38

Vacancies that may occur on the Commission for reasons other than the normal expiration of a term shall be filled by the Permanent Council of the Organization in accordance with the provisions of the Statute of the Commission.

Article 39

The Commission shall prepare its Statute, which it shall submit to the General Assembly for approval. It shall establish its own Regulations.

Article 40

Secretariat services for the Commission shall be furnished by the appropriate specialized unit of the General Secretariat of the Organization. This unit shall be provided with the resources required to accomplish the tasks assigned to it by the Commission.

Section 2. Functions

Article 41

The main function of the Commission shall be to promote respect for and defense of human rights. In the exercise of its mandate, it shall have the following functions and powers:

- a. to develop an awareness of human rights among the peoples of America;
- b. to make recommendations to the governments of the member states, when it considers such action advisable, for the adoption of progressive measures in favor of human rights within the framework of their domestic law and constitutional provisions as well as appropriate measures to further the observance of those rights;
- c. to prepare such studies or reports as it considers advisable in the performance of its duties;
- d. to request the governments of the member states to supply it with information on the measures adopted by them in matters of human rights;
- e. to respond, through the General Secretariat of the Organization of American States, to inquiries made by the member states on matters related to human rights and, within the limits of its possibilities, to provide those states with the advisory services they request;
- f. to take action on petitions and other communications pursuant to its authority under the provisions of Articles 44 through 51 of this Convention; and
- g. to submit an annual report to the General Assembly of the Organization of American States.

Article 42

The States Parties shall transmit to the Commission a copy of each of the reports and studies that they submit annually to the Executive Committees of the Inter-American Economic and Social Council and the Inter-American Council for Education, Science, and Culture, in their respective fields, so that the Commission may watch over the promotion of the rights implicit in the economic, social, educational, scientific, and cultural standards set forth in the Charter of the Organization of American States as amended by the Protocol of Buenos Aires.

Article 43

The States Parties undertake to provide the Commission with such information as it may request of them as to the manner in which their domestic law ensures the effective application of any provisions of this Convention.

Section 3. Competence

Article 44

Any person or group of persons, or any nongovernmental entity legally recognized in one or more member states of the Organization, may lodge petitions with the Commission containing denunciations or complaints of violation of this Convention by a State Party.

Article 45

1. Any State Party may, when it deposits its instrument of ratification of or adherence to this Convention, or at any later time, declare that it recognizes the competence of the Commission to receive and examine communications in which a State Party alleges that another State Party has committed a violation of a human right set forth in this Convention.
2. Communications presented by virtue of this article may be admitted and examined only if they are presented by a State Party that has made a declaration recognizing the aforementioned competence of the Commission. The Commission shall not admit any communication against a State Party that has not made such a declaration.
3. A declaration concerning recognition of competence may be made to be valid for an indefinite time, for a specified period, or for a specific case.
4. Declarations shall be deposited with the General Secretariat of the Organization of American States, which shall transmit copies thereof to the member states of that Organization.

Article 46

1. Admission by the Commission of a petition or communication lodged in accordance with Articles 44 or 45 shall be subject to the following requirements:
  - a. that the remedies under domestic law have been pursued and exhausted in accordance with generally recognized principles of international law;
  - b. that the petition or communication is lodged within a period of six months from the date on which the party alleging violation of his rights was notified of the final judgment;
  - c. that the subject of the petition or communication is not pending in another international proceeding for settlement; and
  - d. that, in the case of Article 44, the petition contains the name, nationality, profession, domicile, and signature of the person or persons or of the legal representative of the entity lodging the petition.
2. The provisions of paragraphs 1.a and 1.b of this article shall not be applicable when:

- a. the domestic legislation of the state concerned does not afford due process of law for the protection of the right or rights that have allegedly been violated;
- b. the party alleging violation of his rights has been denied access to the remedies under domestic law or has been prevented from exhausting them; or
- c. there has been unwarranted delay in rendering a final judgment under the aforementioned remedies.

Article 47

The Commission shall consider inadmissible any petition or communication submitted under Articles 44 or 45 if:

- a. any of the requirements indicated in Article 46 has not been met;
- b. the petition or communication does not state facts that tend to establish a violation of the rights guaranteed by this Convention;
- c. the statements of the petitioner or of the state indicate that the petition or communication is manifestly groundless or obviously out of order; or
- d. the petition or communication is substantially the same as one previously studied by the Commission or by another international organization.

Section 4. Procedure

Article 48

1. When the Commission receives a petition or communication alleging violation of any of the rights protected by this Convention, it shall proceed as follows:
  - a. If it considers the petition or communication admissible, it shall request information from the government of the state indicated as being responsible for the alleged violations and shall furnish that government a transcript of the pertinent portions of the petition or communication. This information shall be submitted within a reasonable period to be determined by the Commission in accordance with the circumstances of each case.
  - b. After the information has been received, or after the period established has elapsed and the information has not been received, the Commission shall ascertain whether the grounds for the petition or communication still exist. If they do not, the Commission shall order the record to be closed.
  - c. The Commission may also declare the petition or communication inadmissible or out of order on the basis of information or evidence subsequently received.
  - d. If the record has not been closed, the Commission shall, with the knowledge of the parties, examine the matter set forth in the petition or communication in order to verify the facts. If necessary and advisable, the Commission shall carry out an investigation, for the effective conduct of which it shall request, and the states concerned shall furnish to it, all necessary facilities.
  - e. The Commission may request the states concerned to furnish any pertinent information and, if so requested, shall hear oral statements or receive written statements from the parties concerned.
  - f. The Commission shall place itself at the disposal of the parties concerned with a view to reaching a friendly settlement of the matter on the basis of respect for the human rights recognized in this Convention.
2. However, in serious and urgent cases, only the presentation of a petition or communication that fulfills all the formal requirements of admissibility shall be necessary in order for the Commission to conduct an investigation with the prior consent of the state in whose territory a violation has allegedly been committed.

Article 49

If a friendly settlement has been reached in accordance with paragraph 1.f of Article 48, the Commission shall draw up a report, which shall be transmitted to the petitioner and to the States Parties to this Convention, and shall then be communicated to the Secretary General of the Organization of American States for publication. This report shall contain a brief statement of the facts and of the solution reached. If any party in the case so requests, the fullest possible information shall be provided to it.

Article 50

1. If a settlement is not reached, the Commission shall, within the time limit established by its Statute, draw up a report setting forth the facts and stating its conclusions. If the report, in whole or in part, does not represent the unanimous agreement of the members of the Commission, any member may

attach to it a separate opinion. The written and oral statements made by the parties in accordance with paragraph 1.e of Article 48 shall also be attached to the report.

2. The report shall be transmitted to the states concerned, which shall not be at liberty to publish it.

3. In transmitting the report, the Commission may make such proposals and recommendations as it sees fit.

Article 51

1. If, within a period of three months from the date of the transmittal of the report of the Commission to the states concerned, the matter has not either been settled or submitted by the Commission or by the state concerned to the Court and its jurisdiction accepted, the Commission may, by the vote of an absolute majority of its members, set forth its opinion and conclusions concerning the question submitted for its consideration.

2. Where appropriate, the Commission shall make pertinent recommendations and shall prescribe a period within which the state is to take the measures that are incumbent upon it to remedy the situation examined.

3. When the prescribed period has expired, the Commission shall decide by the vote of an absolute majority of its members whether the state has taken adequate measures and whether to publish its report.

CHAPTER VIII - INTER-AMERICAN COURT OF HUMAN RIGHTS

Section 1. Organization

Article 52

1. The Court shall consist of seven judges, nationals of the member states of the Organization, elected in an individual capacity from among jurists of the highest moral authority and of recognized competence in the field of human rights, who possess the qualifications required for the exercise of the highest judicial functions in conformity with the law of the state of which they are nationals or of the state that proposes them as candidates.

2. No two judges may be nationals of the same state.

Article 53

1. The judges of the Court shall be elected by secret ballot by an absolute majority vote of the States Parties to the Convention, in the General Assembly of the Organization, from a panel of candidates proposed by those states.

2. Each of the States Parties may propose up to three candidates, nationals of the state that proposes them or of any other member state of the Organization of American States. When a slate of three is proposed, at least one of the candidates shall be a national of a state other than the one proposing the slate.

Article 54

1. The judges of the Court shall be elected for a term of six years and may be reelected only once. The term of three of the judges chosen in the first election shall expire at the end of three years. Immediately after the election, the names of the three judges shall be determined by lot in the General Assembly.

2. A judge elected to replace a judge whose term has not expired shall complete the term of the latter.

3. The judges shall continue in office until the expiration of their term. However, they shall continue to serve with regard to cases that they have begun to hear and that are still pending, for which purposes they shall not be replaced by the newly elected judges.

Article 55

1. If a judge is a national of any of the States Parties to a case submitted to the Court, he shall retain his right to hear that case.

2. If one of the judges called upon to hear a case should be a national of one of the States Parties to the case, any other State Party in the case may appoint a person of its choice to serve on the Court as an ad hoc judge.

3. If among the judges called upon to hear a case none is a national of any of the States Parties to the case, each of the latter may appoint an ad hoc judge.

4. An ad hoc judge shall possess the qualifications indicated in Article 52.

5. If several States Parties to the Convention should have the same interest in a case, they shall be considered as a single party for purposes of the above provisions. In case of doubt, the Court shall decide.

Article 56

Five judges shall constitute a quorum for the transaction of business by the Court.

Article 57

The Commission shall appear in all cases before the Court.

Article 58

1. The Court shall have its seat at the place determined by the States Parties to the Convention in the General Assembly of the Organization; however, it may convene in the territory of any member state of the Organization of American States when a majority of the Court considers it desirable, and with the prior consent of the state concerned. The seat of the Court may be changed by the States Parties to the Convention in the General Assembly by a two-thirds vote.
2. The Court shall appoint its own Secretary.
3. The Secretary shall have his office at the place where the Court has its seat and shall attend the meetings that the Court may hold away from its seat.

Article 59

The Court shall establish its Secretariat, which shall function under the direction of the Secretary of the Court, in accordance with the administrative standards of the General Secretariat of the Organization in all respects not incompatible with the independence of the Court. The staff of the Court's Secretariat shall be appointed by the Secretary General of the Organization, in consultation with the Secretary of the Court.

Article 60

The Court shall draw up its Statute which it shall submit to the General Assembly for approval. It shall adopt its own Rules of Procedure.

Section 2. Jurisdiction and Functions**Article 61**

1. Only the States Parties and the Commission shall have the right to submit a case to the Court.
2. In order for the Court to hear a case, it is necessary that the procedures set forth in Articles 48 and 50 shall have been completed.

Article 62

1. A State Party may, upon depositing its instrument of ratification or adherence to this Convention, or at any subsequent time, declare that it recognizes as binding, *ipso facto*, and not requiring special agreement, the jurisdiction of the Court on all matters relating to the interpretation or application of this Convention.
2. Such declaration may be made unconditionally, on the condition of reciprocity, for a specified period, or for specific cases. It shall be presented to the Secretary General of the Organization, who shall transmit copies thereof to the other member states of the Organization and to the Secretary of the Court.
3. The jurisdiction of the Court shall comprise all cases concerning the interpretation and application of the provisions of this Convention that are submitted to it, provided that the States Parties to the case recognize or have recognized such jurisdiction, whether by special declaration pursuant to the preceding paragraphs, or by a special agreement.

Article 63

1. If the Court finds that there has been a violation of a right or freedom protected by this Convention, the Court shall rule that the injured party be ensured the enjoyment of his right or freedom that was violated. It shall also rule, if appropriate, that the consequences of the measure or situation that constituted the breach of such right or freedom be remedied and that fair compensation be paid to the injured party.
2. In cases of extreme gravity and urgency, and when necessary to avoid irreparable damage to persons, the Court shall adopt such provisional measures as it deems pertinent in matters it has under consideration. With respect to a case not yet submitted to the Court, it may act at the request of the Commission.

Article 64

1. The member states of the Organization may consult the Court regarding the interpretation of this Convention or of other treaties concerning the protection of human rights in the American states. Within their spheres of competence, the organs listed in Chapter X of the Charter of the Organization of American States, as amended by the Protocol of Buenos Aires, may in like manner consult the Court.

2. The Court, at the request of a member state of the Organization, may provide that state with opinions regarding the compatibility of any of its domestic laws with the aforesaid international instruments.

Article 65

To each regular session of the General Assembly of the Organization of American States the Court shall submit, for the Assembly's consideration, a report on its work during the previous year. It shall specify, in particular, the cases in which a state has not complied with its judgments, making any pertinent recommendations.

Section 3. Procedure

Article 66

1. Reasons shall be given for the judgment of the Court.
2. If the judgment does not represent in whole or in part the unanimous opinion of the judges, any judge shall be entitled to have his dissenting or separate opinion attached to the judgment.

Article 67

The judgment of the Court shall be final and not subject to appeal. In case of disagreement as to the meaning or scope of the judgment, the Court shall interpret it at the request of any of the parties, provided the request is made within ninety days from the date of notification of the judgment.

Article 68

1. The States Parties to the Convention undertake to comply with the judgment of the Court in any case to which they are parties.
2. That part of a judgment that stipulates compensatory damages may be executed in the country concerned in accordance with domestic procedure governing the execution of judgments against the state.

Article 69

The parties to the case shall be notified of the judgment of the Court and it shall be transmitted to the States Parties to the Convention.

CHAPTER IX - COMMON PROVISIONS

Article 70

1. The judges of the Court and the members of the Commission shall enjoy, from the moment of their election and throughout their term of office, the immunities extended to diplomatic agents in accordance with international law. During the exercise of their official function they shall, in addition, enjoy the diplomatic privileges necessary for the performance of their duties.
2. At no time shall the judges of the Court or the members of the Commission be held liable for any decisions or opinions issued in the exercise of their functions.

Article 71

The position of judge of the Court or member of the Commission is incompatible with any other activity that might affect the independence or impartiality of such judge or member, as determined in the respective statutes.

Article 72

The judges of the Court and the members of the Commission shall receive emoluments and travel allowances in the form and under the conditions set forth in their statutes, with due regard for the importance and independence of their office. Such emoluments and travel allowances shall be determined in the budget of the Organization of American States, which shall also include the expenses of the Court and its Secretariat. To this end, the Court shall draw up its own budget and submit it for approval to the General Assembly through the General Secretariat. The latter may not introduce any changes in it.

Article 73

The General Assembly may, only at the request of the Commission or the Court, as the case may be, determine sanctions to be applied against members of the Commission or judges of the Court when there are justifiable grounds for such action as set forth in the respective statutes. A vote of a two-thirds majority of the member states of the Organization shall be required for a decision in the case of members of the Commission and, in the case of judges of the Court, a two-thirds majority vote of the States Parties to the Convention shall also be required.

PART III - GENERAL AND TRANSITORY PROVISIONS

CHAPTER X - SIGNATURE, RATIFICATION, RESERVATIONS, AMENDMENTS, PROTOCOLS, AND DENUNCIATION

Article 74

1. This Convention shall be open for signature and ratification by or adherence of any member state of the Organization of American States.
2. Ratification of or adherence to this Convention shall be made by the deposit of an instrument of ratification or adherence with the General Secretariat of the Organization of American States. As soon as eleven states have deposited their instruments of ratification or adherence, the Convention shall enter into force. With respect to any state that ratifies or adheres thereafter, the Convention shall enter into force on the date of the deposit of its instrument of ratification or adherence.
3. The Secretary General shall inform all member states of the Organization of the entry into force of the Convention.

Article 75

This Convention shall be subject to reservations only in conformity with the provisions of the Vienna Convention on the Law of Treaties signed on May 23, 1969.

Article 76

1. Proposals to amend this Convention may be submitted to the General Assembly for the action it deems appropriate by any State Party directly, and by the Commission or the Court through the Secretary General.
2. Amendments shall enter into force for the States ratifying them on the date when two-thirds of the States Parties to this Convention have deposited their respective instruments of ratification. With respect to the other States Parties, the amendments shall enter into force on the dates on which they deposit their respective instruments of ratification.

Article 77

1. In accordance with Article 31, any State Party and the Commission may submit proposed protocols to this Convention for consideration by the States Parties at the General Assembly with a view to gradually including other rights and freedoms within its system of protection.
2. Each protocol shall determine the manner of its entry into force and shall be applied only among the States Parties to it.

Article 78

1. The States Parties may denounce this Convention at the expiration of a five-year period from the date of its entry into force and by means of notice given one year in advance. Notice of the denunciation shall be addressed to the Secretary General of the Organization, who shall inform the other States Parties.
2. Such a denunciation shall not have the effect of releasing the State Party concerned from the obligations contained in this Convention with respect to any act that may constitute a violation of those obligations and that has been taken by that state prior to the effective date of denunciation.

CHAPTER XI - TRANSITORY PROVISIONS

Section 1. Inter-American Commission on Human Rights

Article 79

Upon the entry into force of this Convention, the Secretary General shall, in writing, request each member state of the Organization to present, within ninety days, its candidates for membership on the Inter-American Commission on Human Rights. The Secretary General shall prepare a list in alphabetical order of the candidates presented, and transmit it to the member states of the Organization at least thirty days prior to the next session of the General Assembly.

Article 80

The members of the Commission shall be elected by secret ballot of the General Assembly from the list of candidates referred to in Article 79. The candidates who obtain the largest number of votes and an absolute majority of the votes of the representatives of the member states shall be declared elected. Should it become necessary to have several ballots in order to elect all the members of the Commission, the candidates who receive the smallest number of votes shall be eliminated successively, in the manner determined by the General Assembly.

Section 2. Inter-American Court of Human Rights

Article 81

Upon the entry into force of this Convention, the Secretary General shall, in writing, request each State Party to present, within ninety days, its candidates for membership on the Inter-American Court

of Human Rights. The Secretary General shall prepare a list in alphabetical order of the candidates presented and transmit it to the States Parties at least thirty days prior to the next session of the General Assembly.

Article 82

The judges of the Court shall be elected from the list of candidates referred to in Article 81, by secret ballot of the States Parties to the Convention in the General Assembly. The candidates who obtain the largest number of votes and an absolute majority of the votes of the representatives of the States Parties shall be declared elected. Should it become necessary to have several ballots in order to elect all the judges of the Court, the candidates who receive the smallest number of votes shall be eliminated successively, in the manner determined by the States Parties.